REALITATEA ILUZIEI (1980 – 1982)

Mihaela Cristea de vorbă cu **Henriette Yvonne Stahl** (1900 – 1984)

1. VOICA (1924)
2. MĂTUŞA MATILDA (1931)
3. STEAUA ROBILOR (1933)
4. **ÎNTRE ZI ŞI NOAPTE** (1942)
5. **MAREA BUCURIE** (1946)
6. **FRATELE MEU, OMUL** (1965)
7. NU MĂ CĂLCA PE UMBRĂ (1969) – volum poezii
8. ORIZONT, LINIE SEVERĂ (1970) – volum poezii
9. **PONTIFUL** (1972)
10. ***MARTORUL ETERNITĂŢII*** (1975)
11. LENA, FATA LUI ANGHEL MĂRGĂRIT (1978)
12. **DRUM DE FOC** (1980)

„Domnişoara Stahl vorbeşte cu o oarecare cruzime despre bărbaţi. O femeie lucidă este un martor intolerabil pentru un bărbat, chiar atunci când îl iubeşte. Ridicolul, în formele cele mai imperceptibile, nu-i scapă. Sunt gesturi de vanitate virilă pe care nu le iartă, sunt mici semne de meschinărie pe care le identifică; sunt inocente sau grave erori, pe care le suportă numai ptr. plăcerea de a le observa„ (Mihail Sebastian, 1933)

„O mare linişte şi seninătate era în glasul, în privirea, în toate mişcările femeii acesteia; politeţea ei era firească şi adevărată; nu părea învăţată şi rece, ci de o bunăvoinţă înnăscută, o grijă reală pentru cel cu care vorbea. Şi avea în ea, în accent, în privire, o intensitate nemaipomenită„ (Petru Dumitriu)

„Transparenţă şi forţă în acelaşi timp…„ (Regina Maria)

„Cei care au cunoscut-o nu uită paloarea siderală a feţei, nici armonia care se desprinde din gesturile ei. Bunătatea unui suflet într-adevăr artistic scânteiază în toate reacţiile ei şi, când ţi-a dăruit prietenia, te simţi întărit de personalitatea ei originală, cu care poţi întotdeauna evada într-un climat superior, unde găseşti motive de perfecţionare sufletească şi căldura unei bucurii spirituale desăvârşite„ (Cella Delavrancea, 1937)

„De cum a intrat în salonul de la cenaclu, apariţia ei ne-a amuţit pe toţi tinerii de emoţie şi admiraţie. Era o apariţie strălucitoare, cu gâtul alb şi înalt de lebădă, cu nările înţepate… Decolteul rochiei de culoarea vişinei putrede, braţele goale dezvăluiau o carnaţie delicată, cu frăgezimi de crin imaculat. O vedeam aievea pe mândra Orianne de Guermantes. Spre uimirea şi încântarea ascultătorilor, această superbă apariţie feminină se dovedea şi o scriitoare de mari intensităţi psihologice şi de rafinaţii intelectuale” (Ieronim Şerbu)

MC : Mi-am dat seama după ani de zile că mi-a schimbat existenţa, că mi-a transformat viaţa discret, sensibil, aproape fără să-mi dau seama. M-a îndreptat spre lucrurile serioase ale vieţii, m-a învăţat să nu mă pierd inutil în orgolii mărunte, să nu cobor ştacheta personalităţii, să nu micşorez lucrurile grave, să nu mă las cuprinsă de fapte şi oameni minori… Mai târziu, când din simple cunoştinţe am devenit prietene, aveam să aflu că frumuseţea structurii ei sufleteşti este izvorul vitalităţii şi puterii sale interioare… Ştia să se impună fără a brusca, printr-o prestanţă naturală…

HYS : O carte îl reprezintă întotdeauna pe autor… Mi s-a întâmplat adesea să citesc lucruri scrise de oameni cu talent şi cultură, care însă nu aveau ce spune. Nu toate faptele – oricât de exagerate ar fi ele – demonstrează ceva, adică atitudinea interioară a autorului faţă de viaţă. Or, numai asta este important: atitudinea morală sau imorală a autorului faţă de viaţă, iar nu faptele în sine. Acestea sunt cărţi sterile, aşa-zis „fără mesaj”, le citeşti şi nu rămâi cu nimic.

HYS : Realitatea vieţii e atât de extraordinară, încât întotdeauna m-am căznit s-o valorific. De altminteri, se ştie că cea mai exagerată fantezie nu este decât o combinaţie a unor crâmpeie de realităţi. Şi visul e făcut din reminiscenţe, din speranţă, din temeri… Puterea de a fantaza nu poate să iasă din stringenţa vieţii: cine-şi imaginează că o poate face se autoiluzionează.

Cred că realitatea – dacă ai putere să o vezi în grandoarea ei – întrece orice fantezie a oniricilor. De altfel, această fascinaţie a realităţii e la mine o trăsătură de caracter înnăscută… Rămân la părerea că realitatea vieţii, luată în totalitatea ei, a Existentului, este suficientă pentru a umple de uimire pe oricine…

HYS : Nu ajunge să ai recunoştinţă faţă de cineva dacă nu o şi manifeşti...

HYS : Am avut în viaţa mea norocul să cunosc câţiva bărbaţi care, fără a-mi face curte, au ştiut să-mi fie prieteni...

MC : Fiind o femeie frumoasă, inteligentă, cu talent, cred că nu le-a fost prea uşor să nu vă facă curte, dar nici dvs. cred că nu v-a fost uşor să vă descurcaţi cu atâţia admiratori.

HYS : Uşor sau greu, totul a depins de calitatea lor!

MC : Dacă au reuşit într-adevăr să depăşească primul imbold fără a se simţi jigniţi, au dovedit că pot deveni buni şi devotaţi prieteni, fapt destul de rar şi atât de important în viaţa unei femei.

HYS : Cred că destinul fiecărui om în cea mai mare parte îi stă în caracter…
Şi fiecare trebuie să facă faţă la viaţa la viaţa pe care şi-o alege…

HYS : Unul dintre cele mai grele lucruri de realizat în viaţă este ca cineva să devină conştient de defectele lui, să lupte cu ele şi să le învingă. De obicei, cu vârsta, omul capătă mai multă experienţă a vieţii şi ştie mai bine să se mişte printre calităţile şi defectele lui. Dar transformarea fundamentală a fiinţei lui nu se realizează… Este foarte dificil când înaintezi în vârstă şi-ţi dai seama că partea cea mai mare a vieţii a trecut şi că n-ai realizat ceea ce de fapt ar fi fost datoria ta să realizezi… Sper să fiu oarecum liniştită în privinţa asta, cu toate că - la drept vorbind - cu cât reuşeşti într-un domeniu propus, îţi dai seama de incomensurabilul efort ce ţi-ar mai rămâne de realizat. Dar toate aceste etape nu sunt decât vicleşugurile vieţii pentru îmbunătăţirea calităţii omeneşti, a fiecăruia la nivelul lui.

MC : Nu regretaţi că nu aţi avut copii?

HYS : Vezi, maică, dacă n-am rămas în viaţa mea gravidă, n-am sentimentul acesta deloc. Mă amuză când îi văd pe alţii, dar nu cred că aş fi fost în stare să nasc şi să cresc unul. Eu sunt puternică pe dinăuntru, nu şi pe dinafară. Un copil necesită şi o forţă fizică. Or, eu abia am avut grijă de mine, noroc cu bărbaţii şi cu mama, căci singură nici de mine nu eram în stare să am grijă.

HYS : Impresia de frumuseţe a fiinţei lui şi a muzicii lui [G. Enescu] mi-a dat un şoc tonic, vital, să lupt şi eu pe măsurile mele, pentru a nu degrada nimic din viaţa mea...

Când l-am cunoscut mai bine, l-am găsit mai pământean. Transfigurarea de înger, de titan era a concertelor. Acea dăruire totală a marilor artişti care-i aşează într-o înfrăţire aparte de transfigurare, poate fi exemplu pentru oameni să nu dispere de mediocritatea atâtor alţi oameni.

HYS : Pe prinţesa Maruca Cantacuzino Enescu a iubit-o toată viaţa, dar s-au căsătorit cam la sfârşitul vieţii lui. Grandoarea sufletului lui Enescu s-a putut arăta şi în dragostea pe care i-a purtat-o. Enescu era la Paris când a aflat că Maruca – într-un act de disperare – şi-a dat foc pentru Nae Ionescu. A lăsat toate contractele baltă şi s-a întors în ţară ca s-o îngrijească. Atunci s-a căsătorit cu ea. El a iubit-o şi aşa desfigurată… O mare iubire este tot atât de rară ca un mare talent: nu-i e dată oricui… Enescu ştia să cânte, ştia să iubească. Privindu-i, îmi devenea clar prin exemplul lor, ce e efemer într-un om şi ce calităţi rămân. Tinereţea dispăruse la amândoi, dar nobleţea lui Enescu rămânea vie în fiinţa lui. Nu cred că Maruca l-a înţeles vreodată pe Enescu, care era un om excesiv de modest. Dintr-o prea mare dragoste pentru ea, a îndurat cumplite umilinţe din partea ei: este nobilitatea lui şi ingratitudinea ei, care dincolo de o spoială de cultură primită în familie, nu pricepea nimic din genialitatea lui Enescu. Ea credea că dacă are obârşie nobilă şi el nu, i-a făcut o favoare că l-a luat de bărbat. Or, smerenia lui autentic ţărănească era cu adevărat nobilă: fiecare gest, fiecare privire a lui erau distinse. Multă lume a spus că s-a căsătorit cu ea pentru că era snob şi voia să parvină. Nu-i adevărat: el a iubit-o pur şi simplu pentru că avea ceva din chipul ţărăncilor lui Grigorescu, ceva autentic românesc… Foarte des iubim o iluzie, nu o realitate. A fost – dacă vrei – crucea vieţii lui, în afara genialităţii ce atârna pe umerii lui.

HYS : Tocmai ptr. că o iubesc sunt aşa revoltată… Sentimentalismul ei risipit în treburi aşa minore mă întristează.

Nu toată lumea poate avea şi o rezistenţă egală cu talentul…

MC : Cum v-aţi putut împrieteni cu oameni atât de diferiţi?

HYS : Cred că prin autentica mea participare la tot ce e omenesc.

HYS : Niciodată politica de zi cu zi nu m-a preocupat ca „specialitate„ … ascultam… dar nu discutam… Dar am avut cred întotdeauna o viziune de asamblu – s-ar părea – destul de justă: nu-mi puteam închipui să reuşească Hitler ce nu reuşiseră Napoleon, Genghis-han, Alexandru cel Mare, romanii… adică o unificare a pământului prin violenţă; diferenţa de arme – tehnic vorbind – nu era suficientă ca victoria să fie de la sine înţeleasă. Mi-am închipuit întotdeauna – din lecturile pe care le făcusem şi din tot ce gândeam – că numai o schimbare totală pe pământ, economică, de tehnicitate şi gîndire ar putea aduce acea unificare şi nu îmi părea - istoric vorbind - în 1940-1944 ca locuitorii pământului să fi atins încă nivelul cerut pentru unificare. A fost un moment extrem de critic pentru umanitate… În anii aceştia de multă durere, am avut timp să-mi dau seama că nici întâmplările vieţii, nici „filosofiile" tuturor filosofilor nu au dezlegat misterul vieţii în care existăm. Ne naştem fără voia noastră şi murim de asemenea. A fi - sau a rămâne - optimist, nu poate fi decât rezultatul ori al unei mari nesimţiri, ori al unei beţii temperamentale, ori al unei mari, excepţionale virtuţi. Aş fi dorit să fac parte din categoria a treia (a „eroicilor"), care cu toată durerea din jurul lor, poate şi a lor proprie, nu îşi pierd încrederea în sensul vieţii. Am continuat în timpul acela să lupt pentru aparenţe, efemere îmbunătăţiri ale vieţii mele şi a tuturor celorlalţi.

HYS : Cinstea rămâne totuşi una dintre calităţile primordiale ale unei fiinţe umane…

Nobleţea purităţii în politică nu-i lucru facil de realizat: cere puterea martirajului. De când lumea şi pământul, politica şi-a avut martirii ei. Cazna omenirii pentru a găsi fericirea este uriaşă şi neobosită. Cazna aceasta a fericirii rămâne - de fapt - singurul scop al vieţii.

HYS : În această putere de a vedea realitatea în felul tău – mai banală sau mai aparte în tot ce trăieşti – se cuprinde personalitatea unui om. Transformarea realităţii, mânuirea realităţii clipă de clipă, viziunea noastră asupra realităţii e ceea ce ne pecetluieşte ca om. Tocmai viziunea pe care o ai asupra realităţii aş numi-o ficţiune. **Orice om trăieşte realitatea după măsura puterii lui.** Interpretarea realităţii, iată ce ne deosebeşte unul de altul.

HYS : E una dintre problemele majore, etern valabile, adică problema implacabilului, problema caracterului cu care te naşti, deci şi problema libertăţii omului de a-şi mânui destinul… Primordial, pentru a înţelege această libertate, trebuie înţeles perfect că **libertatea nu poate exista decât dacă cunoşti legile naturii, ale eternelor realităţi, chiar când ele ne par iluzii. Responsabilitatea omului faţă de viaţă este totală. Această responsabilitate face parte din libertatea lui efectivă, dar trebuie înţeles că viaţa nu poate fi împlinită decât iluzoriu: aceasta este marginea libertăţii omului.** Pedeapsa - în dauna celui care încearcă a înşela mecanismul de cauză şi efect - este inevitabilă.

Această libertate a responsabilităţii este punctul crucial al destinului uman, al posibilei lui libertăţi, dar nu este – de fapt – o margine. Oare pedeapsa biblică a „cunoaşterii" – la nivelul actual omenesc – este iremediabilă? Oare nu însăşi mintea îl va face pe om să priceapă că „ieşirea din păcat", posibilitatea lui deci de a se integra într-o nouă conştienţă, aceea a „Paradisului visat", este capacitatea lui majoră şi reuşeşte tocmai o eliberare posibilă în legile date, adică legile vieţii.

Problema libertăţii e de o gravitate esenţială şi foarte puţini oameni îşi dau seama că adevărata libertate nu poate fi decât interioară [realităţile pot fi văzute în totalitatea lor sau parţial].

HYS : În viaţa oricărui om există fenomene mai mult sau mai puţin recunoscute de către cei ce le trăiesc. De obicei oamenii se feresc să povestească, ca să nu pară anormali sau ridicoli. Dar pentru a lupta împotriva obscurantismului trebuie văzute şi studiate aceste fenomene d.p.d.v. modern, ştiinţific, iar nu – pur şi simplu – negate sau camuflate.

Tocmai din pricina atenţiei pe care am dat-o fiinţei mele interioare am fost supusă mai mult decât altă lume unor fenomene de această categorie. Mi-am dat seama întotdeauna că ele pot fi periculoase pentru un om superstiţios sau insuficient de stăpân pe sine. Eu am căutat, dimpotrivă, să le stăpânesc şi să nu mă facă să fiu câtuşi de puţin anormală. Şi cred că am reuşit. Am avut parte în decursul vieţii mele de suficiente trăiri de genul acesta (care intră în categoria fenomenelor suprasenzoriale), ca să pot afirma incontestabila lor autenticitate. Am cunoscut şi oameni realmente dotaţi şi apţi de trăiri ale

unor asemenea fenomene. Dar niciodată ele nu mi-au atras atenţia ca putând să dezlege întrebările majore ale vieţii. Pe mine tocmai răspunsul la aceste întrebări mă interesa, iar nu fenomene în plus. Fenomenele extrasenzoriale nu rezolvă nimic, îţi dau numai certitudinea că ele există. Le-am văzut manifestându-se de la oameni de cea mai bună calitate, până – mai ales – la oamenii de proastă calitate; afirm acest „mai ales" la oameni de proastă calitate, pentru că oamenii de bună calitate, de reală nobleţe umană, când sunt posesorii unor astfel de puteri nu le comercializează, ci – dimpotrivă – le tăinuiesc. Misterele vieţii, ale durerii şi ale morţii nu sunt rezolvate de aceste fenomene. Într-adevăr, pe mine mă interesa cu totul altceva şi am luptat toată viaţa să pot înţelege sensul vieţii şi mai ales înnobilarea fiinţei umane. Fusesem dăruită cu talent literar şi – până a putea rezolva întrebările mele chinuitoare, ale durerii şi morţii – mi-am dedicat întreaga viaţă scrisului… Niciodată nu am avut suficientă putere fizică pentru a o irosi. Mi-a trebuit întotdeauna o disciplină a muncii pentru a putea face faţă la ceea ce voiam să scriu… Am făcut-o din disciplină. Părerea mea este că o femeie creatoare are mai puţină forţă decât un bărbat, deci trebuie să facă eforturi mai mari ca să poată da ceva cât de cât valabil. Nu se poate ţine toată ziua de vizite şi petreceri.

MC : Aţi întâlnit mulţi oameni care aveau puteri neobişnuite?

HYS : Da. De toate felurile. Oameni de înaltă elevaţie, dar – din păcate – şi excroci, isterici, bolnavi, mincinoşi, halucinaţi, căci trebuie bine precizat că nu întotdeauna cei ce au ajuns să beneficieze de anumite puteri sau să se nască cu ele sunt cei mai demni de respect moral şi că prin căpătarea unor puteri ar fi depăşit total deficienţele omeneşti de caracter. Poţi să te naşti fără elevaţie morală dar cu anumite puteri, sau – dimpotrivă – poţi să evoluezi incontestabil printr-o disciplină adecvată, fără să capeţi în acelaşi timp, imediat şi puteri neobişnuite. Acest adevăr trebuie recunoscut şi subliniat ca atare, chiar dacă nu faţă de alţii, dar cel puţin faţă de tine însuţi.

Cei ce mint sunt pedepsiţi natural de însăşi minciuna lor, căci singura posibilitate de a verifica realitatea fenomenelor neobişnuite este să faci asupra ta însăţi acest lucru, iar dacă minţi poţi oricând crede că şi alţii mint şi că aceste fenomene sunt numai minciuni, aberaţii. Cum s-ar zice, minţind îţi tai craca de sub picioare.

În general, piedica cea mai gravă, cea mai încăpăţânată, rămâne orgoliul: orgoliul poate domina într-adevăr până târziu în formele cele mai subtile posibil. Sensul cuvântului „Eu„ incumbând orgoliul, îl întunecă. Participarea lui nu mai este descătuşată de orgoliu. Orgoliul îl domină încă. Deficienţele omeneşti de caracter îl colorează şi este în stare, pentru a-şi păstra beneficiul strălucirii puterii lui, să devină necinstit. Am cunoscut personal cele mai uluitoare cazuri de excrocherii „oculte„. Până la demenţa inconştienţei.

Pe de altă parte – de obicei – cei care au dobândit „puteri„ prin spiritualitate, smerenie, dăruire, se tem să se afle că ei ar poseda „puteri„, tocmai pentru a nu atrage atenţia asupra lor: se ascund. Nu fac propaganda puterilor lor, întrebuinţează aceste puteri pentru a emana binele în jurul lor, în mod anonim. **Un om care vrea cu adevărat să progreseze, care nu vrea să fie împiedicat de opreliştile pe care le înalţă în faţa lui orgoliul, trebuie să devină conştient că tentaţiile orgoliului sunt puternice, violente, neaşteptate, că orgoliul tăinuit în inimă i-a devenit duşman…**

Orgoliul este – de fapt – ultimul defect. Afirm că el e mai tenace decât însuşi instinctul sexual. Nobila participare cu cele mai hotărâtoare forţe ale naturii poate să fie încă colorată de orgoliul atotstăpânitor.

Personal aş îndrăzni să susţin că scopul final al întregii naturi şi al caznei omului nu poate fi anihilarea, ci o „contopire„ prin similitudine. Sentimentul iubirii – chiar cel simplu, omenesc, femeie-bărbat – îţi dă şi el o „contopire„, ceea ce nu înseamnă câtuşi de puţin anihilare, oricât ai iubi. Ajuns la „contopirea„ spirituală cu forţa primordială nu ai dreptul să confunzi această participare şi să crezi că ai fi tu creatorul Existentului în sine, al vieţii cosmice. Această greşeală a orgoliului odată comisă – chiar şi numai mental – dovedeşte imperfecţiunea. Nici o participare nu trebuie să ne facă să credem că noi oamenii am creat Eternitatea. Taina Eternităţii în sine e prea în afara posibilităţilor mentale ca să poată fi „explicată„ sau comentată, dezlegată de om. Participarea e singura modalitate posibilă, iar tăcerea rămâne cel mai indicat mod al ei.

Orgoliul în forma lui incipientă nu e decât virtutea de a avea puterea luptei pentru a exista, de a te autodepăşi. Dar nu trebuie uitat că motorul ambiţiilor excelente devine la un moment dat – insist, la un

moment dat – cea mai tenace piedică, cel mai dificil prag ce trebuie depăşit. Orgoliul, la început, te face să exişti tu ca om, iar instinctul sexual te face să procreezi, să existe viaţa mai departe şi după moartea ta, lanţ nesfârşit al generaţiilor. Aceste instincte (orgoliul şi instinctul sexual) primordiale pentru a exista în condiţia umană, dacă nu ai puterea să le domini, să le mânuieşti, devin piedica majoră ca omenescul să mai facă încă un salt calitativ, saltul spre omul perfect, perfect în condiţiile avute aici pe pământ şi în trup.

Trebuie o imensă putere şi mai ales înţelegere pentru a şti să domini – om fiind – sacra spargere de nivel şi să devii conştient că eşti priponit în mediocritate de chiar aceste două puteri (a instinctului sexual şi a orgoliului individual) care la un moment dat devin piedică. E greu să renunţi la beneficiile luptei pe care ai dus-o o viaţă întreagă pentru a te afirma ca individ.

Transfigurarea orgoliului şi a instinctului de procreaţie se face pe căi atât de subtile, încât e greu să le urmăreşti evoluţia şi – mai ales – când din utile, amplificându-se devin piedici. Ca orice mişcare prea lentă, ea nu poate fi observată de om. Nici omul nu-l vezi cum îmbătrâneşte dacă trăieşti zi de zi lângă el. Răbdarea, subtilitatea naturii e mai mare decât cea a omului.

HYS : Niciodată n-am regretat că sunt femeie şi nu bărbat, cu toate că mi-am dat seama de dezavantajele situaţiei…

Femeia şi bărbatul se completează, şi armonia nu poate exista decât dacă fiecare îşi cunoaşte măsura şi se respectă reciproc. Femei care au dat în creaţie ceva au fost puţine (excepţii poate mari talente, dar niciodată genii). Femeile însă sunt cele care i-au născut şi i-au crescut pe acei „mari" ai lumii. O măsură în care însă femeia e egală bărbatului e cea a unei posibile „sfinţenii". Nu au fost femei întemeietori de religie, dar sfintele şi yoghinele au fost de aceeaşi calitate şi măsură cu bărbaţii. Or, părerea mea este că „sfinţii" pe pământ au aceeaşi valoare, pentru a măsura puterea omului, cel puţin tot atât de mare, dacă nu mai mare ca a geniilor. Progresul omului, motivaţia lui de a exista este nu numai să gândească, ci şi să se transforme calitativ.

HYS : Eu mă impregnam de aceste lucruri, dar nu mă lăsam copleşită…

Recunosc că toată viaţa am fost de o deosebită încăpăţânare în a mă căuta pe mine cea esenţială şi niciodată maimuţărind pe alţii. Cu toată încăpăţânarea ce mă defineşte, trebuie să mai recunosc că deschiderile mele pentru o participare autentică îmi erau perfecte: niciodată nu m-am temut să mă las influenţată, deoarece ştiam că puterea mea de asimilare e spontană, cinstită şi benefică.

În afara faptului că m-a interesat întotdeauna să găsesc un sens vieţii, am căutat să nu greşesc prea grav în cele trăite.

[trebuie să onorez memoria mamei mele repetând că totdeauna a avut încredere în mine şi nu ştiu cum să-i fiu suficient recunoscătoare că m-a lăsat să cresc pe măsura posibilităţilor mele…]

HYS : Dimitrie Monko avea puterea unei elevaţii sentimentale dintre cele mai desăvârşite. Avea o nobleţe a sufletului extraordinară. Elevaţia spiritului său îl făcuse apt să lupte împotriva tuturor înjosirilor omeneşti…

Conştient că este un biet refugiat, iar eu îl voi părăsi şi voi pleca în curând în ţara mea, totuşi a ştiut să dea dragostei noastre şi clipei sens şi eternitate.

HYS : Împreună aveam deci ce discuta (Petru Dumitriu: 1945- 1954). Dar eu voiam să-l fac să înţeleagă că intelectualitatea asupra unor probleme, oricât de acerbă ar fi fost, nu ajunge. Acele probleme trebuie trăite şi promovate apoi ca realităţi: contra sau pentru ele.

HYS : Nimeni nu poate să-şi dea seama exact cât şi când greşeşte şi fiecare este dispus să-şi motiveze greşelile lui. Nimeni nu poate judeca exact faptele altuia.

HYS : Orice om trebuie să ştie să fie modest, mai ales atunci când este victorios. Orgoliul este poate cea mai gravă şi ultimă piedică a unui om care a reuşit şi ar putea să meargă mai departe. Chiar acel om care ajunge aproape de sfinţenie şi poate spune: „Eu nu sunt ca toată lumea, eu sunt sfânt", cade.

HYS : Pentru mine a fost întotdeauna clar că viaţa nu este uşoară şi că fiecare dintre noi – mai mult sau mai puţin – ne-am izbit de lucruri greu de suportat: drame provocate de oameni, nedreptăţi, înjosiri, gelozii; în plus, drame naturale ale vieţii: boală, bătrâneţe, moarte. Dar inerentă omului este lupta pe care trebuie să o ducă pentru a ieşi totuşi la o înţelegere a vieţii, a unei armonii cu el însuşi.

Disciplina cu care m-am străduit să mă perfecţionez ca om constituie punctul central al preocupărilor mele. Această continuitate faţă de disciplina interioară pe care m-am chinuit s-o realizez a fost preocuparea majoră a vieţii mele.

[Dacă am acceptat să răspund tuturor întrebărilor pe care mi le pui şi să le consemnezi în scris, a fost pentru că am avut impresia că şi eu personal am îndurat de la viaţă şi de la oameni lucruri greu de îndurat, dar că niciodată nu mi-a lipsit speranţa, credinţa că voi pricepe rostul vieţii. De aceea am luptat, şi este exemplul luptei mele pe care am vrut să-l dau în toate cărţile scrise de mine, inclusiv în aceste pagini atunci când vor apărea în volum, să nu fi vorbit decât tot despre acel efort pentru a înţelege sensul existenţei pe care am impresia că l-am făcut de-a lungul vieţii mele şi doresc a-l împărtăşi]

Sper că şi această eroină de roman – eu deci – să semene cu eroii din celelalte romane ale mele: **nu mă pot despărţi de mine însămi…** Nu am scris niciodată ca să descriu fapte, ci ca să evidenţiez scopuri pentru care am luptat. E indiferent dacă cutare sau cutare erou spune sau face lucruri care par ale lui, ele – de fapt – sunt virtualmente concluziile mele despre viaţă şi despre libertatea pe care o are omul în a acţiona.

Nu am fost niciodată obsedată de cărţile mele. Am fost obsedată numai de gândurile care m-au frământat, gânduri cărora am căutat să le dau viaţă în romane. Am observat că cei ce sunt obsedaţi de ce au scris şi îşi cunosc opera şi versurile pe dinafară nu se reînnoiesc.

HYS : Dacă am spus că **Ion Vinea** se juca mereu (îi plăcea să se joace „de-a orice„), trebuie să amintesc şi clipa cea mai tragică a jocului lui. Cu puţin timp înaintea morţii lui, rămânând o clipă singură cu el, m-a privit cu acei ochi albaştri care-i rămăseseră extraordinari şi m-a întrebat: „Tu crezi că după moarte mai e ceva?„.

A fost o clipă grea... Ce-i poţi răspunde la o astfel de întrebare unui om ca Ion: deştept, cult, de o mare sensibilitate poetică şi în acelaşi timp frivol? Şi mai ales dacă-l iubeşti! Şi mai ales în preajma morţii lui!

În timpul anilor trăiţi împreună, discuţiile noastre fuseseră permanent în contradictoriu. Eu – ca de obicei – luasem totul în serios, el – ca de obicei – se juca. Să se fi inversat acum rolurile şi în acea clipă să fi minimalizat eu dramatica lui întrebare?

Fără vrere, am şoptit ca să priceapă el frământarea mea, eterna frământare omenească: „*To be or not to be*, Ioane„.

A surâs, încă un sublim surâs în faţa morţii, el care tradusese atât de admirabil *Hamlet*. Şi am continuat: „Discutăm asta de ani de zile. Tu ştii ce cred.” „Ştiu, dar te rog repetă-mi acum.” Şi am spus rar, ca un descântec, ca o rugăciune, ca o mângâiere: „Cred că întreaga viaţă, cu moarte cu tot, are un sens; că moartea nu există ca un sfârşit, că moartea e numai o trecere, că trupul în care suntem momentan e numai o posibilitate umană de a exista, dar nu unică. Vămile, Stixul nu sunt numai consolări poetice, ci realităţi. Nu putem fi azvârliţi în Eternitate, în Haos. Haosul nu poate dura. Chiar Haosul – ca să dureze – îşi aşează noi legi. Natura întreagă îşi are legile ei. E sacră. Are sens. Viaţa cât şi Moartea au sens”. „Tu aşa crezi? Mă amăgeşti sau crezi?„ m-a întrebat el. „Cred. Credinţă totală. E preferabil să cred într-un sens al Eternităţii decât să mă pot conforma nenumăratelor legi în care ne aflăm cuprinşi”.

…Defectele lui Ion Vinea – şi erau defecte mari – se înnobilau prin însuşi faptul că erau trăite de el. Foarte târziu am înţeles că eu – „Beatrice„ – nu-i ajungeam acestui dantesc poet. Era tragic supus autenticei poezii a fiinţei lui şi tot atât de autenticei dominaţii telurice. Chiar el mi-a mărturisit într-o zi că drama fiinţei lui este tocmai acea nevoie de exaltată elevaţie poetică, romantică (adică a femeii care o reprezintă pe Beatrice) şi totodată tot atât de intensă nevoie de satisfacţie a apetiturilor de o calitate care îl durea prin înjosirile carnale. La calitatea excepţională a acestui om, chiar greşelile şi înjosirile căpătau o valoare pe care nu le-o putea conferi un om banal… Am preferat să sufăr alături de Ion Vinea decât să accept greşelile mărunte de la o făptură măruntă. Probabil că violenţa contrastelor nu se poate întâlni decât la acelaşi om, care poate suporta intensităţi intolerabile pentru un om banal. Nici acum nu regret că

am suferit din pricina lui. Cum să nu-i ierţi unui om ca Vinea, în a cărui inimă nu se găsea nici urmă de răutate şi răzbunare... Dacă m-ai întreba care e cuvântul care caracterizează anii dragostei noastre atât de intens, atât de dureros, atât de cu spaimă trăită, acesta ar fi aşteptarea. De fapt, a ştiut să umple spaţiile aşteptării cu o prezenţă când iluzorie, când împlinindu-se în realitate.

Poate că nu Ion ar fi trebuit învinuit că mă lăsa atâta vreme în pustiu, ci eu că răbdam. Dar trebuie să recunosc că, dacă Ion nu s-ar fi purtat aşa cu mine, eu nu aş fi avut puterea unei atare asceze şi m-aş fi complăcut să-mi pierd vremea, răsfăţându-mă în splendida lui prezenţă. În acea singurătate am putut citi, scrie şi mi-am putut clădi caracterul aşa cum se află el acum. Nu ştiu ce valoare au cititul, scrisul şi caracterul, dar eu am impresia că Ion şi viaţa la care am fost supusă timp de 14 ani mi-au dat puterea de a şti să mă disciplinez în singurătate şi lucru.

MC : De obicei, oamenii în singurătate se îmbolnăvesc, disperă, nu capătă putere, pentru că singurătatea însăşi consumă putere. Ai nevoie de o forţă mult mai mare ca să fii singur.

HYS : Probabil că aveam predispoziţii naturale şi că Ion simţise acest lucru. Ion avea un suflet autentic bun, la furie era capabil să sfarme, dar la cea mai mică durere trăită chiar de duşmani i se făcea milă. Desigur, Ion Vinea îşi dăduse seama de latenţele mele şi în felul lui le respecta. Până în ultima clipă a vieţii lui a vrut să stau lângă el şi în măsura posibilităţilor am stat.

MC : Este cert că sentimente unice vă legau puternic şi totuşi mă roade întrebarea cum de o femeie atât de personală şi independentă putea să îndure o astfel de aşteptare.

HYS : Totul depinde de la cine rabzi. Înariparea poetică a lui Ion Vinea nu putea fi înlocuită **atunci** cu nimic. Preferam să-i rabd defectele decât calităţile unui om mediocru. Se poate întâmpla ca un defect la anumiţi oameni să devină în anumite condiţii o calitate. Trebuie să recunosc că aşteptarea lui Ion - repet - m-a făcut să scriu, să citesc, să gândesc adânc. Lângă un om obişnuit, viaţa mi-ar fi fost uşoară şi eu mai frivolă, mai superficială.

I se dau omului posibilităţi care corespund cu fiinţa lui şi, dacă Ion ar fi corespuns unor virtualităţi autentice ale mele, aş fi avut puterea să mă despart de el, aşa cum am avut-o mai târziu când despărţirea a fost necesară. Despărţirea mea de Ion a fost un spectacol pentru multă lume. Mi s-a spus pe faţă că nu-mi dau seama de valoarea despărţirii mele de Ion. „Suavitatea sa I a României„ – cum îmi spunea el – probabil se săturase de domnia lui. De fapt, despărţirea mea de Ion, adevărata despărţire nu a avut loc niciodată. Prietenia a rămas, dar stăpânirea lui asupra mea se sfârşise. Trebuie să adaug că, în afară de izolarea pe care încerca să mi-o impună, tot efecte de izolare asupra mea a avut şi tiranica lui gelozie: timp de 14 ani pe Ion Vinea nu l-am înşelat, iar gelozia lui a lucrat pe vid, implacabilă. Şi-a luat cele mai absurde precauţii să nu fie înşelat. Chiar când trăia cu alte femei, avea pretenţii totale asupra mea.

„*Prin drept de cânt, eu sunt stăpânul mării…*„ (Ion Vinea): poezia lui a pecetluit un stil care a influenţat o epocă. „Prinţul„ poeziei nu suporta mediocritatea. Chiar în greşeli avea elevaţie, originalitate.

Una dintre performanţele aproape neverosimile ale lui Ion Vinea mi-a părut a fi aceea că nenumărate femei mi-au afirmat tocmai mie, în deplină certitudine, că fiecare dintre ele a fost „unica„ lui dragoste. Nu o dată mi-a fost teamă să nu cad în acelaşi păcat şi să spun şi eu: „Am fost unica lui iubire!„.

Nu cred că Ion Vinea a fost fericit în viaţă. Poate că a avut multe plăceri pe care şi le-a autocreat, dar fericirea e cu totul altceva decât a avea plăceri, şi nu cred ca Ion să fi avut acea putere ce se cere pentru a fi „fericit„. Mi-a rămas în minte cea mai frumoasă clipă pe care mi-a dăruit-o Ion: nici aceea când mi-a spus că sunt frumoasă, nici că mă iubeşte, nici că-i plac, dar m-a izbit şi mi s-a întipărit în minte acea clipă când mi-a spus: „Lângă tine sunt fericit!„. Ca să nu devin sentimentală, aş vorbi „savant„ de „clipă, opreşte-te!„ a lui Goethe, care cuprinde în esenţă o valoare absolută. Timpul i s-a dat omului ca o durere. Timpul este o pedeapsă: ori că trece prea repede când ţi-e bine, ori e nesfârşit când te doare. Unul dintre marile mistere ale stării de somn e că – în somn – omul nu cunoaşte timpul: în somn poţi să te bucuri sau să suferi, dar timpul nu există; în somn omul nu se plictiseşte niciodată. Nu ştim ce este moartea, dar în tot cazul cred că nu te plictiseşti… În cotidian, cea mai mare fericire sau trăire senzuală - dacă se repetă - începe prin a te plictisi, iar dacă continuă, devine durere. Starea de „răpire„ a sfinţilor e o stare fără timp: deci e cu totul altceva decât viaţa obişnuită.

Poezia lui Ion Vinea este la marginea aprehensiunii fericirii fără timp. Romantismul – în sine – este tocmai nostalgia, dorul unor posibilităţi omeneşti care însă nu îşi găsesc împlinirea. De altfel, orice

poezie – dacă e poezie şi nu simplă versificare – conţine fiorul acestei aprehensiuni supranaturale, dar (afirm!) posibile omului.

HYS : Am preferat întotdeauna să iau contact şi să stau de vorbă cu un singur om, decât înghesuiala recepţiilor atât de banale şi atât de asemănătoare între ele… Prietena mea Maria Ghiolu, când mă invita la ea la vreo recepţie, mă implora: „Henrietta, te rog din suflet, când ai să vii, să vorbeşti… Le-am spus că eşti deşteaptă şi dacă taci – cum ai obiceiul – or să creadă că eşti idioată. Eşti atât de misterioasă. Nimeni nu ştie ce ascunzi în adâncul sufletului tău„.

Am ştiut – cred – întotdeauna măsurile între a nu fi pustnic şi a-mi alege oamenii cu care să nu-mi pierd vremea. Trebuie să existe o anumită disciplină a relaţiilor sociale. Pierderea de vreme este tot atât de periculoasă ca şi o izolare bolnăvicioasă. Jocul între a fi monden şi a putea să te concentrezi asupra unor probleme este necesar pentru formarea unui caracter sau în reuşita vreunei discipline. Cred că am ştiut întotdeauna să ţin în preajma mea oameni care mă interesau prin preocupările lor, caracterul lor, oameni care au dat dovadă că nu sunt plafonaţi în problemele lor şi că împreună cu ei pot discuta altceva decât cancanuri mondene. Am ştiut întotdeauna să deosebesc tranzitoriul faptelor, chiar atunci când erau fapte senzaţionale. O disciplină care m-a făcut - în sentimentele mele personale - să discern senzaţiile care creau o evoluţie a mea faţă de cele care-şi aveau numai o viaţă efemeră.

MC : Greu lucru, dacă şi trebuie să-l pui în practică!

HYS : Da, greu, dar fără acest discernământ şi fără disciplină nu se poate progresa, şi omul rămâne să bătătorească locul prins de întâmplările banale ale cotidianului. Or, îmi pare cel mai important lucru în viaţa unui om tocmai acest efort de a-şi înnobila caracterul. E înjositor să te naşti, să trăieşti o viaţă şi să mori fără să fi lucrat asupra ta însăţi, fără să fi „evoluat„. Această mecanizare a trăirii clipă de clipă este una dintre înjosirile majore pe care şi le aduce omul lui însuşi. Se vorbeşte atât de mult de libertate, dar cred că foarte puţini oameni cunosc valoarea acestui cuvânt. Unii îşi caută libertatea în a face ce le trece prin cap, a se muta de colo-acolo, a-i învinui pe ceilalţi de non-libertatea lor, pe când în realitate ei sunt sclavii, supuşii propriilor lor defecte. Se autoînjosesc şi nu-şi dau seama că o fac. E uşor să îi învinuieşti pe alţii de înjosirile pe care ţi le aduci – de fapt – tu însuţi.

Trierea pe care am făcut-o printre oamenii pe care i-am cunoscut, nenumăraţii oameni pe care i-am cunoscut, a fost şi ea un sens al disciplinei pe care mi-am impus-o.

MC : Spuneţi foarte des cu dezinvoltură că aţi trecut de 80 de ani. Vârsta e un capitol pe care o femeie, după un număr de ani, încetează să-l mai abordeze în public. La dvs. nu am întâlnit deloc această cochetărie, ba dimpotrivă. Oricine vă cunoaşte este izbit de tinereţea dvs. spirituală. Să poţi sta de vorbă ore în şir cu un om de care te desparte o jumătate de secol, fără ca măcar să ai vaga senzaţie că acel om nu face parte din generaţia ta, mi se pare o performanţă formidabilă. Se vorbeşte adesea de diferenţa de concepţie între generaţii. O excepţie trebuie să confirme regula, şi prima mea excepţie sunteţi dvs.. M-a frământat mult timp „secretul tinereţii„ H. Y. Stahl… Eu cred că tinereţea dvs. spirituală vine din faptul că nu contraziceţi niciodată dintru început pe nimeni: ascultaţi atentă, verificaţi şi apoi – cu o mare deschidere – acceptaţi sau nu cele afirmate, chiar dacă vă răstoarnă teoriile de până atunci. Este un lucru extraordinar să-ţi poţi înnoi mereu (la orice vârstă) convingerile, să nu te plafonezi nicicând şi să poţi accepta pe măsurile tale noul, chiar atunci când e dificil.

HYS : Da, mi se întâmplă să reflectez chiar atunci când mi se afirmă idei ce-mi contrazic părerile. În ziua de astăzi medicina a făcut enorme progrese, aşa că longevitatea e aproape un lucru banal. Dar este un mare dar să nu îmbătrâneşti ca spirit, lucru oarecum în puterea omului.

HYS : **Şi ca să vrei să mori şi ca să vrei să trăieşti îţi trebuie putere.** De obicei, oamenii trăiesc ca somnambulii, duşi zi de zi de bucurii, dureri, întâmplări, speranţe, dar nimic lucid, mai ales când frica de moarte devine o obsesie: ameţeala asta îi duce până în preziua morţii. Nimeni nu e fericit nici în faţa păcatelor, nici în faţa responsabilităţilor, de teama morţii, de misterul morţii…

Absolut tot nu-şi poate spune omul nici chiar lui însuşi: sinceritatea absolută nu cred că poate exista. Omul este un mister chiar pentru el însuşi. Omul poate – într-adevăr – prin inteligenţă, voinţă şi muncă să stăpânească din natura înconjurătoare enorm de mult, asta fiind „victoria„ lui asupra vieţii. Dar

misterul naşterii şi al morţii – adică punctul crucial al vieţii – nu îl poate dezlega încă. Putem participa cu viaţa, dar existând o dată cu eternitatea (iar eternitatea neavând un început), omului nu-i e dat să dezlege misterul vieţii care i-a fost hărăzită. Aşa că, vorbind de „sinceritate„ vorbim numai de psihologia cotidiană, iar nu de Adevărul în sine. Pentru anumite mentalităţi – dintre care am impresia că fac parte – este greu să desparţi sensul vieţii de viaţa ta particulară. Totuşi, cred că mă voi face înţeleasă şi voi putea să spun esenţialul.

HYS : **Contează din cine, când şi în ce condiţii te-ai născut…**

Norocul meu a fost că părinţii mei – ca să facă faţă vieţii – nu au avut timp să mă răsfeţe, aşa cum fac unii părinţi care nu-şi dau seama că, procedând astfel, le anihilează dramatic caracterul copiilor şi-i fac inapţi pentru viaţă. A iubi în felul acesta, răsfăţându-i, înseamnă să nu-ţi iubeşti copiii, ci pe tine însuţi: ţie îţi face plăcere să-i răsfeţi. Răsfăţul copiilor îmi pare inadmisibil dacă îi iubeşti cu adevărat… Eu am scăpat ca prin minune de răsfăţ.

HYS : În **Martorul Eternităţii** nu faptele în sine m-au interesat, ci consecinţele, deducţiile, concluziile la care am ajuns prin trăirea acelor fapte, convingeri pe care simt că e de datoria mea să le fac cunoscute, părându-mi-se importante în sine (cărţile mele vor putea fi citite separat şi vor dovedi - tocmai prin repetare - acele concluzii de care vorbeam şi care m-au frământat toată viaţa).

Voi povesti acum - din nou - întâmplarea cu butoiul de la vârsta de 5 ani, pentru a sublinia cât de important a fost acel moment pentru deşteptarea conştiinţei mele.

MC : La 5 ani?

HYS : Da, la 5 ani. Cei 7 ani de acasă sunt importanţi nu numai pentru buna creştere, ci pot marca şi caracterul unui copil. După cum la vârsta aceea limbile străine se învaţă fără efort în mod perfect, tot aşa şi anumite trăsături de caracter pot fi deşteptate la copil la acea vârstă, rămânând valabile pe toată viaţa.

Deci, să-ţi povestesc întâmplarea: copiii m-au vârât în butoi, şi după ce au plecat – văzând că nu mai vin să mă scoată – am fost apucată de o spaimă covârşitoare. Am încercat să ies din butoi şi n-am putut. Mi-am julit mâinile şi unghiile încercând să ies. Am strigat cât am putut de tare, dar strigătul parcă nu putea să iasă din butoi. Îl auzeam numai eu. Cred că am leşinat. Mai târziu, se înnoptase, am auzit glasul mamei care mă striga. Am simţit disperarea mamei la fel cu a mea, dar mama şi cu mine nu puteam comunica. Am strigat şi eu, dar mama nu m-a auzit; mama striga şi ea, dar nu ştia că o aud. În clipa aceea mi-am dat seama că există durere pe pământ, că oamenii pot să strige şi să nu-i audă nimeni şi am fost copleşită de disperarea neputinţei mele şi a durerii în sine. Mai ştiu că, încercând din nou să ies din butoi, am văzut întunericul nopţii ce se lăsase, iar sus de tot câteva stele care sclipeau fără să mă bage nici ele în seamă… Acolo m-a găsit mama. M-a scos şi m-a dus în braţe în casă, dar eu am fost pecetluită pentru totdeauna de sensul durerii. Această deşteptare a conştiinţei că durerea există pe pământ mă sensibilizase într-atât, încât multă vreme – ani şi ani – era suficient să aud povestindu-se despre vreo tortură, vreun chin, vreo durere, ca să mi se facă rău. Copiii cu care mă jucam au observat această emotivitate a mea şi – dacă nu voiam să le dau o jucărie sau să-i ascult – mă ameninţau că-mi povestesc cum cineva l-a chinuit pe unul. Asta era suficient ca să mă facă să leşin. Mă obişnuisem să cedez imediat. Ultima dată când am leşinat aşa a fost când împlinisem 18 ani…

Deci de la 5 ani – din ziua în care devenisem conştientă că durerea există – întreaga mea fiinţă a fost marcată de problema existenţei durerii pe pământ. Problema durerii a fost pusă în diferite modalităţi cerute de etapele vârstei şi a posibilităţilor mele de comprehensiune. Cu toate jocurile „sălbatice„ ale copilăriei, totuşi extrema sensibilitate nu m-a părăsit niciodată. Chiar în timpul jocurilor, în adâncul sufletului meu mocneau aceleaşi întrebări, aceeaşi nedumerire a vieţii în care mă simţeam cuprinsă. Mi s-a întâmplat ca uneori să stau culcată în mijlocul câmpului şi să privesc spre cer. Am fost cuprinsă de o ameţeală, de o spaimă, pentru că mi s-a părut că mă desprind de pământ şi cad în vid, cad în cer…

Eram frământată de problemele vieţii. De ce ne-am născut? De ce există durere? Gîndul că mama ar putea muri vreodată mă îngrozea. Voiam să pricep toate aceste mistere ale vieţii şi ale morţii, deci ale existenţei.

Dacă pentru şcoală am fost un foarte prost elev, totuşi apetitul de a pricepe nu s-a atenuat niciodată. Am refuzat să-mi termin liceul. Subliniez, nu vreau să fac reclamă felului meu de a fi, căci îmi dau seama perfect că ar constitui un dezastru şi că e normal ca la o anumită vârstă copiii să fie cât mai buni elevi. Dar, datorită sănătăţii mele extrem de şubrede (la naştere fusesem declarată „*nonviable*„ descoperindu-mi-se ulterior şi o malformaţie congenitală la plămâni, din cauza căreia am scuipat sânge toată viaţa), a fost natural ca părinţii să-mi tolereze felul original de a învăţa. Când împlinisem 17 ani un student strălucit la Filosofie venea la noi în casă, îmi explica după cursuri tot ce învăţase el la facultate şi îmi aducea cărţi… Eram avidă de a înţelege şi trebuie să recunosc că – în felul meu ciudat – nu m-am jucat cu problemele de cultură. Niciodată nu am citit ca să dau examene, ci ca să pricep. Problemele de filozofie, de metafizică erau pentru mine probleme reale de viaţă. Astăzi regret mentalitatea pe care am avut-o la 18 ani. Folositor ar fi fost – fără a pierde interesul major pentru problemele filosofice – să le fi învăţat ca toată lumea, ceea ce ar fi facilitat cu mult posibilităţile mele de mai târziu de a-mi argumenta concluziile şi experienţele pe care le-am avut. Autodidacticismul practic nu e suficient în faţa anumitor oameni care – mândri de titlurile universitare pe care le posedă – dispreţuiesc o analiză sau o mărturie (oricât de valabilă ar fi ea!) dacă nu se conformează unei expuneri docte şi unui vocabular specific. Bineînţeles că acet handicap nu mă va împiedica acum să-mi expun concluziile şi nici să-mi mărturisesc experienţele trăite. Cursa între o expunere clară a celor citite în diferite cărţi şi relatarea unor experimente trăite, hotărâtoare – adică a posibilităţilor latente umane – îşi va dobândi valenţele după mentalitatea fiecărui lector al acestor pagini şi după însetarea lui autentică de un adevăr viabil. Sunt conştientă de lipsurile mele, dar totuşi am luat hotărârea să mă prezint ca „martor" al unor trăiri importante pentru mine şi deci pentru orice om care este capabil să se adâncească în el însuşi, în căutarea şi aducerea la suprafaţă a acestor posibilităţi. Efortul meu de-a mă exprima, de a-mi expune gândurile – repet: cu toate greşelile – îmi pare necesar.

HYS : Da, într-un fel eu, care am învăţat greu să citesc şi care am fost incapabilă să mă supun disciplinei şcolilor şi să-mi termin măcar liceul, recunosc, am fost o fiinţă precoce. Frământările mele asupra unor probleme pe care – de obicei – nici oamenii maturi nu şi le pun, mecanizaţi în trăirile lor cotidiene (sau şi le pun foarte târziu, la maturitate, sau numai poate la bătrâneţe, când se apropie de sfârşitul lor), eu mi le-am pus cu acuitate, cu gravitate (cu o gravitate în care mi-am implicat întreaga viaţă) şi care niciodată nu şi-au căpătat o frivolă liniştire. Nu am aşteptat răspunsul cutărui sau cutărui filosof, ci cu aprigă înverşunare am aşteptat răspunsul de trăiri efective, concrete, trăirea teoriilor emise de oameni.

MC : Cât de important este ca omul să priceapă la timp care îi sunt preocupările potrivite talentului, puterilor, temperamentului, pentru a nu se rătăci steril pe drumurile confuze care marchează diletantismul, ce-l duce în timp la blazare.

HYS : Acest climat al preocupărilor mele a făcut – probabil – ca ceea ce am scris să aibă valoare. Totuşi, personal nu sunt mulţumită cu ce-am realizat, dar am o mângâiere: aceea că – totuşi – ceea ce am realizat a fost pentru multă lume o lectură benefică. Acest spirit al caznei mele de a pricepe sensurile durerii, ale bucuriei, ale vieţii, a discerne Eternitatea în tranzitoriu, a pecetluit tot ce-am trăit, tot ce-am scris. Niciodată nu am făcut ce fac de obicei „intelectualii„ adică să despart cultura citită în cărţi de realităţile vieţii… Eu m-am frământat să pricep aplicarea teoriilor filosofice în viaţa cotidiană practică. O teorie abstractă – neaplicabilă imediat vieţii – era pentru mine un lucru intolerabil, dureros.

Pe student îl tulburau întrebările mele şi mă sfătuia să mă silesc să fac şi eu filosofia la Universitate, ca să mă lămuresc. Eu vedeam că nu mă înţelege şi că el rămâne cu note mari, iar eu cu frământarea mea. Şi fământarea asta devenea o angoasă desăvârşită. Paşii mei îmi păreau o rătăcire fără sens, periculoasă.

Eram chinuită de problemele acestea care puteau fi considerate metafizice, însă mie îmi păreau de o importanţă deosebită, îmi păreau însăşi realitatea absolută a vieţii. Şi nu aveam cu cine vorbi. Erau clipe când încremeneam locului şi îmi părea că în liniştea şi atenţia mea aş putea auzi gemetele, plânsul şi ţipetele de groază ale unor oameni care în acea clipă – pe pământ – suferă. Eram conştientă permanent că nu există nici o clipă pe pământ fără plâns, geamăt, strigăt şi agonie, indiferent dacă în aceeaşi clipă tu asculţi muzica perfectă a lui Mozart sau Bach. Într-adevăr, nu aveam cu cine vorbi. E oare

comprehensibilă intolerabila angoasă care mă cuprindea, cu dorinţa de moarte, de sfârşit al infernului de pe pământ şi în acelaşi timp cu o imensă dorinţă de viaţă? În 1918 duceam groaza trăită şi neînţeleasă a capacităţii oamenilor de a se tortura unul pe altul. Trebuie să recunosc că, dacă nu m-am sinucis, a fost şi datorită gândului că - prin moartea mea - aş fi adăugat o durere în plus. Simţeam cât ar fi suferit părinţii mei. Părinţii mei nu aveau probleme metafizice. Severitatea, puritatea etică în care trăiau le erau suficiente. Iar pe mine vreo consolare în vreun ritual bisericesc nu m-ar fi mulţumit. Eu voiam să înţeleg. În adâncul inimii simţeam că trebuie să existe un sens comprehensibil, acceptabil al vieţii. Fraza lui Socrate: „*Cunoaşte-te pe tine însuţi*„ îmi era într-un fel o chezăşie că aşteptarea vreunui răspuns valabil nu era zadarnică.

MC : Trăirile erotice exagerate descrise în volum se sincronizează în vreun fel cu acest patetism al problemelor metafizice?

HYS : Poveştile erotice din roman sunt ficţiune, o ficţiune întrebuinţată nu ca să fac această carte mai atrăgătoare, ci ca să afirm că pentru căutarea metafizică (deşteptarea potenţialului omului), nu e absolută nevoie de asceză, post, abstinenţe, torturi fizice şi morale, ci numai de o aprigă, curată, dezinteresată dorinţă de înţelegere şi trăiri care depăşesc obişnuitul. Mai pot afirma că, deîndată ce potenţialul tainic al inimii se deşteaptă, defectele de caracter, de morală dispar de la sine. Asceza nu mai e o constrângere, ci devine o necesitate naturală. Dacă se calcă totuşi legile moralei, există o imediată pedeapsă etc.

Deci am pus în discuţie excesele erotice în mod special pentru a nu-i demoraliza în căutarea lor pe cei „păcătoşi„. Repet, **dacă înţelegerea şi căutarea sunt la un nivel de mare tensiune, nimeni nu trebuie să se judece inapt, ci numai - pur şi simplu - să se ruşineze şi să caute o depăşire.**

MC : Ion Vinea a priceput aceste frământări ale dvs.?

HYS : Sunt convinsă că Ion m-a înţeles foarte bine, dar îi era teamă ca aceste probleme – mai exact, **responsabilitatea** lor – să nu-i strice ritmurile frivole, romantico-erotice în care se complăcea.

MC : Proba că şi el bănuia existenţa acestei depăşiri umane, ar fi tocmai faptul că în ultimele zile ale vieţii lui v-a întrebat dacă credeţi în „viaţa de apoi„.

HYS : Orice om – în astfel de clipe – se teme de moarte. E o problemă inevitabilă, dar trebuie să recunosc că, nici în acea clipă solemnă a morţii lui Ion, eu nu am îndrăznit să-i afirm pur şi simplu ceea ce credeam sau ştiam. **Într-un fel, ce i-am spus atunci era pe ocolite ceea ce aş fi putut afirma cu „da„ sau „nu„. O afirmare tot atât de dramatică era şi clipa morţii lui.** Dar mi-a fost teamă să nu interpreteze iarăşi – pe măsurile lui – cuvintele mele. Nu am putut uita nici în acea clipă, ultima a vieţii lui, mirarea pe care am avut-o eu cu ani în urmă, când Ion Vinea, după ce-l citise pe Swedenborg, mi-a vorbit cu entuziasm numai de faptul că, în timpul unei furtuni pe mare, Swedenborg (care vâslea la barcă), cu tot pericolul de a se îneca (deci de a muri), nu şi-a scos mănuşile.

MC : Totuşi el e cel care v-a adus cărţile de specialitate care vă interesau.

HYS : Este adevărat, el m-a pus în temă, el mi-a adus cărţile necesare şi îi sunt în veci recunoscătoare. El este cel care m-a pus în legătură cu cele mai grave probleme ale vieţii şi m-a respectat în strădaniile mele, chiar dacă nu m-a secondat. Trebuie înţeles că un poet autentic – aşa cum era Vinea – are deschideri pe care nu le are orice om, chiar dacă lucrează cu aceste deschideri numai în poezie şi nu într-o disciplină a caracterului, a întregii lui făpturi. Am spus că-i sunt recunoscătoare şi nu pot sublinia suficient acest sentiment. El, care „s-a jucat„ cu aceste grave probleme ale vieţii, totuşi a intuit ce mă frământa şi a avut curajul să-mi aducă materialul necesar ca să pot cerceta mai departe problemela care mă preocupau şi care îl înfricoşau.

MC : Aţi putea acum contura mai desluşit aceste „probleme„?

HYS : Religiile – de obicei – preconizează raiul şi iadul eterne ca pedeapsă sau răsplată posibilă după moarte. Mie nu mi-a folosit această consolare atinsă postum. Eu voiam – aici şi acum – să pricep şi să văd dacă se poate acţiona în aşa fel încât să depăşeşti iadul durerilor şi frământărilor omeneşti. Voiam să găsesc o explicaţie şi un climat care să realizeze chiar în timpul vieţii această armonie, iar nu (repet!) consolări postume, şi această realizare nu numai pentru mine, ci o realizare general valabilă.

MC : Filosofii citiţi nu v-au fost suficienţi pentru a vă elucida problemele de care vorbeaţi?

HYS : Câtuşi de puţin! Cum erau să mă convingă, când primul lucru de care mi-am dat seama citindu-i era că toţi filosofii se contrazic între ei? Eu voiam un răspuns unic valabil, de înţeles absolut,

concret, practic… Or, dacă cineva cunoaşte un Adevăr, acel adevăr nu poate fi contrazis sau multiplu. Adevărul poate fi exprimat, explicit comentat, experimentat în diferite modalităţi, stiluri, dar dacă Adevărul există ca o realitate, el nu poate fi decât unic… Mentalitatea de a refuza necunoscutul, sau de a argumenta în vid („filosofic„), este o metodă care uluieşte pe neaveniţi prin preţiozitate, dar care nu poate convinge decât minţi incapabile să judece aşa cum trebuie. Ca să poată progresa în acest grandios mister al Existentului, natura omenească trebuie să accepte orice nouă teorie, dar numai pentru a o verifica.

Dacă i-am citit pe filosofi – şi repet, niciodată n-am citit ca să învăţ, ci ca să pricep – a fost că doar-doar voi găsi în vreunul dintre ei nu o echilibristică a cuvintelor, ci o afirmaţie concretă a unei realităţi trăite de ei, experimentate de ei şi repetabilă de către oricine, în aceleaşi condiţii. Adică să împlinească legea ştiinţifică, iar nu o gimnastică de circ pe trapezul intelectului.

Optimismul unora şi pesimismul altora îmi păreau numai cercetări în incertitudine. Niciodată vocabularul rafinat al filosofilor nu m-a făcut să uit ce căutam eu şi să nu-mi dau seama de şubrezimea afirmaţiilor lor.

Faptul că nu puteam înţelege de ce m-am născut, de ce există suferinţă pe lume şi de ce voi muri şi vor muri şi cei dragi din jurul meu mă revolta în aşa măsură, încât îmi era greu să trăiesc. Disperarea mea că nu înţelegeam de ce trăiesc rămânea o permanenţă a gândurilor mele şi mă chinuia. Îi învinuiam pe oamenii care mă consolau de nedreptăţile pământului continuând să le comită, spunând că ei cred în Dumnezeu. Şi îl învinuiam pe Dumnezeu. „*Crede şi nu cerceta*„ („*Credo in absurdum*„ al bisericii) mi se părea atitudinea cea mai revoltătoare; mai ales lui Dumnezeu nu-i găseam nici o scuză. Clipele de fericire, de muzică, de artă, de iubire, de exaltare îmi păreau beţii mai periculoase decât orice.

HYS : Cărţile aduse de Ion nu erau cărţi de filosofie, ci pretindeau a vorbi despre realităţi concrete.

MC : Numai pretindeau?

HYS : Era suficient pentru moment că „pretindeau„. Mie îmi rămânea să cercetez dacă afirmaţiile acestor cărţi sunt adevărate sau nu.

MC : Şi s-au dovedit a fi adevărate?

HYS : Crezi că e uşor să dovedeşti adevărul unei aserţiuni atât de exaltate, riscate, ca aceea făcută de cărţile de „mistică„ aduse mie de Ion? Dovada unei argumentări logice nu-mi era suficientă şi nici mărturia unor oameni care pretindeau că ştiu. Nu-i puteam crede şi nici nu trebuia să-i cred pe simplul lor cuvânt. În tot cazul, ce m-a frapat în primul rând a fost că această categorie de cărţi, a foarte diferiţi autori şi epoci, nu se contraziceau între ele ca acelea de filosofie, chiar când denigrau metoda de contact şi experiment a acestor aserţiuni…

[Aş menţiona un lucru trăit de mine: îmi pare important să-l relatez, pentru că este o confirmare vie, trăită, experimentată de mine şi care m-a mişcat profund prin adevărul ei direct. Mama mea – la vârsta de 80 de ani – fiind bolnavă de inimă, a fost internată în spital. Într-o noapte i-a fost foarte rău, aproape de moarte, dar doctorii au reuşit s-o aducă la viaţă. Mi-au telefonat în zori că mama vrea să mă vadă.

Când am ajuns, tot spitalul încă dormea şi în acea imensă linişte am pătruns până în odaia mamei mele. Am găsit-o de o paloare şi o transparenţă impresionante. Pot spune că în clipa aceea – cu toată vârsta ei înaintată – mama era frumoasă. Când m-am apropiat de ea şi m-am aplecat asupra ei, mama a deschis ochii, cu o privire de pe altă lume, şi mi-a şoptit: „*Tot ce mi-ai spus este adevărat. În noaptea aceasta l-am cunoscut pe Dumnezeu*„.

Mi-a fost dat să aud această frază din partea unui om care în acel moment nu putea minţi. Avea gravitatea unei spovedanii. I-am fost recunoscătoare că am putut avea această confirmare, mângâiere din partea ei. Nimeni nu putea să-mi facă un dar mai de preţ]

MC : Aţi vorbit mai devreme despre misterul morţii, despre spaima morţii. Pentru un om care a avut trăiri ca ale dvs. mai există spaima morţii?

HYS : O întrebare la care e foarte greu de răspuns… Voi încerca s-o fac totuşi şi sper să fiu total sinceră, fără orgoliu,dar nici cu inutilă modestie.

Există şi oameni care reuşesc să nu-şi pună nici un fel de probleme. Se mulţumesc cu trăirea propriei lor obscurităţi: simplitatea lor nu are valoare, căci rămân ceilalţi, mulţimea care se frământă, de

mii şi mii de ani. Frământarea lor este de eficientă valoare, iar nu supunerea la un mediocru cotidian, animalic, plafonat. Proba virulenţei problemei o constituie însăşi neobosita cazná umană - cazna de a dezlega cu orice preţ misterul Vieţii Omului dintotdeauna Prometeu şi Sisif - fiindu-i dată munca silnică a Vieţii, fără dezlegare. Optimişti şi pesimişti, satanici şi angelici, inconştienţi şi conştienţi sunt constrânşi să existe. E de la sine înţeles că cei care se sinucid – ca un refuz al Vieţii – nu ştiu ce e moartea! Nu e exclus ca moartea să fie tot viaţă! Iar cei ce afirmă – filosofic vorbind – că „*Viaţa e un vis*„ nu pot demonstra această afirmaţie, căci nimeni nu e conştient că visează decât atunci când se deşteaptă. Are oare „visul„ trăit ziua (în aşa-numita stare de veghe), zi de zi, vreo posibilă deşteptare? Iată o întrebare esenţială, primordială.

MC : Din experienţa dvs. aţi putea elucida câtuşi de puţin această problemă?

HYS : Din punctul de vedere al experienţei am avut norocul unor trăiri neobişnuite, dar nu fac parte dintre acei oameni care pretind că sunt „eliberaţi„. Pot afirma însă că atât cât am „experimentat„ mi-a fost suficient ca să am o altă viziune asupra morţii, altfel decât o aveam înainte şi o au – în general – oamenii. Adică, frica nu lipseşte total, dar e mult atenuată. A rămas mai mult spaima ca nu cumva agonia să fie dureroasă şi diferiţi medici şi rude să se încăpăţâneze prin tot felul de injecţii să aducă la viaţă un om care experimentează agonia şi care – de fapt – nu mai există. Lupta pentru readucere la viaţă este bună numai pentru oamenii tineri, care vor putea fi folositori în continuare, nu pentru bătrâni.

Am - de asemenea - o mare curiozitate să controlez dacă ceea ce am simţit, ce mi s-a afirmat, ce aştept, ce am gândit se va îndeplini întocmai sau surpriza va fi alta. Încrederea cea mare o am în sensul logic pe care eternitatea/viaţa îl cuprinde implicit şi esenţial în toate manifestările ei. Cel mai mic atom îşi are legile lui; de ce nu ar avea şi moartea un sens de viaţă? Am refuzat întotdeauna să cred că viaţa în sine e numai o fantasmagorie, o durere în plus, o bătaie de joc în dauna întregii existenţe în care suntem implicaţi fără nici o posibilitate de organizare şi răspundere pentru om.

Clipele de extaz – tehnic vorbind, nu sentimental – pe care le-am avut mi-au dat un plus faţă de ce are - în mod obişnuit - orice om oarecum dezlegat de orgoliu şi prejudecăţi care îi întunecă gândirea şi-i dau o viziune falsă asupra vieţii, fără să-l mai lase să observe că întregul Existent (de la atom la cosmos) este organizat prin legi de armonie evolutivă, în care omul are libertatea să se mişte după posibilele lui mijloace de orientare.

MC : Deci celebrul slogan „*totul e permis*„ se exclude automat, existând totuşi legi şi reguli între care omul trebuie să se mişte.

HYS : Fraza aberantă „*totul e permis*„ conţine sensuri înspăimântătoare prin însuşi pericolul major pe care-l include. Durerea ar putea fi dovada acestei libertăţi, dovada durerii posibile înfăptuite de om asupra Existentului, iar nu contrariul. Ciclurile de viaţă şi moarte sunt atotstăpânitoare. Ne aflăm conştienţi că trăim, inconştienţi însă de ce trăim. Ce vrea natura cu noi? Să repetăm la nesfârşit naşterea şi moartea? La ce îi foloseşte Vieţii această constrângere? Durerea şi bucuria sunt intim amalgamate în tot ce facem. Paleativele abundă. Dezlegări, nu. Libertatea - de a cărei lipsă omul se plânge atât de des - mi-a părut întotdeauna greşit înţeleasă. Libertatea – în sensul ei absolut – nu este libertatea minoră pe care de obicei oamenii o caută: altă slujbă, altă ţară, altă nevastă etc., ci libertatea majoră în înţelesul legilor vieţii şi armonizarea omului în aceste legi. Afirm că trăind extazul, libertatea absolută prin participare e experimentată direct…

Sper să folosească experienţa mea de viaţă şi afirmaţiile mele celor care caută să se orienteze în legile vieţii. Multă lume a avut trăiri neobişnuite. Dar în acest domeniu este excepţional de greu să lămureşti întrebarea. În secolul nostru nu e suficient să spui: am trăit, am avut experienţa lucrului: rămâne necesară o explicaţie ştiinţifică. Altfel, experienţa trăită rămâne o „curiozitate„ iar nu dovada unor experienţe posibile, repetabile în aceleaşi condiţii. De aceea – cu toate încercările făcute – experienţele de trăiri suprasenzoriale rămân curiozităţi deschise unor cercetări ştiinţifice vreodată posibile. Ele nu pot fi negate, deoarece sunt confirmate de multă lume, dar nici nu pot fi acceptate deocamdată decât ca atare. M-am ferit întotdeauna să le dau altă valoare decât au până una-alta. Problema rămâne deschisă. Pentru că nici a le nega nu este suficient ca să elimini cu desăvârşire.

Eu însămi nu pot să iau asupră-mi decât să le afirm ca atare. În paginile acestei cărţi nu mă sfiesc să afirm că şi eu – ca atâta altă lume – am avut trăiri excepţionale în acest domeniu. Dar nu pot face decât atât. Nu pot lua asupră-mi altă responsabilitate. Căci – din păcate – există o categorie întreagă de oameni

care sunt încântaţi tocmai de obscuritatea acestor afirmaţii şi se complac în ele, găsind că astfel devin „interesanţi„ pentru cei din jur. Tocmai obscuritatea îi fascinează. Recunosc că şi mie mi-a trebuit o mare putere de discernământ ca să mă orientez în acest labirint, să nu mă rătăcesc şi să lămuresc un drum esenţial, practic.

MC : Sunt convinsă că acest puternic discernământ este cel care le lipseşte deseori oamenilor ce se apucă să citească astfel de cărţi, ceea ce îi şi duce la o proastă şi aberantă înţelegere a problemelor, la o pripită concluzie că ar fi „mistice„ fără să cunoască exacta valoare a acestui cuvânt, dându-i de cele mai multe ori un sens peiorativ.

HYS : În primul rând - trebuie să adaug la ce-ai spus că - cei ce citesc aceste cărţi o fac nu dintr-un interes vital al înţelegerii problemei, ci numai fascinaţi de originalitatea textului. Li se pare că vorbind despre aceste lucruri – chiar fără a le înţelege – li se conferă un titlu de glorie şi că nu mai sunt nici ei nişte oameni obişnuiţi, ci superiori şi aparte de restul lumii. Se simt investiţi cu misterul unor lucruri pe care nu le înţeleg şi pe care – de fapt – le compromit. Pozează în „iniţiaţi iluminaţi„ rămânând – de fapt – la nivelul neînţelegerilor şi putând epata numai pe cei mai proşti decât ei. Pentru a deveni pianist, exersezi toată viaţa între 6 şi 8 ore pe zi; pentru a deveni medic, mergi la facultate 6 ani etc.; dar pentru a înţelege sensul acestor probleme de mare subtilitate, prin faptul că-i zice „ocultism„ acestor oameni le ajunge întunericul şi încâlceala minţii lor. Am auzit pe un dansator spunând: „Eu când dansez, fac filosofie„. Cam aşa fac „ocultism„ cei care nu înţeleg **efortul major greu de realizat al celor ce vor să se înnobileze ca oameni.** Îşi închipuie că filosofează când - de fapt - se mândresc cu ce nu le aparţine şi propovăduiesc ce n-au înţeles şi nu pot înţelege. Ei sunt de vină în mare parte că termenul peiorativ „obscurantism„ a fost atribuit acestor probleme. **Problema în sine nu este obscură în nici un caz, ci numai greu de înţeles şi foarte greu de stăpânit. În schimb, mintea lor beneficiază cu uşurinţă de un întuneric pe care îl manipulează cu orgoliu, în neştire.**

MC : Mă reîntorc cu gândul la Ion Vinea şi sunt înduioşată de largheţea ta sufletească. El, nevăzând decât poezia cărţilor pe care vi le aducea, a intuit perfect importanţa lor pentru dvs., dar şi pericolul că ele v-ar putea despărţi pe unul de celălalt.

HYS : Asta l-a făcut ca – înmânându-mi cărţile – să mă pună să jur că ele nu ne vor despărţi. Crezând că e încă o „joacă„ a lui, i-am făgăduit. Trebuie să recunosc însă că importanţa pe care am dat-o acestor cărţi – într-un mod foarte subtil – a marcat iremediabil diferenţa temperamentală ce exista între Ion Vinea şi mine. Să fie clar: Ion Vinea nu făcea parte din acei orgolioşi, obscurantişti, care se mândresc cu ce nu înţeleg. El era poet de mare sensibilitate, poet în toată făptura lui, nu numai în talent scriitoricesc. Era de o mare inteligenţă, conştient atât de defectele lui, cât şi de faptul că nu le poate disciplina.

Bineînţeles că răsfoise şi el cărţile pe care mi le dăduse, ştia ce cuprind şi îşi închipuia – pe bună dreptate – că mie mi se potrivesc, căci altfel nu mi le-ar fi adus. Pentru el însă, acele cărţi erau tot cărţi poetice care-l făceau să viseze, să se inspire în climatul care îi era lui plăcut, pe când eu – ca de obicei – citindu-le, m-am întrebat: este oare adevărat? Este omeneşte posibil? Aş putea şi eu?

Primul lucru pe care l-am făcut citind cărţile a fost să caut în mod logic dacă afirmaţiile lor sunt aberaţii ale minţii omeneşti sau consolări mincinoase pe care eu refuzam să le accept. După cum nu-mi fusese posibil să mă consolez ducându-mă la biserică fără să înţeleg puterea bisericii, tot aşa aceste cărţi au deşteptat prudenţa mea nativă pentru a nu accepta consolări somniferice.

MC : Adică?

HYS : Adică am înţeles din acele cărţi că omul ar putea să deştepte în el în mod natural un instrument, altul decât cel mental, un instrument nou de conştiinţă. Se sublinia că lucrul nu e uşor, nu e dat oricui, dar că în principiu e posibil oricui, nu ca o monstruozitate sau ca o aberaţie, ci ca o aducere la viaţă a unei latenţe pe care o posedă în adâncul lui orice om în mod natural.

Pentru că aceste cărţi care afirmau explicit, practic, iar nu obscur, chiar atunci când îşi contraziceau metodele de lucru, mi-au dat mie certitudinea că mă aflu în faţa unor afirmaţii valabile bazate pe experienţe trăite, practic repetabile.

MC : Vă rog să mă credeţi, îmi vine greu să înţeleg cum Ion Vinea – poet cu atâta sensibilitate pe care şi-a revărsat-o generos în poezia sa – nu putea să înţeleagă adâncimea şi adevărata importanţă a problemelor de care vorbiţi.

HYS : Este dificil de înţeles că există oameni cărora nu le place – de pildă – muzica: sunt deştepţi, culţi, dar sensibilitatea pentru muzică le lipseşte. **Ion Vinea avea numai aprehensiunea poetică a acestor posibilităţi umane care mă interesau pe mine în cel mai înalt grad, vital şi practic. Climatul sever pe care-l cere mânuirea latenţelor interioare, iar nu numai comprehensiunea lor intelectuală, necesită o maturitate, o concentrare asupra subiectului, o putere de a-ţi înnobila caracterul. Lui Ion Vinea îi lipsea această posibilitate de severă concentrare.** În timp ce eu voiam, doream să experimentez valabilitatea afirmaţiilor găsite în acele cărţi, Ion Vinea se simţea satisfăcut că-mi făcuse o plăcere. Era foarte mândru că intuise exact ce mă preocupă.

Am citit acele cărţi cu o aviditate şi concentrare greu de descris. Era însetare şi spaimă în acelaşi timp. Îmi era mereu teamă să nu găsesc acolo cine ştie ce afirmaţii aberante, „obscurantism„ care să anihileze edificiul speranţelor mele. Nu aveam nevoie de părerile personale ale autorilor, de sensibilităţi-sirop, ci numai şi numai de fapte uman-repetabile. Deci repetabile şi de mine. E lege că ceea ce a fost făcut de un om este posibil şi altui om, în condiţii similare. În timp ce citeam, permanenta mea întrebare era dacă-mi va fi dat, dacă voi avea puterea şi răbdarea, maturitatea necesară pentru a fi capabilă să controlez afirmaţiile acelor cărţi prin propria-mi experienţă. Bineînţeles că, de-ar fi fost vorba de o performanţă imposibil de a fi realizată de către mine, cărţile nu m-ar fi interesat decât ca o documentare, dar citind acele cărţi aveam ciudata, emoţionanta senzaţie că mi-ar putea fi dat şi mie să controlez adevărata valoare a celor spuse, experimentând eu însămi afirmaţiile lor.

Îmi devenea din ce în ce mai clar că omul poate repeta în interiorul lui – aşa cum se experimentează în laboratoare – devenind propriul lui laborator experimental… Aceste cărţi pot fi citite cu folos dacă ai capacitatea de a înţelege problemele expuse de ei la adevărata lor valoare.

Singurul lucru important, primordial în acest Existent în care ne aflăm pe pământ, în conştiinţa umană, ar fi – după părerea mea – numai şi numai posibilul progres calitativ al omului. **Inteligenţa** cea mai acută – probă sunt filosofii de mare subtilitate care n-au rezolvat nimic şi au trăit banal – nu este suficientă pentru realizarea acestui scop al înnobilării eului. S-au văzut criminali şi sadici inteligenţi. Nici **sentimentalismele** nu sunt suficiente, pentru că pot rămâne ineficiente. **Superioritatea spirituală** a unui om rezidă în cu totul altceva decât ceea ce obişnuit se crede că ar fi de ajuns. Un om poate merge în lună şi să rămână cu aceleaşi defecte de caracter, pe când altul poate să nu se mişte din locul lui modest – undeva pe pământ – şi printr-un act de voinţă lucidă, dorinţă, atenţie, să se înnobileze până la geniu şi sfinţenie. Cel care caută să progreseze este – se ştie sau nu se ştie – pe drumul cel bun, adică el caută să aducă la suprafaţa conştiinţei posibilitatea umană de luare în stăpânire a unor calităţi latente, ce zac în orice om. Aici poate fi găsită – în fapt – expresia cea mai vădită a liberului arbitru.

MC : Problema liberului arbitru este şi va rămâne o problemă majoră; chiar aş fi vrut să vă ştiu părerea.

HYS : Disputa liberului arbitru este şi va fi fără sfârşit, insolubilă în condiţiile actuale ale minţii omeneşti, fiecare om dovedind – după argumentele aduse – însăşi maturitatea morală (nu zic inteligenţa!) la care se află omul care argumentează, luând ca motivare cum că liberul arbitru nu ar exista şi că a fost determinat de soartă să fie leneş, nepăsător şi să procedeze aşa cum îi convine…

[Când am fost eu în puşcărie, închisă în celulă şi auzeam afară pasul santinelei care ne păzea, la anumite ore îi auzeam şi căscatul, m-am gândit adesea – cu toate că nu era uşor de îndurat puşcăria – că omul acela pe care îl auzeam umblând şi căscând e mai „prizonier„ decât mine, pentru că el (gardianul) este plătit să facă şi să îndure o meserie care nu-i place, pe când eu eram liberă în celulă să gândesc ce vreau, să sper ce vreau şi mai ales să-mi iert duşmanii]

Jean Klein afirmă în volumul **Ultima realitate:** *„Nu mai este vorba să fugi în India, în Egipt sau pe Coasta de Azur, pentru că problema rămâne aceeaşi în India sau în China. Oamenii sunt îmbrăcaţi în mod diferit, dar natura umană este exact aceeaşi. A dori să fugi de locul în care te afli nu este decât romantism. Sub pretextul că n-ai reuşit să-ţi găseşti aici echilibrul, te gândşti că-l vei putea găsi aiurea şi cât mai departe. Or, nu se pune problema aici să fugi de o lume obiectivă, ci de a deveni liber faţă de tine însuţi, adică faţă de facultăţile tale mentale şi de propriul tău trup.„*

Sunt într-adevăr oameni care trec dintr-o ţară în alta afirmând că ei caută libertatea, dar această libertate geografică nu-i împiedică să fie stăpâniţi de aceleaşi defecte de caracter chinuitoare: gelozii, invidii, iluzii, apetituri, nerăbdări etc.

Pentru mine nu există diferenţă între vindecările prin fenomene de magnetism şi vindecările realizate prin medicamente. Unul este ştiinţific (pentru că a fost făcut în laboratoare), celălalt este miraculos pentru că forţa care lucrează nu a putut fi încă detectată şi studiată. Pe mine mă interesează însă numai şi numai posibilitatea de a-şi perfecţiona condiţia obişnuit omenească.

HYS : Nu ajunge să trăieşti un lucru, nici să vorbeşti despre el – în speţă, să faci literatură – ca să-l şi pricepi…

Eu doream o realitate concretă, accesibilă omului normal, aşa cum credeam şi simţeam că poate exista. O evoluţie calitativă, iar nu o acumulare de noi calităţi. Logic, mă satisfăceau afirmaţiile acelor cărţi, dar eram prea deprinsă cu gândirea ştiinţifică pentru a nu pricepe că într-o ipoteză emisă de mintea umană, întotdeauna poate fi cuprinsă o realitate care mai târziu să fie depăşită de o ipoteză nouă, superioară. Nu-mi rămânea decât o confirmare trăită care să mă poată satisface. Nici un argument logic, nici o afirmare nu m-ar fi satisfăcut.

Deci a început perioada cea mai chinuitoare, căci nu ştiam câtuşi de puţin pe cine să întreb şi cum să mă orientez. Există un proverb: „*Când elevul este pregătit, maestrul apare*„. Şi dacă nici un maestru nu se afla lângă mine, mie îmi era clar că nu eram pregătită. Dar cum să mă pregătesc? Cu ce să încep? M-am făcut vegetariană, spre scandalul familiei, şi ca să fiu dezvăţată de această „fantezie„ la masă – în faţa mea – de mânca friptură, iar mie mi se dădeau cartofi fierţi în apă, fără unt, smântână sau brânză. M-au poreclit „buddhista familiei„. Eu m-am încăpăţânat să fiu „budhistă„ 4 ani de zile şi, numai văzând că într-adevăr nu-mi prieşte sănătăţii, m-am apucat din nou să mănânc la fel cu cei din jurul meu, spre satisfacţia tuturor.

<u>**Problemele cuprinse în acele cărţi aduse de Ion le-am studiat, tălmăcit şi răstălmăcit. Simţeam că frământarea aceea unică şi încăpăţânată pătrunsese toată fiinţa mea şi nu mă slăbea nici în vis. Simţeam că, dezlegând misterul în care eram cuprinsă, m-aş fi dezrobit de o încătuşare implacabilă a vieţii şi a morţii.**</u>

Raiul, iadul post-mortem (eternitatea deci) îmi erau complet străine, dar libertatea de a le judeca se afla în posibilitatea mea. <u>Ştiam că şi raiul şi iadul fac parte din inima oricărui om</u>. Eu puteam să sufăr, eu puteam să mă bucur şi tot eu eram aceea care aşteptam dezlegarea misterului lor.

Îmi dădeam seama foarte clar că mintea, inteligenţa în sine, nu era instrumentul adecvat acestei înţelegeri. Dacă ar fi fost, atunci sistemele filosofice ar fi fost toate de acord asupra misterului vieţii şi nu s-ar fi contrazis flagrant, aşa cum au făcut-o. În concluzie, ar fi trebuit să deştept în mine o nouă posibilitate de înţelegere, un nou instrument de conştiinţă. Învinuindu-l pe Dumnezeu (aşa cum îl înţeleg oamenii) de tot ce fac ei bine şi rău, nu mă anestezia: nu-l puteam nici nega, dar nici accepta. Eu pe mine mă invinuiam de neînţelegerea mea. În adâncul fiinţei mele voiam să pricep sensul Existentului.

<u>Frământarea asta a durat ani de zile</u>, mai mult timp decât a durat dieta mea vegetariană. <u>Era o stare chinuitoare. Hotărârea de a avea răbdare să înţeleg m-a salvat de sinucidere: găsisem un scop vieţii… Făcusem un fel de pariu cu mine însămi că voi răbda până la moarte în aceeaşi tensiune şi că nu mă voi linişti decât dezlegând problema raiului şi a iadului cuprinse în inima omului. În tot cazul, eram hotărâtă să-mi fac datoria faţă de viaţă şi să nu adaug prin incomprehensiunea mea revoltată ceva urât Existentului. Nu că mi-aş fi dat mie importanţă, dar eram mai preocupată de problema în sine decât de persoana mea. Eram implicată în ceva ce nu creasem eu – viaţa – şi pe care nu o puteam judeca, eu neavând măsurile necesare. Necunoscând totul, nu puteam da verdicte. Trebuia să îndur, fără discriminare, tot ce mi se prezenta în cotidian.</u>

Într-o zi – aveam 33 de ani – am avut o experienţă care nu se uită. O astfel de trăire e mai importantă decât absolut oricare altă trăire. [Au existat oameni care au fost recunoscători destinului pentru că scăpaseră – de pildă – dintr-un mare accident în care mulţi muriseră. Eu am fost recunoscătoare - mai mult decât orice - pentru această trăire]

Ion Vinea se afla la mine. Mă bucuram de prezenţa lui, dar gândul îmi era departe de ce îmi povestea, nimicuri… Foarte departe. <u>Parcă niciodată întrebările mele majore nu mă frământaseră atât de tare.</u> La un moment dat, Ion mi-a spus că are o întâlnire importantă şi că trebuie să plece, dar: „Numai pentru un ceas-două. Apoi mă reîntorc la tine„. Şi a plecat.

Rămasă singură, am avut un moment de violentă, aprigă, dureroasă vrere să înţeleg mai bine ce nu puteam înţelege. La un moment dat – cum stăteam întinsă pe pat – am cerut (cui, nu ştiu) cu o vehemenţă inuman de fierbinte să mi se dea un răspuns. Apoi obosită, mai bine zis golită de puterea obişnuită mie, am făcut un exerciţiu pe care-l învăţasem din Rudolf Steiner: celebrul exerciţiu al „trandafirului„. Adică am luat în gând un trandafir şi aşa – în gând – l-am privit intens. Aproape că i-am simţit parfumul, catifelarea. Apoi am uitat trandafirul şi mi-a rămas numai senzaţia esenţei care susţinea acel trandafir, esenţă pe care am aşezat-o în adâncul inimii. Atunci s-a întâmplat acel declic, acea uitare totală de mine, acea spargere de nivel, în care conştientul a trecut într-o altă dimensiune, care nu avea nici gând, nici cuvânt, nici viziune, nici halucinaţie, nici aşteptare, ci numai declanşarea unei fericiri atât de absolute, supraomenească beatitudine, care nu poate fi asemănată cu nici o altă fericire, cu nici o beţie, cu nici o senzaţie, nici chiar aceea a paroxismului din actul de dragoste dintre femeie şi bărbat. Oricum, dacă ar trebui comparat cu ceva, ar fi totuşi cu aceste senzaţii ale iubirii şi încă asta pe departe. Cuvântul românesc „răpire„ e mai potrivit decât oricare alt cuvânt. Nu ştiu cât a durat acea „răpire„. În astfel de trăiri – ca în vis – timpul nu există: poate că a durat 2 minute, poate ½ ore, în tot cazul, acum ştiam prin proprie experienţă că, dincolo de ce este omeneşte cunoscut, mai există incontestabil şi altceva; ceva care îmi părea a fi însăşi esenţa vieţii, o putere imuabilă, perfectă în sine, care însă – manifestându-se în diversele modalităţi ale Existentului – se maschează, se transformă, se ascunde: este vorba de acea putere primordială a vieţii, atât de aprig căutată în laboratoare de oamenii de ştiinţă, dar de care – până în ziua de astăzi – nimeni nu s-a putut apropia direct, decât numai subjugând forţa atomică, ar putea face să explodeze Pământul. Nu întâmplător, cercetările asupra atomului şi - în acelaşi timp - asupra fenomenelor extrasenzoriale se fac în ziua de astăzi din ce în ce mai atent.

Când mi-am revenit din acea stare, mi-am simţit gâtul ca paralizat şi mi-am dat seama că respiraţia îmi fusese oprită: trăisem fără să respir. Ca să-şi revină la ritmul normal, respiraţia mi-a fost câteva clipe sacadată, violentă, dureroasă, sufocantă.

Nu ştiam cum să-mi explic acest fenomen trăit de mine. Era o realitate de netăgăduit, complet aparte, dar de netăgăduit. Înainte de a mă putea lămuri, m-am ridicat de pe pat şi într-un mod involuntar, neobişnuit mie, am îngenuncheat şi - fără să-mi dau seama de hotărârea pe care o luam - m-am auzit şoptind: „Nu voi părăsi niciodată oamenii„. Era un legământ involuntar, dar făcut din adâncul inimii: probabil că era un legământ al întregii mele fiinţe, pentru că – realmente – el a fost valabil. Legătura mea cu realitatea vieţii, cu oamenii este, a rămas incontestabilă. Liniştea care a urmat era o linişte deosebită: era liniştea omului care primise ceva ce i se făgăduise de mult, nefiind sigur că va căpăta ce i se făgăduise. Ştiam că va trebui totuşi să tac, să tăinuiesc ce aflasem, pentru că era greu de explicat şi greu de înţeles. Puteam să par nebună, exaltată, mistică. Tocmai de aceea nu trebuia minimalizat, degradat un lucru atât de important şi pe care nu ştiam cum să-l explic. În tot cazul, îmi era clar acum că există trăiri cu totul altele decât cele cunoscute de om şi că acest „neobişnuit„ nu îl poţi divulga oricând şi oricui. Acest necunoscut, această posibilitate neobişnuită m-a făcut să înţeleg adânc imposibilitatea de a judeca viaţa (sensurile vieţii) înainte de a cunoaşte totul integral. Nici acum cunoaşterea mea nu era integrală, dar experienţa trăită îmi era suficientă ca să-mi dau seama că nimeni nu are voie să judece o situaţie până nu are toate datele. Or, cel mai inteligent om e departe de a cunoaşte tot. Inteligenţa – cu toată importanţa ei majoră – nu e suficientă. Filosofii s-au contrazis între ei neputând face altfel, ei necunoscând „tot„: au judecat pe o cunoaştere omenească parţială.

N-am avut timp de gândit, căci s-a întors Ion Vinea.

MC : I-aţi povestit şi lui ce vi s-a întâmplat, această trăire avută?

HYS : Nu! Şi nu numai atunci, ci niciodată şi nimănui, decât mult mai târziu lui Petru Dumitriu şi acum.

MC : De ce? Mi-amintesc că nici înaintea morţii lui – când v-a întrebat dacă într-adevăr credeţi în eternitatea sufletului – nu i-aţi răspuns decât prin perifraze.

HYS : Trăirea pe care am avut-o, adică acea spargere a conştiinţei obişnuit umane, e un lucru prea grav şi trăit mult prea rar ca să-l poţi comenta uşor. Nu am avut nici atunci încredere că Ion va înţelege la justa lui valoare fenomenul şi am considerat că e mai bine să-l las în pregătirea naturală pe care i-o dăduse boala şi teama morţii, decât să-i povestesc un lucru care avea şansa să fie crezut „minciună consolatoare„.

Trebuie să-ţi spun că şi acum – când vorbesc despre aceste lucruri cu tine într-o carte pe care o vor citi mii de oameni – am sentimente grele, dureroase, de reticenţă, cu care trebuie să lupt ca să pot vorbi, dar în acelaşi timp predomină şi sentimentul că este de datoria mea să mărturisesc adevărul acestei experienţe posibile, natural umane, trăită de mine.

În ziua de azi se fac prea multe cercetări ca să nu-mi dau seama că mărturisirea aceasta a mea nu mai poate să rişte să pară divagaţie obscurantistă. Cred că însăşi munca mea, cărţile mele, viaţa mea dovedesc practic că posed un echilibru, o luciditate valabilă chiar şi acum, la vârsta de peste 80 de ani. Nu sunt nici om de ştiinţă, nici cunoaşterea mea directă a acelor trăiri neobişnuită nu este suficientă; sunt conştientă totuşi că ceea ce ştiu este suficient ca să îndrăznesc a relata sau mai bine-zis mă face să cred că este de datoria mea să confirm, să mărturisesc cele ce ştiu, atât cât ştiu.

[Când l-am întâlnit la Paris pe Mircea Eliade, i-am vorbit despre extaz. A rămas stupefiat şi mi-a spus: „Vezi, eu am studiat atât, am fost în India şi nu mi-a dat Dumnezeu această trăire. Nici nu ştii cât te invidiez pentru acest lucru„. M-a întrebat dacă am încercat să repet. Auzi şi tu, de parcă eu făceam sport: n-a priceput că asta îţi este dat sau nu, că vine sau nu vine; exerciţiile sunt inutile. Trăirea mea o confunda cu orice altă tehnică yoghinică. L-am privit, nu i-am răspuns nimic, însă toată seara n-am mai putut vorbi cu el.

Aş vrea să-ţi mai povestesc ceva despre Mircea Eliade şi te rog să nu mă cenzurezi iarăşi. Eram mai demult la Paris, şi toată lumea comenta întâmplarea pe care ţi-o voi povesti. Eliade se îndrăgostise rău de tot de o fată cu mult mai tânără decât el, româncă. Fata îl respingea cu hotărâre, şi din respect pentru personalitatea lui, dar şi pentru faptul că era însurat. Ajuns în pragul disperării şi al orgoliului rănit, Eliade a început să se joace de-a magia neagră – învăţase toate tehnicile în India – şi, dedublându-se, apărea la ea în cameră. Biata fată, speriată la culme, l-a sunat pe tatăl său în România – care era preot – şi l-a rugat s-o ajute. Acesta – nefiind străin de tehnicile yoga – a ştiut cum să facă anumite slujbe pentru a-şi salva fiica. Te văd mirată, trebuie să ştii că nimeni nu este perfect. Oamenii trebuie acceptaţi şi judecaţi în întregul lor, nu suiţi pe piedestal şi priviţi cu extaz, fără reţineri, îndoieli şi mai ales întrebări]

MC : Deci lui Ion Vinea nu i-aţi spus, nu aţi încercat să-i explicaţi că…

HYS : Nu i-am povestit, dar îţi voi spune cum s-au petrecut lucrurile atunci cu Ion Vinea. După extaz – trebuie să ştii – îmi rămăsese o puternică vibraţie - care a durat vreo 3 zile - ca şi când aş fi fost pusă în priză electrică, o senzaţie exaltată de putere.

Ion Vinea, când a revenit în acea după-amiază la mine, părea şi el într-o stare neobişnuită. L-am întrebat: „Ioane, ce e cu tine?„. Mi-a răspuns: „Stai să vezi ce mi s-a întâmplat. Când am plecat de la tine, am găsit un taxi, l-am luat şi cam peste 10 minute am simţit o ameţeală şi deodată mi s-a părut că forţa pomilor din grădină trece prin mine, că devin una cu pomii, şi mi s-a făcut rău. Mi-am pierdut cunoştinţa. Nu ştiu cât a durat. Când m-am trezit, grădina nu mai era în faţa mea, taxiul mă dusese departe în oraş, iar mie mi-era bine, aş putea spune chiar un bine ciudat. M-am grăbit să mă întorc la tine, să-ţi povestesc ce mi s-a întâmplat. Aşa ceva n-am mai simţit niciodată. Nu poate fi comparat cu absolut nimic cunoscut. Ciudată beţie! Tu cum explici asta?„

MC : Şi nici în acea clipă nu i-aţi mărturisit?

HYS : Eu nu i-am explicat în nici un fel, dar mi-am dat seama că legătura dintre el şi mine era mai gravă chiar decât ne-o închipuiam noi, care o trăiam. Probabil că legăturile dintre o femeie şi un bărbat, atunci când sunt autentice, sunt mai adânci decât îşi pot imagina cei ce le trăiesc.

MC : Şi după aceea…

HYS : După aceea viaţa a continuat, părând pentru toată lumea – dar nu şi pentru mine – aceeaşi. Pentru mine totul căpătase o altă valoare, dar mai ales eu căpătasem **o altă răbdare în a trăi…** Pot afirma că apoi m-am căznit să nu cad în vreun misticism obscur, să nu par ciudată, ci – dimpotrivă – să rămân valabilă în faţa vieţii, să demonstrez prin felul meu de viaţă că sunt mai folositoare vieţii, că mă pot încadra socialmente în cotidianul obişnuit.

Să nu confunzi această experienţă cu „puterile„ pe care se întâmplă – fără îndoială – ca mulţi să le aibă, câteodată fără nici un efort, dar care nu le îmbunătăţesc caracterul. Eu însămi – din întâmplare – am cunoscut şi oameni care posedau mai mult sau mai puţin din aceste puteri (la noi în ţară sau în străinătate) dar unii dintre aceşti oameni nu dovedeau a fi şi de o calitate umană superioară. Poate –

dimpotrivă – pe unii orgoliul şi mercantilismul îi caracterizau. **Responsabilitatea esenţială a omului pe acest pământ este înnobilarea lui calitativă.**

În constrângerea legilor există întotdeauna o posibilitate de libertate. Or, o trăire neobişnuită, chiar neurmată în plus de fenomene suprasenzoriale, îi conferă omului care o trăieşte un sentiment de sacralitate a legilor vieţii, iar dacă îi conferă şi o sensibilitate nouă, omul nu va face comerţ cu exhibiţii din acestea, ci – dimpotrivă – pe cât se poate va tăinui cu modestie şi smerenie influenţa benefică ce-o exercită în jurul său chiar şi fără vrerea lui.

Cel mai important lucru pentru mine a fost că acea trăire mi-a dat certitudinea absolută că omul cuprinde în adâncul lui valori naturale care pot fi deşteptate şi aduse la suprafaţa conştiinţei printr-o tehnică adecvată: să poţi realiza în adâncul tău atâta linişte, atâta totală smerenie, atâta încredere în ţel, încât în golul realizat prin această dăruire de sine să poată ieşi la suprafaţă şi să se poată manifesta forţa incontestabilă care zace în orice om, în adâncul inimii lui.

Iisus spunea: „Nu eu, ci Tatăl din mine„. Buddha a preconizat „vidul„ iar brahmanii au susţinut că viaţa e o „iluzie„. După părerea mea – tehnic vorbind – şi iluzia şi vidul nu sunt Vid şi Iluzie în sine, ci numai – repet, tehnic vorbind – posibilitatea de a crea această linişte supraomenească a încrederii, pentru a da voie puterii suprasenzoriale să e manifeste, să iasă la suprafaţă. Mie însă mi-a trebuit multă vreme şi multă zbatere ca să înţeleg acest lucru atât de simplu.

MC : Simplu, spuneţi? Atunci de ce nu are toată lumea această experienţă, această deschidere spre astfel de înţelegeri?

HYS : **Pentru că nu toată lumea are maturitatea necesară ca să înţeleagă şi să experimenteze această trăire. Diferenţa de maturitate a oamenilor face ca experienţa să fie posibilă sau încă imposibilă.** Un copil când se naşte are virtualmente posibilităţile naturale ale omului matur, dar care nu se manifestă decât în timp util (la 7 ani învaţă alfabetul, în tinereţe îşi face armata, se îndrăgosteşte, îşi alege o meserie, se manifestă deci ca o personalitate independentă, desfăşurând posibilităţile lui normale după vârsta şi calitatea lui). Un geniu se naşte rar, e o excepţie, dar a fi genial e un lucru posibil omului. Tot aşa, pentru a avea astfel de trăiri, e necesară o anumită predispoziţie naturală a omului şi apoi o anumită maturizare omenească…

MC : Aş vrea să pricep mai exact cum este această trăire. Ce fenomen s-a întâmplat în acea spargere de nivel de care vorbeaţi?

HYS : Toţi cei care au experimentat aceste lucruri s-au căznit să-l descrie exact. Nu au reuşit şi toţi s-au plâns de această imposibilitate. Trebuie înţeles că o trăire de conştiinţă supramentală, de spargere de nivel… e un fenomen care depăşeşte mentalul. Or, cuvântul, verbul, acest instrument atât de important dat omului, e instrumentul mentalului. Ca şi muzica nu are cuvânt, nu se petrece în desfăşurarea logică, ci într-o participare-bloc, după cum şi intuiţia şi inspiraţia fac parte din acelaşi sistem de manifestare-„bloc„. Cine poate descrie inspiraţia pe care a avut-o când a compus o muzică bună? Aceste reuşite nu pot fi explicate logic, ci numai prin analogii, comparaţii, metafore care nu evocă decât aprehensiunea trăirii.

Din păcate, există o majoritate de oameni insuficient de maturi ca să priceapă corect taina vieţii. Le e mult mai comod să decreteze această nobilă virtualitate umană drept obscurantism, mistică, vrăjitorie.

MC : În timpul acestor experienţe, omul participă cât de cât conştient?

HYS : Da, şi chiar într-o măsură superioară conştiinţei obişnuite, dar nu este o conştiinţă discursivă a unei dialectici obişnuite, ci o participare directă fără gând. Mai mult, omul este cuprins de un simţământ al perfecţiunii absolute, aşa cum ar fi clipe în care cineva ascultă o muzică pătrunzătoare, aceasta – bineînţeles – la superlativ (şi încă e puţin zis). Cine realmente ascultă muzică **nu gândeşte, ci participă**.

Conştiinţa simţită în timpul unei autentice experienţe este simţită în bloc cu certitudinea supremă că Existentul este organizat până în cele mai mărunte şi înalte detalii, că omul participă cu această perfecţiune trăită de el şi că ea este degradată tot de om, atunci când – reîntors în lumea mentală – i se dă libertatea să hotărască singur ce are de făcut. Lucrul acesta este atât de greu de lămurit, încât încercările unor explicaţii mereu vor abunda în cazna fiecărui om care a trăit această stare. **Vor pricepe însă numai cei ce sunt pregătiţi să priceapă** (de vei vorbi unui copil de dragoste, va pricepe – la nivelul lui – că este

vorba de dragostea pentru păpuşă sau pentru calul de lemn, şi câtuşi de puţin de dragostea aproapelui sau sacra dragoste pentru viaţă).

[Respectul faţă de experienţa avută nu m-a lăsat să induc în eroare şi de ceea am scris atât cât am publicat. Pentru cine cunoaşte acea experienţă prin trăire directă sau prin înţelegere logic studiată, atât cât am scris era edificator, ceilalţi nu aveau decât să caute să înţeleagă… Eram handicapată în a mă exprima, pentru că experienţa era pentru mine însămi un mister şi mai ales handicapată atunci pentru faptul că, dacă aş fi vorbit mai pe larg de ceea ce nu cunoşteam şi nu înţelegeam încă despre trăirea aceea care mă copleşise, mă exaltase, aş fi făcut-o în fraze obscure, sentimentale, inadmisibile, de neînţeles. **Nu poţi vorbi clar despre ceva ce nici ţie însăţi nu-ţi este clar, mai ales când este vorba despre stări psihologice particulare.** M-am ferit întotdeauna de atitudini mental-dubioase. Vorbind, aş fi făcut exact contrariul a ceea ce îmi părea cinstit să fac.

În vremea aceea, a fi vorbit sau a fi scris despre aceste lucruri eu însămi neclarificată asupra lor, ar fi putut părea o reclamă, o poză de proastă calitate, lucru de care – cred – m-am ferit întotdeauna… Acum – la vârsta de peste 80 de ani – repet, nu că mi-ar mai părea deplasat să vorbesc despre acea experienţă avută, ci – dimpotrivă – îmi pare că este de datoria mea să afirm ceea ce ştiu]

MC : Această stare psihologică particulară a dvs. s-a repetat?

HYS : O astfel de trăire poate fi suficientă pentru o viaţă întreagă. Dar şi pe mine m-a obsedat gândul să merg mai departe, să pricep mai bine – prin repetare – ce s-a întâmplat, care sunt posibilităţile omului în această direcţie, dar nu aveam cu cine vorbi şi am tăcut cu o încăpăţânare totală. Ceea ce experimentasem era o dovadă evidentă, exista ca o realitate, iar nu ca o argumentaţie mentală, filosofică. Înţelesesem că nu trebuia să mă apuc de cine ştie ce exerciţii făcute pe cont propriu fără controlul unui om care ar fi avut experienţa efectivă a lucrului şi îşi putea deci lua responsabilitatea.

MC : Posibilitatea de a nu confunda pe cei ce au avut astfel de experienţe directe cu erudiţia problemei este un lucru extrem de important, de dificil, nu?

HYS : Am văzut în jurul meu prea multe detractări, absurdităţi incomprehensibile, de proastă calitate, ale unor oameni care – din orgoliu şi căutând să fie originali – forţând legile naturale ale vieţii, nu au reuşit decât să dea loc la excrescenţe maladive, ca să nu-mi fi fost teamă să nu cad şi eu în cine ştie ce aberaţie, încercând să-mi opresc mecanic respiraţia.

Eram convinsă că formarea caracterului, puterea unei discipline interioare, omeneşti, e mai folositoare decât orice exerciţii de respiraţie şi meditaţie făcute din ambiţii personale. Am făcut gimnastică toată viaţa, atât cât trebuie pentru a-mi menţine sănătatea şi fără a-mi închipui că respirând când pe o nară, când pe alta sau violentând opriri ale respiraţiei sau stând cu încăpăţânare cu capul în jos şi cu picioarele în aer, îmi voi perfecţiona caracterul.

Aşa că autodisciplina, controlul asupra mea, trăirea vieţii pe cât am putut fără înjosirile atât de greu de evitat mi-au fost disciplina cu care m-am luptat.

Bineînţeles că am încercat să repet exerciţiile, mai ales acel exerciţiu al „trandafirului„ luat din Rudolf Steiner, dar fără folos. Trăirea aceea nu s-a repetat decât mult mai târziu (după 37 de ani) şi de data asta de cu totul altă calitate şi anvergură. Realizasem că experienţa care-mi fusese hărăzită prima oară nu îmi fusese dată decât pentru a avea o dovadă peremtorie că în om există posibilităţi ascunse, dar care sunt de o valoare definitivă. Cu toate că acea trăire nu poate fi decât o infimă parte din posibilităţile umane, totuşi acea cunoaştere efectivă era o deschidere asupra unor forţe tainice, ce zac în adâncul oricărui om. După experienţă, „la porte étroite„ se reînchisese şi nu-mi rămăseseră din realitatea trăirii ei decât amintirea şi nostalgia. Aveam însă o nemărginită răbdare tocmai din teama de a nu strica o viitoare posibilitate.

MC : Deci, spuneţi că acea trăire nu s-a repetat întocmai. Totuşi, în **Martorul Eternităţii** vorbiţi despre o nouă spargere a dimensiunilor obişnuit umane.

HYS : Acest lucru s-a întâmplat într-adevăr, dar desfăşurat după o perioadă atât de lungă, de o viaţă întreagă, şi de o calitate atât de deosebită – alta decât ce fusese prima dată – încât dă-mi voie să vorbesc despre a doua experienţă ceva mai târziu. Pentru ca acea experienţă să fie înţeleasă la adevărata ei valoare, nu este suficientă din parte-mi o simplă afirmaţie, ci va fi necesară o mai amplă analiză. Ca să fie bine înţeleasă experienţa, trebuie să cunoşti cauza, frământarea, răbdarea, încrederea care au umplut acei ani de aşteptare. Nici n-aş şti să explic altfel cum de am putut trece aceşti ani de care vorbesc, ani în care

s-a acumulat atâta durere a mea şi a celor din jurul meu, fără să încep ca toată lumea a-l judeca pe Dumnezeu sau Viaţa ca o pacoste în care numai cel mai şmecher îl păcăleşte pe cel naiv, pe aproapele lui ce îi stă alături în acelaşi mister al vieţii în care s-au născut şi mai ales în acelaşi mister al morţii în care implacabil vor dispărea. Eu ştiam acum că perfecţiunea există în om, ascunsă în el, şi toată puterea îmi era concentrată pentru a elimina ceea ce întuneca perfecţiunea ascunsă în om, ce o impiedica să se manifeste. Şi nu mă învinuiam decât numai şi numai pe mine, nu pe Dumnezeu şi nici Viaţa.

Pot afirma că mi-a fost subiect de meditaţie fertilă faptul că în decursul acestor ani am văzut foarte mulţi oameni ieşind din puşcărie, din chinurile de oroare ale puşcăriei, ieşind la libertate după ani şi ani: unii se transformaseră într-o otrăvită duşmănie şi răutate împotriva vieţii şi a oamenilor, iar alţii – după aceleaşi suferinţe – dovedind o milă, o iertare a celor ce-i chinuiseră, care se asemăna cu lumina sfinţeniei.

Viaţa nu a fost uşoară pentru nimeni şi nici pentru mine. Ani şi ani de zile nu mi-a fost dat decât să aştept cu încăpăţânare, cu încredere oarbă că totuşi îmi va fi dat să cunosc mai departe posibilităţile inimii mele. În paginile cărţii **Martorul Eternităţii** cred că am descris până acum suficient întâmplările care au umplut viaţa mea în acest timp de aşteptare ca să nu le mai repet acum.

HYS : Problema „singurătăţii în mijlocul oamenilor„ m-a preocupat întotdeauna. Am văzut prea mulţi oameni îngroziţi, distruşi de singurătate. Or, singurătatea la bătrâneţe – pentru orice om – este aproape inevitabilă. Este parcă o pregătire morală întru acceptarea morţii.

Apare şi problema trecerii într-o nouă dimensiune, posibilă omului atunci când limita trăirilor ajunge la nivelul cel mai înalt şi pur, aş zice al trăirilor absolute, absolute în sensul tehnic al cuvântului. Descătuşarea este în acceptarea vieţii aşa cum o putem trăi noi oamenii în tragicul ei mister: forţa pe care ţi-o dă această acceptare a vieţii devine fertilă până în cele mai mici amănunte…

Nimănui nu îi este permis să tragă concluzii grăbite, minore, temperamentale. Această greşeală de a-ţi permite să judeci viaţa neposedând elementele necesare să o faci este întotdeauna grav pedepsită… Lupta pentru un mai bine al Vieţii este un ideal omenesc care nu poate deziluziona nici chiar atunci când nu dă roadele aşteptate. Întotdeauna e posibil să înţelegi că metoda sau răbdarea ta sau a oamenilor a fost greşită, iar nu greşeala Vieţii în sine.

MC : Problema „dezpătimirii„ revine în romanele dvs. …

HYS : Patima sexuală – această primordială putere fără de care viaţa n-ar exista, instrument pozitiv al vieţii – îşi are articulaţiile în cele mai variate game, de la legătura instinctuală sexuală la divinizarea obiectului iubit, putând chiar să treacă printr-un act voit de transmutaţie în iubirea sacră a forţei creatoare în sine, a vieţii în sine, deci. Pentru că instinctul dominant al vieţii, instinctul de creaţie femeie-bărbat, este descris în **Pontiful**, roman – se pare – cu un succes mai mare decât celelalte; într-un fel, aceasta este mai aproape de înţelegerea omenească. Pot afirma că este necesară o cunoaştere mai amplă decât aceea a instinctului sexual pentru a vorbi despre el aşa cum am făcut-o în **Pontiful**. Romanul acesta răscoleşte în om aprehensiunea posibilităţilor lui virtuale, ascunse de iubirea perfectă, bucuria iubirii anonime, iubire fără obiect, iubire sacră.

În drumul unui desăvârşit există etape, examene etice de autodepăşire greu de trecut. Ultimele două piedici majore: sexualitatea şi – absolut în ultimă instanţă şi cel mai puternic – orgoliul…

Nu orice om are această putere de a depăşi întunecatul, violentul apel al patimii sexuale, de aceea Ana Stavri este un exemplu tonic. Asta e părerea mea şi nu cred că mă înşel. Instinctiv, orice om este conştient de forţa sexuală care zace în el sub toate – diferitele, mascatele – înfăţişări pe care le poate lua acest instinct. Despre acest subiect al forţei primordiale a sexualităţii voi încerca şă vorbesc mai pe larg nu acum, ci când îţi voi vorbi despre asceză şi importanţa ascezei în general. În **Pontiful** nu am vrut (repet!) decât atât: să descriu dramatica experienţă pe care într-o măsură mai mare sau mai mică o cunoaşte tot omul.

HYS : Teoria reîncarnării este seducătoare, dar confirmarea acestei teorii a reîncarnării nu poate fi făcută – din păcate – decât pe argumente logice, nu şi pe dovezi ştiinţifice experimentale. Dovezile ca argument al veridicităţii nu sunt suficiente oricât ar fascina şi satisface în om simţământul lui de dreptate şi responsabilitate. Personal, logica naturală a acestei teorii îmi pare acceptabilă: intră de la sine în legea cauzei şi efectului, dar numai atât.

În ceea ce priveşte teoria raiului şi iadului, ea nu poate fi nici măcar logic susţinută, dacă n-am aminti decât că păcatul sau binele se întâmplă în lumea fenomenală în care timpul şi spaţiul există numai ca suprastructuri mentale, iar răsplata sau pedeapsa (raiul sau iadul) au loc în Eternitate, deci într-o dimensiune în care spaţiul şi timpul nu există. Discrepanţa între păcat şi pedeapsă, pedepse sau recompense eterne (rai şi iad, deci) îmi pare aberantă, de neacceptat.

MC : Staţi să lămurim puţin lucrurile…

HYS : Pe cât posibil, draga mea. Să nu cădem şi noi în păcatul obscurantismului pe care l-am defăimat – sper – suficient în această carte.

MC : Din **Pontiful**, eu îmi amintesc foarte bine fragmentul în care Ana Stavri vorbeşte despre două reîncarnări ale ei. Dvs. aţi mărturisit că Ana Stavri ar fi chiar autoarea. Vă amintiţi într-adevăr două reîncarnări ale dvs.?

HYS : Mă constrângi să depăşesc sentimentul de reţinere faţă de subiecte din această categorie, care se încadrează în aserţiuni neverificabile. Nu îmi place să vorbesc despre reincarnare, probă evidentă că în **Martorul Eternităţii** - care e totuşi mai mult sau mai puţin o confesiune - nu am atins această problemă a reîncarnării. Teren prea riscant, pe care l-au atins sau oamenii cu fantezie necontrolată, sau cei care şi-au luat asupra lor să mărturisească autenticitatea acestor posibilităţi tot necontrolate. Am cunoscut personal divagaţii aberante făcute de unii oameni care pretindeau a-şi aminti reîncarnări trecute. Mi-au făcut aceeaşi impresie ca pacienţii din balamuc care se credeau Napoleon, căci realmente ce diferenţă este între credinţa unora care afirmau că fuseseră în altă existenţă Napoleon şi cei ce se cred acum Napoleon?

Mă voi strădui totuşi să-ţi răspund pe cât posibil mai clar despre reîncarnare. Eu însămi aş putea afirma că mi-am văzut două existenţe anterioare, dar nu aş putea afirma că nu au fost halucinaţie sau vis, deşi viziunea avută este incontestabil de o categorie aparte. Pot afirma însă – cu toată tăria cinstei şi responsabilităţii – că starea puterii primordiale pe care am experimentat-o am trăit-o efectiv ca o realitate naturală, posibilă oricărui om, repetabilă în aceleaşi condiţiuni de către oricine. În ceea ce priveşte reîncarnarea în sine însă, nu mi-e dat nici s-o afirm, nici s-o neg. Sunt convinsă că aceste trăiri ale vieţilor repetate prin reîncarnare nu au valoare de finalitate, de descătuşare a omului, de salt calitativ într-o dimensiune nouă, posibilă, absolută, eliberatoare, căci – practic vorbind – între a trăi prin reîncarnare mai multe vieţi (repetate vieţi, stăpânit fiind de aceleaşi defecte omeneşti de caracter) sau a trăi o singură viaţă cu peripeţii multiple, diferenţa nu este mare decât numai şi numai în cazul fericit în care omul ia aminte şi „evoluează„ se luminează, se maturizează, se înnobilează, făcând saltul calitativ necesar, şi trece în vieţi succesive sau într-o singură viaţă de la om la supraom (adică de la un om obişnuit, plin de păcate, de slăbiciuni, spre un efort conştient al sfinţeniei). Dacă geniul este o culme a inteligenţei (a mentalului), sfinţenia este culmea nobleţei psihice. A putea accepta teoria reîncarnării ca o realitate ar fi o mare consolare: dar nu oricine o poate face. Numai în **Pontiful** (care este roman, deci poate fi ficţiune) am îndrăznit să vorbesc despre reîncarnare.

MC : În romanul **Pontiful** scrieţi că aţi văzut două existenţe anterioare ale dvs.: „a vedea„ este echivalent – în acest caz – cu a-ţi aminti? Este aşa cum îţi aminteşti de un om, de o grădină, de un oraş, de o întâmplare? Omul – de obicei – spune: „Parcă văd în faţa ochilor…„.

HYS : Nu, lucrul se petrece altfel. Adică pot să încerc să-ţi spun cum s-a petrecut cu mine. Cu toate că stăteam cu ochii închişi, în faţa mea scenele se desfăşurau ca la cinematograf dar fără ecran, şi îmi dădeam seama că eroul căruia i se întâmplau acele scene eram chiar eu… În „amintirea„ unei reîncarnări vezi şi îţi aminteşti că ai păţit chiar tu.

E o senzaţie foarte ciudată, de aprofundare a conştiinţei de sine. Dintr-o astfel de autentică retrăire a unei vieţi trecute ieşi îmbogăţit şi – aş afirma – mai răbdător şi mai responsabil. E o baie psihică suficient de virulentă, cutremurătoare. Dar toate acestea nu sunt decât proteze morale, şi valabilă rămâne numai lucida voinţă de a te purifica de toate acumulările imperfecte ale omenescului din trup, ca să poată inima străluci în toată puterea ei curată.

MC : Din opiniile lectorilor romanului **Pontiful** aţi simţit dacă şi-au dat seama de experienţa pe care aţi avut-o?

HYS : Nu cred că majoritatea lectorilor să-şi fi dat seama de preocuparea mea şi de prezenţa acestei preocupări în romanele mele, cu toate că m-am căznit să-i las să înţeleagă. Cred că numai o minoritate a fost conştientă că mă preocupă problema unei depăşiri a condiţiei obişnuit umane, dar sunt convinsă că tocmai această preocupare a depăşirii face ca romanele mele să cuprindă un sens care interesează şi pe cei avizaţi şi pe cei neavizaţi, pentru că această căutare cuprinde – aş zice – un interes biologic. **Orice om simte în el aprehensiunea forţei care-l susţine.**

MC : Vă rog să-mi spuneţi măcar dacă există o mare diferenţă între cele două trăiri avute de dvs.?

HYS : Dpdv al „categoriei„ nu există diferenţă, dar dpdv al modalităţii există o diferenţă esenţială. Mai explicit, tot printr-o comparaţie: între o poveste de dragoste şi altă poveste de dragoste categoria este aceeaşi, dar modalităţile de trăire a poveştii de dragoste pot fi enorme. Deocamdată atât despre diferenţa dintre cele două trăiri. Voi vorbi mai târziu despre diferenţa esenţială a acestor stări în sine. Problemă foarte importantă – de altminteri – şi d.p.d.v. intelectual, dar şi ca eficienţă experimentală asupra vieţii cotidiene.

HYS : A avea aceste experienţe nu te izolează de viaţă (nu te transformă într-o locatară a turnului de fildeş), ci – dimpotrivă – o imensă responsabilitate se naşte în conştiinţă şi în acelaşi timp posibilitatea de lucru şi de participare cu omenescul şi cu viaţa într-o mai vitală măsură.

MC : Sunteţi de acord să vorbim mai amănunţit de cea de-a 2-a trăire şi de diferenţa între cele două trăiri, aşa cum mi-aţi făgăduit?

HYS : Este a nu ştiu câta oară când amintesc că o comparaţie nu are valoare şi totuşi – înainte de a intra în miezul problemei – mă văd silită să fac din nou o comparaţie. Dar să fim bine înţelese: ştim exact valoarea unei comparaţii.

*** Să pp. că eşti într-o odaie întunecată şi că – la un moment dat – o uşă se deschide spre o lumină extraordinară, apoi uşa se închide, dar tu rămâi cu certitudinea că acea lumină există şi cu năzuinţa însetată de a verifica acea lumină.**

După ani de aşteptare, cu lumina vie în amintire, cu dorinţa de a o revedea, uşa se deschide din nou spre lumină şi de data aceasta nu se mai închide, iar tu beneficiezi de acea lumină de câte ori vrei să-ţi întorci ochii.

Altă dată, tot după ani de aşteptare, ai voie să intri chiar în odaia cu lumină, rămânând permanent şi având posibilitatea să vezi de acolo odaia de întuneric în care stătuseşi până atunci.

*** Prima mea experienţă seamănă cu acea uşă întredeschisă pentru scurtă vreme. A doua experienţă seamănă cu uşa deschisă care nu se mai închide. Într-adevăr, oricând pot dacă vreau să mă întorc spre uşa deschisă, dar trebuie să recunosc – spre marea mea tristeţe (o tristeţe plină de smerenie şi răbdare, în care nu învinuiesc pe nimeni decât numai pe mine) – că nu am putut intra încă definitiv în odaia cu lumină. Există oameni care afirmă că pot face acest lucru: avem toate motivele să-i credem.**

Nostalgia, dorul, aşteptarea nu sunt mai potolite. Se aşază în inimă o aşteptare ciudată, plină de fericire, pentru că certitudinea existenţei luminii este absolută. Nici o teorie negativă nu este valabilă din partea nici unui om, oricât ar fi el de inteligent, faţă de certitudinea realităţii experimentării fenomenului trăit.

Nu, nu cred că „graţia„/„harul„ ar fi un lucru arbitrar – în afara unei dreptăţi imanente perfecte – ci cred că harul dintotdeauna îl aşteaptă pe orice om şi că harul – nici el – nu este decât împlinirea unei legi care a înălţat posibilitatea ta de a-l recepţiona până la marginea în care de la sine conţinutul se revarsă într-o dimensiune nouă, adică împlineşte o lege nouă. Dacă răspunsul este pozitiv nu înseamnă decât că măsurile necesare au fost împlinite. Nu i se face milă lui Dumnezeu în mod gratuit. Acea „gratuitate„ este numai aparentă pentru incapacitatea omenească de a înţelege înlănţuirea cauză-efect.

MC : În afara comparaţiei pe care aţi făcut-o, aţi putea formula mai exact diferenţa dintre cele două trăiri ?

HYS : Tehnic vorbind, trebuie să ştii că experienţa a doua – urmând comparaţia noastră – rămâne ca uşa permanent deschisă spre lumină, chiar dacă nu poţi încă să pătrunzi definitiv şi să rămâi în acea

lumină. Cu toate că este o simplă comparaţie, ea cuprinde un adevăr valabil. În clipa de atenţie spre „lumină„ respiraţia se opreşte, capătă un ritm de subsol – aş spune, mai superficial decât în somn – şi se face o mare linişte, o linişte şi căldură de inimă care nu pot fi descrise.

În prima experienţă însă, fericirea, beatitudinea a fost sufocantă, acaparantă. Atât timp cât durează experienţa eşti conştient de acea fericire, dar te îmbată şi e aceea te anihilează în posibilităţile omeneşti conştiente de a acţiona. Ea nu era valabilă pentru viaţa practică, pentru cotidianul trăit decât ca o deschidere tonică, esenţială, ca o certitudine.

Violenţa senzaţiei în prima experienţă e atât de mare, încât – dacă nu eşti aşezat – te prăbuşeşti. În experienţa a doua dominanta este liniştea, o armonie potolită, în timp ce conştiinţa îţi rămâne trează şi amplificată. Conştientul rămâne stăpân. Puterile trăirii sunt la dispoziţia ta şi ai timpul să rămâi capabil chiar să-i vezi pe cei din jurul tău, să te gândeşti la cei departe de tine şi irezistibil să li se transmită lor – voit sau nevoit – din puterea benefică. Cea dintâi experienţă a fost violentă dar sterilă (aş putea spune folositoare doar mie). Deci diferenţa între prima experienţă şi cea de-a doua este imensă.

Prima experienţă a fost rezultatul unei disperări de violentă dorinţă în a şti că viaţa nu este haos şi că nu moartea ar fi concluzia vieţii. Prima experienţă mi-a dat certitudinea absolută că, în afara cotidianului obişnuit şi a morţii inevitabile, mai există o altă dimensiune deschisă asupra unui sens sacru care ar fi chiar baza vieţii, şi că viaţa nu ar fi un haos în care omul este iremediabil azvârlit. Dacă omul are înţelepciune, răbdare, smerenie, i se poate da această certitudine a unui sens al Existentului. Este o trăire directă a sensului vieţii, a puterii vieţii.

Cuvântul „sunt„ este poate singurul cuvânt ce se mai potriveşte acelei trăiri conştiente. În formulele „sunt„, „eu sunt„, „acela care sunt„, este exprimată posibilitatea omenească e a participa cu însăşi rădăcina puterii vieţii, adică a participa şi „a fi„ una cu puterea primordială a Existentului în sine.

Se poate afirma în deplină luciditate că manipularea atomului în laboratoare, adică manipularea puterii care susţine atomul – fără însă până acum să se fi putut detecta şi izola acea putere care a creat şi susţinut atomul şi deci întreg Universul – este una şi aceeaşi putere care-l stăpâneşte pe om când este în acea stare pe care nu o mai poate exprima decât zicând „sunt„, după cum atunci când ascultă muzică nu poate zice decât „ascult„ participând astfel conştient cu muzica. **De îndată ce gândeşti, nu mai asculţi atent**.

Această putere a vieţii este non-duală, rămâne permanent aceaşi, fără nici o modificare. Numai modalităţile ei de manifestare sunt infinit diverse.

Tot această putere primordială care susţine întregul univers este cea care – de ar fi dezlănţuită de nebunia orgoliului omenesc – ar putea explodând să distrugă pământul. Demenţial pericol. Infernul acestei ameninţări sau raiul posibilei elevaţii spirituale prin realizarea unei armonii interioare stă în libertatea omului. I s-a dat această libertate să distrugă ce nu a creat el, viaţa pe pământ, sau să ajute la înflorirea posibilităţilor umane, având ca singur arbitru conştiinţa lui. Omul mai poate – la libera alegere – să-şi înnobileze fiinţa până la nivel de integrare absolută în legarea primordială a vieţii. Îi e dat omului să poată lucra atât în exteriorul, cât şi în interiorul lui. În starea de participare se ia contact direct cu acea forţă primordială, devii conştient că eşti una cu acea forţă care – în chiar esenţa ei – conţine puterea de creaţie a vieţii. Putere una, absolut unică şi inteligentă, pentru că în acea putere primordială care a creat materia sunt cuprinse absolut toate legile care cârmuiesc natura întreagă…

Colaborăm efectiv cu forţele naturii, executând minuni tehnice cu care ne lăudăm, dar nu ştim ce este acea forţă cu care colaborăm. Mânuim efectele secundare, dar forţa iniţială – ce susţine existenţa acelor efecte care ne permit să acţionăm – ne scapă.

Cu toate uluitoarele posibilităţi tehnice moderne – ca să nu vorbim decât de cercetarea atomului, chiar şi a atomului adus de pe Lună – nu s-a putut totuşi ajunge la dezlegarea rădăcinii problemei. Întrebarea a rămas aceeaşi: care e Puterea ce susţine şi dă viaţă Vieţii? Care e Puterea ce susţine atomul, acea Putere care ar putea să facă să explodeze Terra şi cum de acea Putere există?

Încercarea de a supune cea mai mică particulă unei noi diviziuni nu creează o nouă spargere, ci (dimpotrivă) fiecare dintre cele două particule (ultimele la care s-a ajuns) se autoîntregesc spontan, fiecare devenind egală cu particula din care a făcut iniţial parte.

Această înmulţire a materiei am putea-o numi înmulţire prin partenogeneză a materiei, atât de fascinant asemănătoare cu înmulţirea celulelor vii, a microorganismelor vii, a amibelor vii, cele care se înmulţesc prin diviziune. Totul se petrece ca şi cum materia însăşi ar fi vie, ar avea cuprinsă în ea o inteligenţă vie.

Fascinaţia acestor posibile manipulări ale particulelor celor mai mici cognoscibile dă într-adevăr iluzia că cercetarea materiei ar putea duce neabătut la dezlegarea misterului primordial al Vieţii, al forţei care creează şi susţine Viaţa, a misterului însuşi în care suntem implicaţi, a legilor ce creează însăşi inteligenţa noastră care cercetează legile ce îl susţin şi l-au creat inteligent.

Dar totul rămâne încă simplă iluzie, căci şi aici termenul se dovedeşte lunecând mereu spre taina iremisibilă a unui infinit de necuprins…

Sacrilegiul absolut probabil rezidă în acel „totul e permis„ al orgoliului, al inconştienţei, al iresponsabilităţii umane.

În cazna pentru stăpânirea vieţii (atât a microcosmosului, cât şi a macrocosmosului) omul nu a întâlnit decât mereu noi legi, capcane minţii omeneşti, capcane cu care el lucrează în laboratoare amăgindu-se că e stăpânul naturii; când – de fapt – mânuieşte ipotezele cele mai avântate, ipoteze care se dovedesc a nu fi decât suport provizoriu, necesar efemerelor tatonări ştiinţifice, trambuline pentru a se putea azvârli mereu mai departe spre un domeniu care rămâne de necuprins şi de neînţeles.

Omul poate stăpâni la infinit cuceriri noi, uimitoare, dar nesatisfăcătoare faţă de sensul primordial al Absolutului, care îl fascinează dar îi scapă.

MC : Practic, cum ar putea omul să dirijeze forţa care spuneţi că există în orice om, fie că omul este conştient sau inconştient de această forţă imuabilă?

HYS : Manipularea forţei în viaţa fenomenală – fie în laboratoare, fie în viaţa de toate zilele, viaţa manifestată – se face de către om direct prin infinite modalităţi, dar niciodată până acum direct pe forţa din care face parte, căci nu a creat-o el. Dar se poate în clipa de voinţă armonioasă lua direct contact cu puterea primordială a forţei.

Pentru „forţă„ nu există interior şi exterior. Termenul de unicitate nu este bun, non-dual este termenul perfect.

Există o ierarhie şi pentru această forţă, dar noi încă nu cunoaştem întreaga organizare a Existentului. Matematicile în ziua de azi fac ipotetice incursiuni asupra „forţei„„ fără însă să fi reuşit a o detecta ca atare.

Dacă omul este acela care poate manipula în laboratoare atomul – fie pentru a merge pe Lună, fie pentru a ameliora viaţa existentă pe Pământ, fie satanic pentru a distruge orice urmă de civilizaţie şi fericire prin arme rafinate de război – tot omul este acela care are puterea şi libertatea de-a lua legătura conştientă cu puterea ce stă în chiar rădăcina trupului lui, în inimă, legătura conştientă cu puterea creatoare de viaţă ce îl susţine şi – luând legătura, manipulând acea forţă – să dea loc la cele mai spectaculoase performanţe, acele fenomene atât de la modă în zilele noastre în lumea ştiinţifică.

MC : Mi-aţi spus că trăirile suprasenzoriale nu pot fi explicate prin cuvântul scris sau vorbit, dar fascinaţia de a vorbi despre ele e atât de mare şi naturală…

HYS : **Dacă cineva te-ar ruga pe tine să vorbeşti despre sentimentul iubirii – de pildă – sau despre muzică, ai să fii forţată să faci tot felul de comparaţii poetice care nu vor reuşi să definească exact subiectul. Afirm că este cu atât mai greu să explici aceste stări. E însăşi puterea vieţii devenită în om conştientă prin participare directă.**

M C : Deci conştientă!

HYS : **Da, conştientă, dar numai prin participare, nu şi prin explicaţii. Da, conştientă la o anumită calitate, adică la a doua trăire, căci la prima mea trăire şocul a fost atât de puternic, încât m-a anihilat ca om obişnuit.**

MC : După cum înţeleg, există mai multe etape de realizare a acestor trăiri.

HYS : Eu nu pot vorbi decât despre ce am experimentat personal, dar din lecturile făcute reiese clar că stările şi gradele trăirilor sunt multiple. Dar să nu uităm că acum nu facem un manual cu aceste probleme, şi să rămânem în limitele propuse. Deci să revenim la experienţele mele trăite. Din prima experienţă nu am rămas decât cu amintirea senzaţiei trăite. Chiar şi numai această amintire este un lucru

extraordinar de folositor pentru viaţă: îţi dă certitudinea că viaţa mai cuprinde în mod normal lucruri absolut spectaculoase, neaşteptate, de care trebuie să ţii seama. Anihilarea se repetă numai la senzaţiile gândurilor obişnuite, este o anihilare a personalităţii esenţiale, a responsabilităţii, a conştiinţei de sine ce sălăşluieşte în inima omului ca puterea de germinare a sămânţei. Atenţia omului nu mai e difuză la gânduri şi simţăminte efemere, schimbătoare, ci întoarsă spre perfecta şi concentrata eternitate a vieţii ce stă cuprinsă în inima omului. Omul poate să ia legătură cu acea eternă forţă care susţine întreaga viaţă în toate modalităţile ei. La orice om, dacă apelează la acea forţă din adâncul inimii lui, puterea iese la iveală, se manifestă şi ajută. Aceste ajutoare (oamenii le numesc minuni) nu sunt decât împlinirea unor legi naturale. **Participarea omului cu natura este directă. Beneficiezi de acea forţă primordială cum ai beneficia de o stare de îndrăgostire care îţi dă elan, viaţă, fericire, exaltare, numai că – de data aceasta – „îndrăgostirea„ este anonimă. O beneficiere totală de exaltare, fără defecţiune, dar şi fără obiect. Eşti – pur şi simplu – în fericire, în beatitudine, în forţă, conştient de o perfecţiune absolută.**

A apărut în 1977 o carte a doctorului Jean Klein intitulată **Bucuria fără obiect**.

Aş îndrăzni şi eu – aici şi acum – să vorbesc despre această stare sacră, pură, „bucurie fără obiect„ şi aş numi-o „îndrăgostire fără obiect„ **care te face să iubeşti întreaga creaţie cu stele cu tot, şi să ai răbdare faţă de toate defecţiunile vieţii şi milă pentru cei ce au inima „adormită„ trăind inconştienţi departe, străini de posibila armonie de bază a vieţii exprimată în legile naturii.**

HYS : Vremea imensă scursă între prima experienţă şi cea de-a doua (adică viaţa care a urmat) a fost plină de peripeţii dramatice: război, morţi, întâlniri, succese, insuccese, dar toate acestea se desfăşurau în afară, atenţia mea fiind mereu concentrată în adâncul inimii şi mai ales asupra unui posibil progres uman, concentrată spre neobosita dorinţă de a putea stăpâni acel fenomen trăit, a-l înţelege şi a-l putea repeta. Acesta era ţelul principal al vieţii mele şi sprijinul, în ciuda celor ce se întâmplau în jurul meu. De obicei - pentru orice fapt trăit - cu cât trece vremea, amintirea se şterge. Aici - dimpotrivă - amintirea devenea din ce în ce mai pregnantă, mai vie, mai clară, ca o chemare interioară care nu-mi dădea pace. Totuşi nu mi s-a întâmplat niciodată să pierd sensul responsabilităţii mele faţă legile vieţii cotidiene. M-am ferit să par ciudată, stranie, originală. M-am supus unei discipline normale de muncă. Mi-am îngrijit sănătatea şubredă ca să pot face faţă în acest timp îndatoririlor vieţii, ca să pot munci cât mai mult.

Mă îngrozise prea tare durerea ce se desfăşura aprig în jurul meu ca să mă pot bucura în mod egoist de armonia mea şi să uit de durerea oamenilor.

MC : Ştiţi că cei din jurul dvs. simt această putere?

HYS : **Nu numai un om de cultură poate transmite din intelectualitatea lui, ci şi un om cu elevaţie sufletească se face benefic simţit. E o consecinţă naturală a experienţei avute, pentru că se fac anumite concentrări de forţe din trupul omului care pot într-adevăr acţiona asupra fiinţelor din jur. Importanţa acestui lucru nu ţine de categoria de „sens„ al vieţii, ci – pur şi simplu – este un mod de a da un ajutor, ca şi o doctorie unui neliniştit, chiar dacă nu face parte dintr-o categorie majoră. E un fel de involuntară filantropie.**

Important ar fi ca acela care a reuşit să facă anumite deschideri în inima lui să-i poată influenţa prin prezenţa sa pe cei ce vor să progreseze şi pe cei cu care vine în contact.

MC : Îţi trebuie o anumită puritate sufletească, o riguroasă disciplină, un echilibru ca să poţi „suporta„ un examen atât de sever ca acela la care-i supuneţi dvs. pe oamenii pe care-i cunoaşteţi, tocmai din dorinţa de a-i ajuta să-şi dezvolte calităţile lor cele mai de preţ şi să-şi înfrângă defectele. Aş spune chiar că se face o selecţie naturală a acestor oameni prin însăşi puterea pe care o emană fiinţa dvs. Eu sunt una dintre „beneficiarele„ acestei prezenţe… şi ştiu că nu sunt singura. Pentru câţiva dintre oamenii din jurul dvs., simpla prezenţă a însemnat un punct important în viaţa lor. Am înţeles din comparaţiile dvs. că – în afară de o maturitate a fiinţei – după prima experienţă s-a mai ivit ceva ca să se poată produce cea ce-a doua experienţă. Puteţi să explicaţi ce anume s-a întâmplat?

HYS : De îndată ce întâmplările vieţii mi-au permis să nădăjduiesc că aş putea găsi un om care să mă poată ajuta să progresez cf. proverbului „atunci când discipolul e gata, maestrul e lângă el„ am îndrăznit să pornesc în căutarea acelui om.

Amintesc – între altele – că pentru a merge în India m-am vaccinat de holeră, tifos exantematic, malarie şi dizenterie, în timpul unei nefrite. Hotărârea mea era fermă, nu voiam să mă sinucid, dar nici să fiu împiedicată de lucruri pe care îmi părea că le pot depăşi. Nu mi-a fost însă dat să plec în India, şi asta după ce aveam bilet dus-întors şi-mi făcusem bagajul. Dezamăgită, m-am supus soartei, m-am smerit. Apoi am plecat în Franţa pentru publicarea romanului *Între zi şi noapte*. La Paris l-am întâlnit pe Jean Klein, omul care trebuia în această experienţă pe pământ să-mi fie maestru. Întâlnirea a fost dramatică şi nu din pricina lui sau a mea, ci – pur şi simplu – din pricina întâmplărilor. Am insistat totuşi, iar el a avut răbdarea să lucreze cu mine. Instinctiv – până la întâlnirea cu Jean Klein – mă ferisem de toate încercările minore ce mi s-au ivit în viaţă. Lângă Jean Klein am înţeles că metoda lui e pură şi potrivită mie. Era vorba de metoda clasic-abruptă a non-dualului, preconizată, analizată de toţi marii clasici ai problemei. Bineînţeles că pentru a exersa e nevoie să stai lângă cineva care are o experienţă trăită. O comparaţie simplistă m-ar ajuta să fiu înţeleasă: pentru pian, desen, balet este nevoie de profesor; un om care ar învăţa să cânte singur la pian riscă să provoace o crampă şi să-şi deformeze iremediabil mâna. Nu pot să atrag suficient de mult atenţia asupra pericolului de a te lansa singur în exerciţii de respiraţie sau de a te da pe mâna unui om incapabil să te îndrume corect.

MC : De la vârsta de 33 de ani (vârstă fatidică) când aţi avut prima experienţă, şi până la vârsta de 70 de ani nu aţi întâlnit nici un om care să vă fi putut îndruma corect?

HYS **: <u>În decursul acestor ani am întâlnit tot felul de oameni, dar niciodată pe cineva căruia să mă fi putut încredinţa.</u>** <u>Mă pot felicita de această prudenţă excesivă, selectivă şi aş sfătui pe oricine – care realmente vrea să găsească un îndrumător – să nu accepte până nu îşi dă clar seama că acel om e capabil să o facă.</u>

MC : Care au fost criteriile care v-au făcut să aveţi încredere în **<u>Jean Klein</u>**?

HYS : În măsura posibilului – fără a face pe detectivul – am căutat să cunosc cât de cât viaţa acestui om care se pretindea capabil să îndrume pe alţii: sănătatea lui, gândirea lui, cotidianul vieţii lui, trecutul lui, metoda lui şi rezultatele pe care le-a avut cu alţi oameni, am citit cărţile lui. Omul făcuse medicina, deci avea o disciplină ştiinţifică, combinată cu cunoaşterea făpturii umane în sine. Stătuse 10 ani în India, lucrase acolo probabil cu oameni de valoare, nu poza în clarvăzător sau făcător de minuni, dimpotrivă, mi-am putut da seama că – pe cât posibil – căuta să pară obişnuit, cu toate sutele, miile de oameni care roiau în jurul lui. Această mulţime de oameni constituia doar un auditoriu al conferinţelor lui şi numai puţini – aleşi dintre aceştia – lucrau individual cu el. Am avut norocul să fiu acceptată printre ei.

MC : Ce înseamnă a lucra?

HYS : Nu sunt deloc împotriva gimnasticii (chiar cea indiană, care incontestabil dă rezultate serioase), dar cel puţin în ceea ce mă priveşte niciodată nu mi s-a părut că această gimnastică ar fi calea ce-mi convine pentru a realiza spargerea de nivel aşteptată de mine. Am făcut întotdeauna gimnastică numai pentru sănătatea trupului, iar de respiraţie nu m-am ocupat, ea fiind un rezultat natural al exerciţiilor.

MC : Dar care e metoda ce vi s-a potrivit?

HYS : Mie mi s-a potrivit **<u>calea abruptă a înţelegerii.</u>** Mă simt obligată să-l menţionez pe **<u>Schankaracarya</u>,** ca pe un clasic al metodei.

MC : De ce abruptă? În ce constă această cale?

HYS : În primul rând şi cel mai important, calea abruptă constă în înţelegerea exactă a problemei. Scopul devine de la sine clar. Într-adevăr, se cere o luciditate a participării şi deci – e de la sine înţeles – în acelaşi timp, depăşirea orgoliului mintal. Această depăşire a orgoliului e lucrul cel mai greu de înfăptuit, mai ales pentru intelectuali. După ce ai muncit o viaţă să-ţi ascuţi inteligenţa, să te cultivi, să memorezi, nu-i uşor să-ţi dai seama că trebuie – la un moment dat – să renunţi şi să faci un vid mental, rămânând însă cu atenţia conştientului în deplină luciditate şi putere. Performanţa acestei reuşite de care am mai vorbit şi am putut să o enunţ în câteva cuvinte este – repet – lucrul omenesc cel mai dificil de realizat. Trebuie ştiut că această trăire lucidă, conştientă, este egală cu starea de somn adânc fără vise, dar conştient. Starea aceasta cere o mare putere de atenţie şi de stăpânire de sine.

MC : Dintotdeauna oamenii care au vrut să progreseze în fiinţa lor s-au supus ascezei.

Ce rol joacă asceza în metoda abruptă?

HYS : „Asceza„ este un cuvânt de care mă tem, pentru că a fost de atâtea ori fals interpretat, priceput şi aplicat, încât în loc să fi avut rezultate benefice a scos la iveală monstruozităţi.

MC : Atunci ce sinonim îi acordaţi ?

HYS : Aş înlocui cuvântul asceză prin **disciplină**, pentru că acest cuvânt implică un echilibru de la caz la caz, de la moment la moment, adică o reală măsură, armonie cu ce ţi-e dat să realizezi în timpul vieţii şi a datelor pe care le ai o dată cu naşterea ta. Am cunoscut oameni care realmente au progresat printr-o disciplină adecvată fiecărui moment al vieţii lor. Trebuie înţeles bine de cei ce practică asceza că e absolut necesar să devină conştienţi de posibilităţile conferite de însăşi viaţa în care s-au născut fără voia lor şi în care sunt obligaţi să trăiască până la moarte. Moarte care şi ea rămâne un dat necunoscut pentru care - afirm - nu ne putem pregăti suficient în timpul vieţii. **Cel mai trist lucru al vieţii nu este să fi avut nenorociri şi greutăţi (suficient de triste şi ele în sine), ci să mori după o viaţă întreagă fără să fi progresat realmente câtuşi de puţin, fără să te fi înnobilat, fără să fi înţeles că viaţa este sacră.**

Acum deci, după ce am încercat să conturez cât de cât ce înţeleg eu prin asceză, vom vorbi despre ea… Disciplina ascezei este un lucru foarte important pentru întreaga viaţă a omului care vrea să realizeze cât de cât ceva. Este de la sine înţeles că fără o viaţă organizată inteligent nu se poate realiza în nici o direcţie nimic, încât sper să nu fiu rău înţeleasă când voi vorbi despre asceză. Asceza trebuie să fie întotdeauna o constrângere disciplinată şi mai ales sănătoasă. Constrângerile rău înţelese şi aplicate sunt pur şi simplu malefice, pe când constrângerile armonios înţelese la timpul lor sunt benefice. Fiecare constrângere armonioasă făcută cu bucurie şi cu clara conştiinţă a scopului este creatoare de putere, de energie. Eu însămi – deşi am fost declarată de doctori „nonviable„ la naştere – am reuşit totuşi să-mi creez până la adânci bătrâneţe un echilibru care îmi permite şi acum să lucrez. Prima verificare că disciplina-asceză pe care ai întreprins-o e valabilă o ai când sănătatea, bucuria de viaţă, potenţa creatoare se amplifică.

MC : Ce spuneţi despre cei ce se droghează şi pretind că realizează stări supraumane de elevaţie?

HYS : Afirmând că ei cunosc stări de exaltare supraumane, nu mint, dar aceste stări provocate prin drog şi nu printr-o naturală înnobilare a fiinţei lor este – pur şi simplu – un act de hoţie, de criminală necinste, de degradare. O disciplină bine înţeleasă te face să câştigi prin propriile tale puteri cinstite o elevaţie care rămâne fecundă în stăpânirea ta, pe când drogurile aduc o degradare totală a fiinţei tale. Nu poţi să spui că eşti bogat dacă ai furat bani. Scopul nu scuză mijloacele.

MC : Atunci şi alcoolul ar avea acelaşi rol ?

HYS : Bineînţeles. În epoca noastră, disciplina de care vorbim nu e numai a acelor oameni care se retrag în păduri, în grote, în mânăstiri, în pustiu, ci că trebuie să devină a tuturor celor care – rămânând în viaţa cotidiană – deţin o putere de concentrare suficientă pentru atingerea acestui scop clar înţeles… Este adevărat că toţi aceşti oameni, ca să ajungă la performanţele realizării lor fără a se retrage în pustiu, s-au supus unei discipline excesiv de severe, dar acum – după realizarea lor – ei sunt de părere că în epoca actuală nu ar mai fi nevoie de o atât de aspră disciplină, ci că performanţa în această direcţie trebuie realizată aflându-te în lume. Toţi aceşti oameni moderni sunt de părere că primordial se cere o stăpânire conştientă a virtualităţilor omeneşti…

O revoluţie aduce cu sine nu numai efectele incipiente propuse, ci şi iviri de noi forţe absolut neaşteptate. O revoluţie – mai ales o revoluţie permanentă, ca cea pe care o trăieşte sec. XX – aduce cu sine infinit mai grave schimbări decât cele pentru care s-a făcut revoluţia. Există într-o revoluţie o germinare a unor potenţe tonice ce zac în însăşi puterea vieţii. Instinctiv, potenţa vieţii este simţită de oameni în general şi de acea – cu toate riscurile, lipsurile, durerile unei revoluţii – ea îşi face drum răsturnând valorile, creând altele noi.

Îmi dau seama perfect de toate dificultăţile reale ale vieţii, aş zice tentaţiile la care este supus un om care duce o anumită disciplină ascetică, trăind în mijlocul oamenilor dintre care cei mai mulţi nu-l înţeleg, îl iau în derâdere şi încearcă să-l facă să renunţe la calea pe care şi-a ales-o.

HYS : Evoluţia actuală a mentalităţii umane cere de la sine o schimbare. Interesul, plăcerea, abuzul mentalităţii vechi de a oculta anumite realităţi ale vieţii sunt depăşite. Pe om nu mai trebuie să-l încânte „obscurul„, trebuie chiar dezvăţat să mai fie fascinat de superstiţii. Ezoterismul a fost apanajul unei minorităţi care a abuzat de forţa reală pe care o conferea acea ştiinţă a puterilor naturale.

Această forţă ezoterică trebuie cercetată acum şi pusă la îndemâna oricui este capabil să o întrebuinţeze. Nu mai poate rămâne apanajul unei „elite„ abuzive, ci trebuie să devină patrimoniul oricui se simte în stare să lucreze în interiorul fiinţei lui după legi tradiţionale ştiinţific stabilite ca să aducă la suprafaţă acest patrimoniu uman. Este natural în ziua de azi – deci – ca orice posibilitate omenească de progres să devină accesibilă oricui se simte capabil să facă faţă efortului…

E de la sine înţeles ca rătăcirile, deformările să iasă în ziua de azi şi ele la iveală, dar asta nu înseamnă că efortul iniţial nu rămâne valabil în puritatea lui pentru posteritate. Ar fi prea trist dacă actualmente, când omul a pus stăpânire pe forţa atomică cu care ar putea face să explodeze Pământul, nu i s-ar da şi posibilitatea să-şi cunoască virtualităţile, valenţele de nobleţe personală (individuală, iar nu de castă) ca să poată lupta împotriva răului, distrugerii ce-l ameninţă. Acest lucru poate fi şi trebuie să fie înfăptuit fără să-ţi părăseşti ţara, familia şi slujba. **Nimeni să nu aducă scuza că nu deţine condiţii suficient de prielnice pentru a începe înnobilarea fiinţei lui interioare, căci oricând, în absolut orice împrejurări, se poate lua o hotărâre valabilă şi începe acea limpezire a minţii fără de care nici un progres omenesc nu poate fi înfăptuit.**

Înjosirile vieţii cu care fiecare dintre noi ducem o luptă sunt inerente, dar nu scuză.

Înţelepciunea omului ar fi să priceapă valoarea sacrificiilor făcute nu în exterior (prin post, ofrande, rugăciuni, mătănii, asceze prost înţelese), ci prin disciplinarea, armonizarea şi transformarea propriei lui calităţi interioare existente. Efectul practic ar fi extraordinar dacă acest lucru s-ar realiza nu numai de câţiva idealişti, eroi, sfinţi şi genii – ca şi până acum – ci la o scară a majorităţii ce ar face ca echilibrul cumpenei să aibă puterea eficienţei.

De îndată ce omul ia această hotărâre de a se dedica propriei lui elevaţii, pot afirma că se nasc şi condiţii care vor facilita o realizare efectivă. E un moment foarte grav, cu care nu te poţi juca nici din curiozitate, nici din orgoliu, nici dintr-o proastă înţelegere a lucrului în sine. Dacă hotărârea omului este fermă şi inteligentă, el capătă un răspuns imediat, tonic, din însăşi interiorul fiinţei lui. Tot astfel, o păcătoasă înţelegere, are foarte repede ca rezultat o degradare a fiinţei. Esenţial este să pricepi că aceste performanţe se petrec în trup, deci în primul rând trebuie avută grija sănătăţii şi a rezistenţei trupului, dar în cu totul altă factură decât în simpla gimnastică.

MC : Aţi putea defini diferenţa de tehnică între gimnastica sportivă şi cea indiană?

HYS : Gimnastica sportivă cere pentru dezvoltarea musculară o repetare a diferitelor mişcări, a efortului care acţionează asupra muşchilor dezvoltându-i, pe când gimnastica indiană cere o nemişcare a trupului lucrând asupra centrilor nervoşi de forţă şi de rezistenţă şi mai ales asupra respiraţiei: se pun deci în joc centrii nervoşi ai trupului, ai organelor viscerale, dar în acelaşi timp o imensă mobilizare a voinţei, a respiraţiei pentru a îndura acea nemişcare echilibrată. Este ciudat lucru că această nemişcare în anumite poziţii are ca rezultat o acţiune nu numai asupra respiraţiei, a nervilor, a voinţei şi a organelor interioare, ci şi asupra unei incontestabile frumuseţi a trupului.

Un indian face gimnastică pentru a-şi deştepta în trup sensibilităţi şi puteri evolutive noi pe care le va stăpâni: bătăile inimii, respiraţie etc. Deci va trebui să aibă şi el o sănătate excepţională pentru a rezista, fără a se detraca, unor implicări şi dezvoltări de suprasensibilitate care nu au nimic de-a face cu performanţele musculare ca scop de viaţă.

Gimnastica indiană făcută aşa cum trebuie este incontestabil folositoare pentru orice om care cere de la trupul său să reziste la o disciplină spirituală sau sportivă, chiar dacă scopul lui nu este să înghită otrăvuri şi sticlă pisată. Se întâmplă însă adesea ca această gimnastică – exersată la început pentru un scop bine definit, acela al realizării unei spiritualităţi într-un trup care să reziste – să devină cu timpul un scop în sine şi să-l facă pe practicant să uite idealul iniţial propus (purificare morală, spirituală). Cazurile acestea sunt foarte dese şi eu însămi am cunoscut o mulţime de indivizi mândri că-şi pot pune picioarele după ceafă şi pot să stea în cap în timp ce gândesc la meschinele lor probleme cotidiene.

A nu uita însă că pentru o performanţă spirituală sau sportivă este absolut necesară – în afară de gimnastică – şi o asceză trupească, sexuală. E lucru bine ştiut că, înainte de competiţiile sportive concurenţii sunt – vrând-nevrând – în carantină, supuşi şi unei asceze, pe când practicianul gimnasticii hinduse îşi autoimpune această asceză.

MC : Aceşti practicanţi ai gimnasticii hinduse reuşesc totuşi de la performanţe corporale să ajungă şi la înalte trăiri spirituale?

HYS : După părerea mea, gimnastica hindusă este o cale mult prea lungă pentru depăşirea condiţiei umane obşnuite, un fel de loterie în care câştigi rar şi din pură întâmplare. Unii au exersat o viaţă întreagă cu rezultatul numai şi numai al unei stăpâniri corporale colosale, ceea ce – cred eu – este insuficient. Alţii – neputând să facă astfel de exerciţii – şi-au disciplinat ani şi ani de zile pasiunile omeneşti, realizând o elevaţie morală net superioară ca rezultat al eforturilor făcute de cei ce au exersat respirând când pe o nară, când pe alta.

MC : Credeţi că oricine poate să se supună acestei discipline?

HYS : Sunt convinsă că, în principiu da, după cum oricine poate să încerce să devină pianist. Dar nu lucrând la întâmplare şi – în tot cazul – numai dacă scopul final este conştient şi are suficientă elevaţie, altfel e periculos, duce la totala nereuşită.

HYS : Am scris romane, poezii, studii psihologice despre iubire, dar ce aş dori acum ar fi să încerc să vorbesc d.p.d.v. tehnic despre problema incomensurabilei forţe a iubirii care stăpâneşte natura întreagă.

De fapt, nu se ştie unde şi când începe apelul inexorabil al sexualităţii, al împreunării. La plante, la animale? Se zice că însuşi omul are posibilităţi de diviziune şi de împreunare care ar dovedi o putere de apel. Se ştie că particula ajunsă la cea din urmă diviziune posibilă, dacă se încearcă asupra ei o nouă diviziune, nu se mai întâmplă ca acele două părţi ale atomului să rămână separate, ci – dimpotrivă – se unesc ca sub un impuls de chemare a celor două părţi care se vor unite. O ciudată îmbrăţişare de întregire a două părţi ale atomului care nu se vor separate.

Omului îi este dată însă libertatea de a-şi căuta jumătatea, adică partenerul potrivit, de a-l alege sau de a-l refuza. Tot omului i s-a dat dramatica libertate de a exalta iubirea, sentimentul provocat de sexualitate deci, până la culmi lirice de poezie şi muzică pe care nici o altă făptură pe pământ nu le poate realiza. Să nu vorbim despre îngeri, că nu-i cunoaştem, dar tot omul este cel care poate degrada instinctul sexual până la aberante monstruzităţi sadice, criminale, satanică degradare în ce are omul mai sublim: **iubirea**. Şi tot omului, şi numai omului îi este dat să hotărască prin liberă alegere asceza, adică întrebuinţarea forţei sexuale spre sublimarea ei, transmutarea ei, înnobilarea ei, iar nu iniţiala ei risipire.

MC : Vi se pare că omul nu este suficient de conştient în privinţa libertăţii şi folosirii acestei forţe, că nu are conştiinţa acestei imense responsabilităţi ?

HYS : Îi e dat omului să fie responsabil de această libertate a actului sexual şi de a face prin proprie alegere tot ce poate fi mai elevat ca iubire lirică sau iubire divină, până la iubire anonimă, iubire în sine, şi să evite degradarea.

Instinctul sexual i-a fost – desigur – necesar să capete o virulenţă în plăcere atât de atotstăpânitoare asupra Existentului, pentru că numai aşa au putut fi depăşite toate piedicile întâmpinate de natură pe pământ faţă de greutăţile inerente vieţii. Tot aşa s-au dat cele mai sublime realizări în artă. O mai slabă pregnanţă a forţelor sexuale ar fi depopulat pământul nu numai de oameni, ci de tot ce este viu, de aceea **gestul procreaţiei este - în sine - un gest sacru. El trebuie recunoscut şi respectat ca atare.**

MC : Atunci, dacă procreaţia e socotită un lucru sacru, cum se face că şi asceza e socotită tot sacră?

HYS : Bineînţeles că, dacă toţi oamenii ar intra într-o asceză sexuală totală, s-ar depopula pământul. O asceză totală din primii ani ai adolescenţei până la sfârşitul vieţii sunt cazuri extrem de rare şi aşa trebuie să rămână: ca exerciţii. Dar o asceză începută mai târziu, după ce ai procreat copii şi ai dus o viaţă armonioasă – ar satisface toate necesităţile.

În India, este lucru cunoscut că omul, după ce şi-a făcut datoria faţă de familie, de societate, îşi poate lua asupră-şi să se facă ascet. Într-un fel sau altul, forţa sexuală trebuie întrebuinţată prin stăpânire şi elevaţie, nu prin alte tehnici care de atâtea ori iau întorsături satanice.

MC : Cum explicaţi ridicolul, repulsia cu care e înconjurată acea categorie de oameni care n-a avut sau a refuzat să aibă o viaţă normală din ac. pdv?

HYS : Poţi fi oare numit „ascet„ când n-ai ales tu această disciplină, ci te-ai supus soartei, slăbiciunilor şi unor gânduri anormale, neavând puterea de a-ţi lua responsabilitatea vieţii cu toate plăcerile şi durerile ei, cu scuza că nu ai găsit un partener sau l-ai refuzat şi când – din această pricină – nu s-a făcut nici o transmitere de forţe?!

În romanul **Martorul Eternităţii** am vorbit fără înconjur de excesive obsesii sexuale, tocmai pentru a arăta că **un om poate la un moment dat să devină conştient, să se stăpânească, chiar dacă a trăit un timp sub dominaţia simţurilor trupeşti. Or, când aşezi o disciplină asupra trupului şi îi dai în acelaşi timp tot ce îi trebuie să fie sănătos, această disciplină este valabilă pentru a progresa. Fiecare etapă a vieţii îşi cere o anumită armonie adecvată momentului. Cinstea şi inteligenţa te pot face să judeci perfect ce e bine şi ce nu.**

Instinctiv, toată lumea recunoaşte sacralitatea procreaţiei… Pudoarea ascunde sentimentul posibilului păcat. Adică: în loc de a folosi actul sexual pentru procreare sau progres, el va fi folosit cu toate vicleşugurile şi afrodisiacele imaginabile numai pentru înfăptuirea şi apoi repetarea lui sterilă, pentru viciu şi câtuşi de puţin pentru o viaţă sănătoasă. Deci**, în actul procreării, omul poate să ia doar plăcerea care i-a fost hărăzită, evitând responsabilitatea.** Departe de a fi conştient de gestul sacru al procreaţiei, omul pângăreşte, inventează tot felul de tertipuri pentru a amplifica posibilităţile de desfăşurare a plăcerii în sine, fără vreo altă responsabilitate.

Am spus că omul este capabil ca din actul sexual să facă aberante monstruozităţi, sadisme uluitoare, dar – în acelaşi timp – şi elan liric în proslăvirea sacrului. De când lumea şi pământul, muzica, poezia au fost alături de iubire, arta nefiind decât un act liric de iubire gratuită faţă de creaţia în sine.

MC : Credeţi că omul ar putea folosi elevaţia iubirii pentru progresul fiinţei lui? Mă gândesc desigur la calitatea omului în sine.

HYS : După cum omul a ştiut să înalţe elanul de iubire într-o ofrandă anonimă, lirică, el a mai ştiut un lucru extraordinar, care poate fi socotit – cred – ca un semn absolut distinctiv a ceea ce poate să facă omul ajuns la apogeul civilizaţiei: să nu mai risipească forţa sexuală, ci – transmutând această forţă în interiorul ei – să capete o putere neobişnuită şi sfântă; astfel se naşte în om supraomul.

MC : Ce înseamnă a lucra cu un maestru?

HYS : Aş relua comparaţia de adineauri cu profesorul de pian care stă lângă elev şi observă greşelile şi capacitatea acestuia. Aş mai spune că prezenţa unui om inteligent te stimulează, aş mai spune că dacă stai la soare îi simţi puterea şi trupul tău reacţionează la căldura razelor lui… Toate aceste comparaţii sunt făcute pentru a mă apropia cât de cât de explicaţia pe care mi-o ceri.

Am amintit de vindecările făcute prin prezenţa unui om dotat, capabil să vindece. Eu aş afirma că ***un om realizat spiritual are o influenţă incontestabilă*. Disciplina însă, cât şi prezenţa maestrului, nu pot fi suficiente decât dacă eşti şi tu capabil, ca discipol, să primeşti influenţe.**

MC : Ce înseamnă aceasta?

HYS : Înseamnă a face vid (care nu e acelaşi lucru cu neantul!) în gândire, a face loc dar fără să adormi, ca să se poată manifesta (veni la suprafaţă) o nouă dimensiune ce există virtual ca o realitate în orice om.

Acest vid nu este un gol de atenţie, ci – dimpotrivă – necesită o concentrată atenţie (dar fără gând), o aşteptare conştientă ca să vezi ce se va întâmpla în acel vid pe care l-ai provocat voit. Repet ceea ce am spus mai devreme: concentrarea este egală cu somnul adânc (fără vis), dar fără să dormi. Acest vid este întrucâtva comparabil cu atenţia necesară pentru a asculta o muzică sau o voce îndepărtată. Foarte multă lume poate mărturisi că a găsit în somn rezolvarea unor probleme pe care de mult nu le putea rezolva.

[„Vid„ nu înseamnă – tehnic, practic vorbind – decât a face totală linişte în mental, fără să adormi, ca să se poată manifesta în acel „Vid„ o nouă dimensiune a conştiinţei.

Nici „Nirvana„ nu este „Neant„, ci numai o nouă stare concretă, cu imensă influenţă asupra vieţii. Inspiraţia, intuiţia nu sunt decât vestibulul care deschide omului posibilitatea unei trăiri superioare ca factor natural al manifestărilor conştiinţei vieţii]

„Vidul„, „Iluzia„ nu sunt decât simbolul efortului tehnic făcut de către om pentru a-şi câştiga acea stare de pasivitate conştientă ca să poată ieşi la iveală dimensiunea nouă virtual existentă în inima fiecărui om şi care este o realitate. *Orice om – suficient de matur şi pregătit – poate reuşi să aducă la suprafaţa conştiinţei forţa latentă ce zace în inima lui.* Vorbesc de inimă, nu de sentiment, ci de locul organic al trupului omenesc. A zice inimă caldă, inimă deschisă, inimă generoasă, inimă fierbinte nu sunt artificii de stil, ci realităţi concrete: inima e „vie„, participă.

Actualmente, influenţa mecanismelor gândirii concrete se face simţită mai ales în ţările unde orgoliul tradiţiei cartesiene nu este o prea mare piedică şi unde lucrurile de cercetare prevalează, verificând practic armonia dintre posibilităţile gândirii şi actul trăit.

Celebrele comparaţii din textele indiene ale iluziei create de frânghia întâlnită în drum ce îţi pare şarpe şi te sperie de îţi stă inima în loc, de bucata de sidef ce îţi pare monedă de argint etc. …Să recunoaştem că aceste „iluzii„ au avut un substrat real (o frânghie reală, o bucată de sidef reală, o bătaie de inimă reală) ce pot fi şi sunt studiate, după cum pot fi studiate şi stările de spirit provocate de spaima de şarpe, bucuria de a fi găsită o monedă de argint, crezute până una-alta reale, valabile: realităţi incontestabile. Şi dacă ai un coşmar, bineînţeles că atunci când te deştepţi constaţi că a fost vis, dar asta nu împiedică să-ţi fi bătut inima de spaimă: o incontestabilă realitate studiabilă.

Când se spune că starea de veghe, viaţa cotidiană este vis, eu nu pot să-mi dau seama de valoarea afirmaţiei decât dacă m-aş deştepta. Noaptea – când dorm şi visez – nu ştiu că am visat, ci abia când mă deştept. Cât timp dorm şi visez sufăr, mă bucur, plâng etc., fără să-mi dau seama de irealitatea visului. Numai la deşteptare spun: am dormit, am visat. Dar asta nu înseamnă că visul nopţii a fost lipsit de realitate, deoarece toate sentimentele visului le-am trăit. Visul nu poate fi negat, el poate fi însă studiat. Tot aşa şi viaţa – adică starea de veghe din timpul zilei – dacă o anume posibilă deşteptare a lucidităţii mi-ar permite să-mi dau seama că viaţa a fost vis, asta nu înseamnă că în timpul acelui „vis„ al vieţii nu am participat efectiv la toate fenomenele de senzaţii morale şi imorale, implicit la responsabilităţile pe care le-am trăit.

Găsesc că-i valabil ce spunea **Maistre Eckhart**, anume că îi este dat omului să trăiască multă vreme pentru a putea progresa: de aici dragostea acestuia pentru viaţă.

În timpul zilei, în starea de veghe – în acea stare pe care budiştii o numesc „vis„, brahmanii „iluzie„ – îi este dată omului posibilitatea de a progresa, de a dori, de a avea aprehensiunea trăirii, de a lucra tehnic, a gândi la o aşa-zisă înfăptuire a înnobilării lui. Aspiraţia spre progres, munca pentru a realiza o performanţă evolutivă este dovada suficientă a realităţii vieţii.

Dacă efortul meu ar fi o eventuală deşteptare din visul vieţii şi deci o posibilă participare directă cu această deşteptare, totuşi în timpul visului acestei vieţi m-am pregătit, am înţeles, am luptat prin tehnici adecvate pentru a mă deştepta din visul vieţii. Viaţa este o forţă, o realitate de care trebuie să luăm seama dacă vrem să progresăm. Permanenta realitate a Existentului în toate modalităţile lui nu poate fi negată, ci – dimpotrivă – trăită, studiată şi folosită spre maximum de beneficiu general. Omul – ca o formulă practică de viaţă – trebuie să se adapteze eternităţii în care e cuprins. Aceste probleme – care formează substratul cărţilor pe care le-am scris şi al personajelor pe care le-am creat – reprezintă chiar substratul întregii mele vieţi. Ştiu, *nu sunt o specialistă în aceste probleme, dar sunt un om care a încercat să verifice practic virtualitatea practică şi tonică a potenţialului uman. Am luptat de când mă ştiu împotriva a tot ceea ce este obscur şi n-am suportat nici în acest domeniu atitudinea unor oameni care fără să verifice adevărul se cred deţinători ai unor secrete ce le conferă un grad de superioritate, un fel de snobism steril şi stupid, din păcate destul de frecvent.*

HYS : În **Martorul Eternităţii** – chiar în prima frază – am afirmat că la 18 ani aş fi vrut să mă sinucid şi nu din motive personale, ci pentru că nu puteam accepta să trăiesc dacă sensul vieţii ar fi absurd. Tot atunci mi-am dat seama cu groază că nici sinuciderea nu este un sfârşit sigur într-un sistem absurd. Cum, viaţa să nu-mi dea voie să mă sinucid şi astfel să pot ieşi din acest sistem absurd? Cum, mi se cerea o prealabilă caznă de asceze şi depăşiri etice, de perfecţionare a fiinţei mele, de renunţare la orice judecată, ca abia apoi să mi se permită să ies din Existent prin propria mea anihilare? Să mă căznesc să fiu sfânt pentru a avea voie să mă sinucid? Totala anihilare, absoluta anihilare prin sfinţenie? Şi să nu am voie - pentru a reuşi să dispar - să mă sinucid dintr-un început, prin propria mea alegere?

Nu am putut accepta că scopul întregii vieţi, concluzia Existentului în sine, ar fi Neantul. Această anihilare ca finalitate încă mai gravă decât însăşi problema durerii şi a liberului arbitru, care mă frământau de când am început a gândi. Nu puteam accepta ca viaţa să fie făcută numai pentru a lupta împotriva ei, pentru o anihilare metodică. Revolta mea contra acestei concepţii (pesimismul absolut – Schopenhauer,

datorat unor erori de traducere a textelor sanscrite) a fost totală şi cu înverşunare am căutat pe cont propriu să pricep sensul uimitorului efort organizat al vieţii şi să mă integrez în eternitatea vie a ei.

MC : Mi-aţi spus că după ce omul reuşeşte să depăşească cotidianul lui obişnuit şi verifică existenţa anumitor puteri ce-i stau la îndemână, gândul morţii nu-l mai afectează ca înainte.

HYS : **Să nu exagerăm nimic, ci să subliniez: nu-l mai afectează ca înainte. Grija morţii pentru oricine rămâne probabil până în ultima clipă ca o realitate. Misterul morţii este prea total ca să nu cuprindă şi teama. Sensul eternităţii devine accesibil ca un fapt direct comprehensibil probabil numai pentru cine-l trăieşte. Un lucru extrem de greu, dar inevitabil.**

MC : Sunteţi optimistă?

HYS : **Cred că nu sunt nici optimistă nici pesimistă, ci - pur şi simplu - asist cu maximă atenţie, încercând să mă lămuresc asupra întâmplărilor pământului şi ale locuitorilor lui… Cum aş putea fi pesimistă sau optimistă, când sunt mai grav decât atât: sunt participantă, mă aflu cuprinsă în puterea vieţii şi a legilor ei.**

Ceea ce ştiu perfect este că de efortul meu depinde evoluţia mea, aşezarea mea într-o modalitate sau alta a vieţii. Nu pot trăi mecanic sau ameţită de trecătoare plăceri sau dureri.

Având perspectiva istorică şi văzând cu nesfârşită uimire că anumite orori s-au repetat aidoma, mi-am pus în mod natural întrebarea dacă există vreo „evoluţie„ reală pe pământ sau dacă totul se repetă mecanic ca într-un coşmar, la infinit aceleaşi, cu uşoare modificări tehnice. Presupunerile – ca răspuns – pot fi multiple, de pildă: pe pământ, conştiinţele ce se nasc (adică întreaga organizare a pământului) s-ar cuprinde între nişte limite hotărâtoare, imuabile, deci cam mereu aceleaşi. Ar fi ca şi cum pământul, faţă de întregul cosmos, s-ar afla locuit mereu numai de oameni care au ajuns la o anumită maturitate pe care nu o pot depăşi decât într-o evoluţie atât de lentă încât devine pentru sensibilitatea noastră omenească imperceptibilă. Să spunem că omenirea s-ar afla în clasa a IV-a primară. De îndată ce elevii o termină trec în clasa a V-a, iar în clasa a IV-a pe pământ vin noi elevi , cu mentalitatea celor care au plecat din clasa a IV-a. Majoritatea elevilor au aceeaşi mentalitate, chiar dacă în clasa a IV-a există şi elevi subnormali şi câteodată elevi de o calitate excepţională (genii, talente…), care nu sunt decât exemplificări ale virtualităţilor omeneşti.

Dacă modul de a trăi al pământenilor este văzut d.p.d.v. uman, povestea cu „clasa a IV-a„ este într-adevăr o poveste de coşmar. Dar d.p.d.v. al timpului istoric şi al posibilităţilor cosmice, sau mai grav, d.p.d.v. al eternităţii, viziunea mea – ce pare pesimistă – poate fi optimistă.

MC : Dacă puneţi în joc eternitatea, cum s-ar mai putea vorbi atunci de timp istoric şi de probleme direct practice, realiste ale cotidianului şi evoluţiei?

HYS : Întâi să ne lămurim asupra cuvântului „evoluţie„. Ea e atât de lentă încât pare nemişcare. Totuşi omului – desigur – îi este dată posibilitatea să aducă la suprafaţă potenţele sale latente şi să evolueze. Cuvântul „ evoluţie „ nu trebuie înţeles în viziunea modernă, ci în viziunea tradiţională.

MC : Da, am reţinut că „America n-a fost inventată„ , ci doar „descoperită„, că evoluţia nu face decât să lase să iasă la iveală un potenţial deja existent.

HYS : Exact. Perfecţiunea în adâncul inimii omului există, cu toate imperfecţiunile de suprafaţă inerente condiţiei umane care acoperă perfecţiunea. Omului nu-i rămâne decât să dea la o parte aceste imperfecţiuni pentru ca să iasă la iveală perfecţiunea ce îi este dintotdeauna hărăzită, dar din păcate adormită în adâncul inimii lui.

Una dintre cele mai grave insulte ce i se poate aduce unui om este să i se spună că nu are inimă.

MC : Adică acea forţă latentă care zace în om şi îl susţine este perfectă şi făcând linişte mentală iese la suprafaţă?

HYS : Da. ***Trebuie numai ca omul să înlăture ceea ce deformează şi înăbuşă perfecţiunea. Lucrul cel mai greu de realizat şi tot atât de greu de înţeles, dar datoria mea este să afirm acest lucru.***

MC : Încep să întrevăd un posibil optimism… Cum credeţi că s-ar putea înfăptui viziunea optimistă pe care o aveţi ?

HYS : Iată cum: pământul – după umila mea părere – trăieşte un moment istoric de răscruce, de răsturnare a valorilor valabile până acum…

Genetic, omul este la o răscruce – aş zice că face un pariu cu însăşi viaţa – aşteaptă să vadă dacă rezultatul revoluţionar ce se înfăptuieşte actualmente va reuşi sau nu, adică va da la iveală un progres al speţei umane în general, o înnobilare masivă care – trecând din clasa a IV-a primară în clasa a V-a – va fi capabilă să se organizeze altfel… Nu ajunge ca o teorie să fie perfectă pentru ca şi realizarea ei să fie la fel. Se cere ca participanţii direcţi să menţină puritatea teoriei, iar nu să intervină cu apetituri personale. Problemele actuale, periculoase ale omenirii, s-ar putea rezolva ca de la sine.

Am spus că actualmente pământul trăieşte o genetică revoluţie şi că dacă experimentul ontologic va reuşi, problemele fericirii se vor schimba cu desăvârşire. Lucrul este posibil tocmai datorită perfecţiunii tehnice la care au ajuns mijloacele de informare. Această schimbare de care vorbesc ar putea deveni posibilă, pentru că în ziua de azi efortul uman este făcut nu asupra unei mici „elite„ care a existat întotdeauna, ci asupra majorităţii care – dacă ar putea ajunge în timp util la o maturitate a fiinţei ei – şi-ar putea impune viziunea…

Dar revin la obsesia mea plină de speranţă, cum că oamenii trec în momentul de faţă în clasa a V-a şi vor înţelege că în adâncul inimii lor se mai află o putere ce aşteaptă să fie adusă la suprafaţă de către omul însuşi şi asta nu pentru câte un om izolat, ci pentru o atât de importantă majoritate încât balanţa să hotărască de data aceasta spre o lucidă, generală conştienţă a responsabilităţii. Aşa cum scrie Jean Klein: *„Adevăratul pacifism, adevărata bunăvoinţă şi adevărata umanitate încep când încetăm să ne războim cu noi înşine. Şi nu putem spera să înceteze războiul – în orice fel de formă – dacă nu începem prin a face pace cu noi înşine.„*

Te rog insistent să înţelegi că ceea ce vorbesc, ceea ce afirm nu sunt sentimentalităţi, ci că atunci când spun „adâncul inimii„ nu vorbesc de abstracţiuni, ci e posibilităţi organice ale trupului omenesc care aşteaptă să fie deşteptate, vorbesc de o tehnică bine elaborată a procesului de aducere la suprafaţă a acestei forţe pentru o majoritate a pământenilor, iar nu ca până acum, a câtorva izolaţi pustnici ai pădurilor, grotelor, Himalayei şi deşerturilor Saharei.

MC : Am căpătat certitudinea optimismului dvs.!

DRUM DE FOC

În anii aceia, exaltaţii ani ai iubirii lor, aşteptându-l... ea se transformase într-o fiinţă a aşteptării: aştepta fericirea, o fericire totală, absolută, dependentă în mod ridicol de un om care nu putea fi oprit cu nimic din goana lui. Spaţiul imens al anilor de aşteptare era punctat cu sporadicele lui vizite sau cu misivele care soseau aducând aşteptarea: „Aşteaptă-mă că vin cât de curând. Până atunci te sărut din oră în oră, dar fără întrerupere". O dilatare a timpului prin aşteptare, vertiginos concentrat când şi când prin bucuria de a-l revedea. Până la urmă, în acea dureroasă aşteptare, în acel vid al aşteptării, inima ei se maturizase forţat: se înfăptuise o înnobilare a inimii prin apriga însetare a unei absolute fericiri. În anii aceia ajunsese într-adevăr să-l aştepte nu pe el, fermecătoarea lui prezenţă... ci răspuns celor mai adânci chemări ale inimii, o înţelegere a fericirii, a durerii, a vieţii în sine, a iubirii în sine, a unei fericiri care să nu mai depindă de nimeni şi nimic: nici de oameni, nici de droguri, nici de alcool, nici de satisfacţiile orgoliului. Se deşteptaseră în ea puterile pure ale inimii în adâncurile căreia descoperi că există tainic, rădăcinile unei posibile fericiri ptr. viaţa independentă de orice contingenţă palpabil exterioară şi care deşteptându-se, nu te depărtează, nu te izolează de realităţile vieţii, ci dimpotrivă... deschide perspective noi, ample, neaşteptate. Îşi dăduse seama că – la nivelul moral încă şubred la care se afla – dacă nu ar fi aşteptat fericirea de la el (Ion), ar fi aşteptat desigur pe altcineva... şi că ac. altcineva ar fi fost tot mobilul unei fericiri incerte, schiloade şi că ar fi suferit tot atât ptr. altcineva: un *perpetuum mobile* al suferinţei în aşteptarea perfectei iubiri.

Deci, aşteptându-l pe el, nu-l învinuise de suferinţa pe care o îndura, ci pe ea însăşi: se învinui de pasionata ei fire care nu se putea mulţumi cu jumătăţi de măsură, de apriga, nesătula ei nevoie de-a iubi şi de robirea ei benevolă la destinul unui alt om. Devenind conştientă, ea nu mai dorise să schimbe omul de la care – îndrăgostită fiind – aştepta fericirea ei, ci dorise să-şi cucerească cât mai adânc, cât mai stabil, acea independenţă interioară, ale cărei simţăminte şi echilibru să nu mai fie legate de existenţa unui om. Reuşise ca fericirea să-i stea în inimă de sine stătătoare, ca o virtute, ca o putere: o fericire natural umană, posibilă şi care să poată anihila toată drama aşteptării şi să dea la iveală o fericire neîntinată a firii. Astfel află – spre smerita ei uimire – practic află prin experienţă proprie, că o deşteptare interioară e uman posibilă şi că ac. împlinire împuterniceşte în mod sănătos întreaga fiinţă, toate calităţile latente din om: ale inteligenţei, ale bunătăţii, ale răbdării, ale participării la viaţă, ale sacralităţii... Într-adevăr, cunoscuse astfel atunci – în adâncul inimii – stări inefabile, care nu se mai datorau lui (oricât de exaltată ar fi fost fericirea dată de el), ci acelor posibilităţi interioare nemărginite ale inimii. Ajunsese să cunoască o iubire abstractă ca mobil, dar concretă ca simţire şi eficienţă: cunoscu reala putere care stă în adâncul inimii... se aprinsese focul veşnic al inimii care mocneşte virtual în inima oricărui om. Cunoscu realitatea cuprinsă în banalele cuvinte întrebuinţate de toată lumea: „inimă caldă, inimă deschisă, inimă fierbinte, inimă generoasă". Într-adevăr, inima ei avusese puterea să se aşeze într-un echilibru independent de contingenţele cotidianului, a faptului banal... cu toate că participa normal la toate întâmplările zilei. Astfel, prin durerea pricinuită de el, prin hotărârea de-a nu mai robi unui om, ea descoperise tehnica iubirii în sine, a fericirii posibile fără motiv exterior, puterea benefică a inimii.

Ar fi putut număra nu anii, ci orele adunate în cei 14 ani ai aşteptării petrecute în adâncirea sentimentelor ei, timp în care se maturizase puterea inimii: fiecare minut conştient de deşteptarea fericirii absolute... o concentrare eroică. Exerciţiu de purificare, de smerenie, fără umbră de umilinţă, o responsabilitate faţă de viaţă, o smerenie vibrantă de dorinţa de-a rămâne eficient vie, de-a nu ceda nici depresiei şi nici frivolelor distracţii. În acele odăi acum dărâmate nu a dansat, nu a jucat cărţi, nu a învinuit... nu l-a înşelat... nu l-a învinuit pe Dumnezeu...

Câteodată el apărea. Inconştient de ce se petrece în ea, sosea cu toată exuberanţa, fascinanta lui fiinţă de lumină ce părea făcută ptr. victorie. El însă alesese frivolitatea, jocul ca scop al vieţii: era convins că minciunile lui acoperă cu prisosinţă încrederea ei. Absolut neştiutor de transformarea ei – ea înstrăinându-se încet dar implacabil, mai grav decât prin orice altceva posibil – el juca mai departe rolul apariţiei irezistibile: astfel îşi apăra el libertatea lui înaripată, dar tot astfel îşi anihila puterile lui creatoare majore.

Benevol claustrată, ea nu avea voie să facă nici o mişcare neadmisă de el: îi era interzisă orice derogare de la asceza monahală hotărâtă de el ptr. ea. În haremul femeilor care toate trăiau hrănite sentimental din fascinaţia lor ptr. el, avea nevoie probabil şi de o călugăriţă îndrăgostită.

Paradoxal, el nu era rău la suflet: era numai răsfăţat...

Trăim cuprinşi în Eternitate – e drept – dar ne e hărăzit efemerul. Faţă de Eternitate, 5 luni sau 50 sau 500 de ani sunt egali şi – dacă ac. Eternitate e o realitate ptr. mine, aşa cum îndrăznesc să pretind – nu mai poate conta decât calitatea faptelor trăite, iar nu durata lor... şi deci tb. să-l accept pe ac. bărbat sosit în viaţa mea (Filip), trimis mie de destin. Dragostea nu este, nu poate fi şi nu tb. să fie absoluta soluţie a fericirii... ştiu, am învăţat ac. din experienţa mea cu Ion, dar nici nu tb. luptat împotriva vieţii atâta timp cât poate da bucuria! **Viaţa tb. acceptată în ritmul desfăşurării ei: zi de zi.**

- Cu d-ta, Ana... nu am nevoie să joc rolul vrăjitorului: sunt lămurit că vrei să te orientezi în mod lucid, să colaborezi cu viaţa dumitale, cu miracolul Eternităţii în care suntem cuprinşi... Facem parte integrantă din trupul ac. Univers, iar libertatea omenească însmn. să ştii să mânuieşti cu respect Legile care determină Viaţa, Universul („libertatea în determinare" - Lenin).

- Vă va tb. încă multă răbdare...
- Nu mă plâng!
- Curajul vă onorează. Sunteţi o femeie singură şi e greu! Singurătatea e un lucru f. greu de suportat, iar ptr. o femeie... deosebit de greu (e chiar în *Biblie* un verset).
- De când mă ştiu mi-a fost teamă de singurătate... şi totuşi, ştiu că mă pândeşte singurătatea: nu mă refer la spaima bătrânelor, la incapacitatea lor de a mai participa la viaţă, la dramatica lor izolare. De fapt, eu am dorit chiar din adolescenţă puterea singurătăţii... ca o disciplină de lucru, nu izolarea mizantropului... nu turnul de fildeş...
- Cred că sunteţi încă departe de ac. reculegere a singurătăţii şi... nu cred că izolarea ar fi calea ptr. a te desăvârşi, ptr. a ajuta pe alţii.
- A ajuta?
- Un exemplu bun e întotdeauna un ajutor.
- Şi totuşi, cred că primul pas al singurătăţii fecunde l-am făcut: am avut puterea să gândesc ac. lucru, să-l doresc.

...Soarta e 90% însuşi caracterul nostru...

Se cunoaşte că ai suferit: eu te voi ajuta după puterile mele şi voinţa dumitale!

- Dvs. şi puterea dvs. ... ajutaţi-o, e aproape de pragul morţii...
- Nu m-a rugat nimeni.
- Aţi aflat acum.
- Nu e suficient. E lege: nu te poţi amesteca fără să fi fost rugat.
- Nici ptr. a face bine?
- Ce e bine?
- Să se vindece copilul?
- De unde ştii că ar fi bine? Nu poţi schimba destinul unui om decât schimbându-i caracterul, altfel... e f. periculos: plăteşte mai târziu: nu poţi rămâne dator destinului... Câteodată crezi că ajuţi şi pur şi simplu violentezi legile date... încarci omul cu îndatoriri ce nu i se potrivesc, pe care nu le poate duce... E o mare responsabilitate...

În clipa aceea Ana îşi dădu seama că de când îl întâlnise pe Emanuel, o plenitudine se deşteptase în ea. „În definitiv – gândi Ana – mi s-au dărâmat casele, sunt sărăcită şi fără lucru, sunt îndrăgostită de un om cu 20 de ani mai tânăr ca mine... dar sunt vie şi – mai ales – viaţa în eternitatea ei e vie!!!" O recunoştinţă îi umplu inima, totul îi păru împrospătat, un început de viaţă: „în mine alegerea, în mine

puterea”... În tăcerea asta li se întâlniră privirile, iar Ana gândi: „Iată <u>un om lângă care poţi şi vorbi, dar poţi şi tace</u>”.

- Puterea despărţirii nu o are oricine... Repet: Ion te minţea, dar te iubea şi – în tot cazul – ai suferit ptr. un om de calitate. A suferit şi el, poate cât şi d-ta... E un dar să suferi din pricina unui om de calitate...

- În tot cazul, îi pot fi rescunoscătoare ptr. un lucru incontestabil: aşteptându-l, neîndrăznind să mă mişc de acasă ca nu cumva să sosească în lipsa mea, ca să umplu timpul mi-a fost dat perfectul prilej să scriu, să citesc şi să gândesc... o concentrare indiscutabilă: fiinţa mea interioară a căpătat putere.

- Cauţi încă un „mare amor” şi – în acelaşi timp – eşti însetată de „singurătate”, de asceză, de ieşire din contingenţele umane de jos.

- Exact... şi nici nu vreau să mă potolesc, să adorm, să mă auto-rabd. Sper să am puterea - în timp util - a unei auto-depăşiri. Întotdeauna am dorit din toată inima să fac un efort interior, să-mi îmbunătăţesc calitatea mea umană: adică o expansiune a posibilităţilor mele cele mai înalte, adânci, dar naturale. Am (ca şi d-ta) oroare de lucruri obscure, inutil misterioase.

- Domnul netezeşte calea celor aleşi...

- Oare despărţirile, casele dărâmate, durerile suferite să-mi fi netezit calea?

- Poate.

Ana se frământă: îşi aminti anii de chin în aşteptarea lui Ion... ani de revoltă, de maturizare interioară, apoi deodată luă o hotărâre şi începu abrupt: „Acum că am înţeles că ne vom mai vedea, eu doresc să ne mai întâlnim, tb. să vă spun un lucru f. important...” Când eram mai tânără – adică din întâmplare, precis 33 de ani – am cunoscut o stare de extaz!

Era ptr. prima dată când vorbea despre acel extaz trăit cu ani în urmă. Din nou îşi aminti clipa aceea supranaturală pe care până când nu ai trăit-o, nu o poţi imagina: o depăşire a condiţiei umane obişnuite, o spargere a dimensiunii intelectuale, a intuiţiei, a inspiraţiei chiar; o bruscă lărgire într-un domeniu cu gust sacru; o senzaţie unică de fericire desăvârşită, fără pată, o revărsare în Eternitate, o Eternitate activă, posibilă, conştientă. Ana se opri locului, copleşită de realitatea amintirii.

- Şi?

- Şi... extazul nu s-a mai repetat niciodată. Am trăit după... luată de curentul vieţii, război, cutremur, sărăcie, aproape ca orice om. Dar aici rămâne adevărata mea dramă, adevăratul meu păcat, nu casele dărâmate, nu despărţirea de bărbat, nu bărbaţii cu care trăiesc. De atunci (după extaz) nu mai fac parte din nici o categorie de oameni, mă simt mai matură ca ei... ca şi cum aş fi obligată prin destin să trăiesc printre copii neştiutori... Şi totuşi nu suficient de matură. Nerepetarea extazului trăit mă frământă... sg. lucru care mă susţine e că niciodată nu am uitat miracolul acelei clipe: dimpotrivă, cu cît trece vremea, cu atât amintirea şi nostalgia acelei trăiri e mai pregnantă, mai vie, mai obsedantă. De atunci aştept mereu să se repete, să nu mor fără să fi recâştigat dreptul la acea trăire absolută, care mi-a dovedit posibila noastră omenească participare conştientă la Eternitate. Incontestabil, omul cuprinde în posibilităţile lui naturale încă puteri, eficienţe care aşteaptă să fie aduse la suprafaţă, să fie în stăpânirea lui.

- Ce numeşti d-ta extaz? Vorbeşti – cred – cam uşor.

- Nu cred că vorbesc uşor! Am vorbit cu d-ta şi niciodată cu nimeni altcineva, nici măcar cu bărbatul cu care am trăit 14 ani (nu i-am spus ptr. că s-ar fi jucat şi cu asta)! Credeam că d-ta poţi recunoaşte când un om minte sau spune adevărul, când se auto-înşeală şi mai ales când merită să fie luat în seamă. Adineauri ai spus că – de obicei – nu vorbeşti uşor şi am crezut că ai vorbit cu mine ptr. că ai înţeles importanţa pe care o dau acestor probleme...

- Eşti f. inteligentă, Ana!

- Da, suficient de inteligentă ca să-mi dau seama că inteligenţa nu poate rezolva taina Vieţii, a Existentului. Până şi cei mai inteligenţi oameni trăiesc în misterul vieţii... cei mai victorioşi nu ştiu ce e moartea... Da, trăim... trăim toţi cuprinşi în acel mister al vieţii...

Ana se înfioră, copleşită de responsabilitatea de a se fi născut. Violent, îşi dădu seama că prin extaz trăise ceea ce nu e dat pe pământ decât la foarte puţini oameni... că în acel extaz există posibilitatea dezlegării misterului. Spuse:

- <u>Nu mă poţi clătina, nimic nu mă poate clătina. Certitudinea mea e perfectă: **eu nu sunt perfectă, dar certitudinea mea e perfectă.**</u>

Nici nu mă interesează altceva, decât acea posibilitate esenţial-umană de a depăşi condiţia umană atinsă până în prezent de oameni. Tocmai ptr. a servi viaţa. E drept, sunt încă legată de slăbiciuni banal-omeneşti pe care – recunosc – nu am fost capabilă încă să le stăpânesc total, dar am căpătat certitudinea (prin experienţă directă) că se poate ca omul să întreacă condiţia actuală într-o naturală înnobilare a lui şi că poate vreodată voi realiza acea depăşire... ca o cucerire eficientă permanentă, iar nu ca o amintire...

- Eşti f. deşteaptă...

- Suficient de inteligentă ca să nu-mi fac din inteligenţă un orgoliu: inteligenţa nu-mi va fi niciodată limita.

- Dar ce îţi va fi?

- Instrument al progresului.

- Bagă de seamă să nu ceri ceea ce nu îţi e dat. Eşti încă mult avidă de bucurie omenească, a trupului. Cine cere de la fiinţa lui ce nu-i e potrivit, riscă să se detrace şi să fie cuprins de o tristeţe egală cu spaima morţii, tristeţea sterilităţii.

- Şi contrariul e valabil. Efortul de a se întrece pe sine, de a nu muri sufleteşte înainte de moartea trupească, e dătător de viaţă. Mişună pe pământ oameni morţi, care nu îşi dau seama că sunt cadavre, fantome. Se îmbuibă cu doctorii ca să prelungească lunga, trista, sterila, agonica lor viaţă.

- Evident, efortul e necesar, pretind numai să-ţi cunoşti măsura. Să nu distrugi printr-o cazně deplasată bucuria naturală a vieţii. Au fost nenumărate cazuri de detracare...

- Şi contrariul e valabil... Şi fără efort poate fi moarte: moartea ne pândeşte în multitple modalităţi. Ce caut eu e o naturală amplificare a omului viu şi sănătos. Idealul ar fi să pot fi eu un exemplu al ac. posibilităţi.

- Eşti încăpăţânată...

- Da, sunt. Conştient implicată în ceea ce cred, ceea ce ştiu. Prefer tristeţea nereuşitei care ptr. moment e a mea, îmi aparţine, decât o inconştienţă sterilă, obtuză, întunecată, care m-ar înstrăina de mine însămi, eu cea esenţial umană.

Verona avea un surâs candid, de mare farmec... ea râse uşor: cu tot râsul, privirea îi rămase speriată, o privire de căprioară inconştientă şi tandră.

- Ac. femeie pare caldă, dar e numai lipsită de voinţă; pare iertătoare, dar e numai indiferentă... niciodată n-am înţeles ce e în sufletul ei. Capabilă să dea haina de pe ea din lipsă de energie şi incapacitate de a se opune şi – totodată – încăpăţânată pe unele lucruri, pe fleacuri muiereşti (în a se farda, de ex.); pare blazată, dar e numai apatică – probă e că se amuză copios de copilării; total inconştientă de marea ei frumuseţe, are complexe de adolescentă şi din pricina asta e veşnic în căutări de verificări, cochetă până la exasperare, incapabilă să iubească şi parcă mereu gata să păcătuiască...

Tot ce îi spusese Vlad despre Verona îl copleşise pe Simon... Contradicţia dintre frumuseţea ei caldă, suavă şi cuvintele lui Vlad (care o descrisese ca pe o femeie capabilă – din inconştienţă frivolitate – să meargă „până la crimă") îi părea neverosimilă şi revoltătoare: putea oare o atât de dulce frumuseţe să ascundă atâta inumanitate, oare într-o fiinţă de o frumuseţe atât de pură poate să existe perversitate? Simon se simţea profund tulburat... din când în când – fără să se poată stăpâni – o privea, încercând a-i lămuri caracterul: putea fi oare un monstru? Nestăpânit o privea, o vedea acum din profil – un profil perfect, profil grecesc... vedea şi sprâncenele ei lungi, nobile şi linştite – o privea de parcă era prima oartă când o vedea şi îşi dă seama cât e de frumoasă.

Privirea Veronei îi sta în faţă: privirea ei dulce şi inconştientă, ca a căprioarelor; privirea candidă, lipsită de apărare şi putând cu inconştienţă păcătui, fără margini păcătui....

- Îi găseşti defecte care la început ţi-au părut calităţi: poate că eşti şi tu de vină... e mai slabă ca tine!

- Dar e neclintită în inerţia ei: nu face decât ce vrea, cu toate că pare că nu vrea nimic... ca un animal capricios, un animal inconstant: se lasă dusă ca frunza în vânt...

- Iar tu ai vrea să fii liber să faci tot ce vrei, fără să pierzi nimic din ce ai şi fără să fii tras la răspundere... portretul aventurierului ratat. Vrei lucruri extraordinare şi recunosc că eşti făcut ptr. extraordinar, dar nu ţi le pregăteşti: le trăieşti în imaginaţie şi le ratezi... Eşti poate – într-un sens al

erudiţiei – cel mai dotat din câţi cunosc şi – în acelaşi timp – atât de neserios în viaţă, încât îmi e teamă să nu devii clovnul propriilor tale calităţi.

…Din fiinţa Veronei emana o puritate inconştientă, ciudată... o vrajă a inconştienţei egală cu inocenţa sau cu perversitatea inconştientă... dezarmantă, învăluitoare...

Am fost 14 ani cu Ion şi m-a minţit şi m-a înşelat peste poate... el singur mi-a declarat că: „Te-am minţit eroic" şi m-am despărţit de el. Suferinţa minciunii bănuită şi încă nedovedită o cunosc... a fost mare şi prea chinuitoare: zicea tuturor că mă minte din milă. Am suferit, dar asta nu însmn. că tb. să te laşi dus de suferinţă: eşti ridicol în zbaterea ta seacă. Să ştii că – aşa cum te porţi cu ea – e inevitabil să te înşele: o forţezi, o trimiţi. Verona mi-a spus că unii prieteni, crezând că realmente e aşa cum o descrii tu, i-au făcut propuneri. Neîncrederea e sora sacrilegiului. Sunt înspăimântată, trăieşti în infern...

Chiar când suferi faci cu ochiul... Eu – cel puţin – sunt cutremurată de responsabilitatea ce-mi revine prin însuşi faptul de a mă fi născut acum... şi de teama de a nu rata momentul – trecuţi prin atâtea şi fără să putem şti ce ne mai aşteaptă, în timp ce tu... Eu nu am nerăbdare decât în faţa imperfecţiunii mele: în jocul hazardului contează covârşitor calitatea omului. Ştiu, cred că dacă aş merita-o, viaţa s-ar schimba potrivit mie: multe sunt posibile dacă se împlinesc condiţiile necesare! Eu sunt răbdătoare... ştiu că Eternitatea există, dar am răbdarea clipelor efemere...

- Nu îţi dai seama că eşti la un punct al vieţii tale în care ai putea alege asceza?

- Ba îmi dau seama, dar încă îmi e teamă de umanul, banalul, cotidianul din mine... aştept momentul când mi se va impune natural, echilibrat, sănătos (nu impus sau din orgoliu, din lipsă de smerenie sau propus de tine).

- (Simon): Soţia lui Vlad, Verona, crezi că e chiar atât de inumană pe cât spune Vlad?

- (Ana): Cum poţi crede una ca asta? Dacă ar fi adevărat, Vlad nu ar fi stat cu ea. O critică, dar aşteaptă să-l contrazici: şi el doreşte puritate, puritate absolută, măcar la alţii dacă nu o poate el realiza... îl tulbură propriile lui defecte. Iar ea e o romantică... Vlad – incontestabil – are mai multe calităţi decât Verona – dar ea e de calitate mai bună ca el! **E O DIFERENŢĂ ÎNTRE A AVEA CALITĂŢI ŞI A FI DE CALITATE BUNĂ!** Ea e o romantică, o sclavă înnăscută, o veşnică adolescentă, o fantezistă fără putere: **e de fapt o victimă a propriei slăbiciuni... se lasă dusă.**

- Totuşi e deşteaptă...

- Foarte... dar numai la replică, în contradictoriu dar nu în creativitare: ea nu ştie ce e lupta constructivă, **nu are „plan"... ea îndură cu eroism, eroism pasiv.**

- Fiecare îşi are metodele lui de libertate sau de sclavie, mândrii individuale...

Ana îi surâse înduioşată: îi plăcea calda, profunda linişte a ac. om... ar fi spus: „pasionata linişte" a ac. om.

Libertatea există, dar nu poate exista decât numai în împlinirea Legii, în concordanţă cu legile Vieţii. Libertatea nu poate însemna haos. Viaţa e Lege: lege dură, dar ptr. că e Lege, poate fi mânuită, stă în puterea omului să se integreze Legii şi să mânuiască Legea. Abaterea de la lege e durere, iar ac. durere provocată de un om prin încălcarea Legii nu e însăşi dovada Libertăţii omului de a greşi sau nu, deci a Libertăţii. Această Libertate e mai ales dovada că durerea există făcută de om, iar nu inerentă Existentului: e făcută de om, nu de Dumnezeu. S-a zis că Viaţa, Creaţia e un joc divin. Eu cred că Dumnezeu – fiind implicat în opera Lui – nu se poate amuza de greşelile făcute de oameni, de durerea provocată deci incompatibilă lor de-a se conforma Legilor Vieţii. Călcarea Legii, durerea pe pământ e opera oamenilor, nu a Creatorului.

Nu ştiu dacă voi reuşi să vă comunic sentimentul de respect, de uimire sacră care mă domină faţă de legea Vieţii, a Existentului, când mă gândesc la posibilităţile omului faţă de Legea Naturii. Pentru a înţelege ac. Lege am trăit... trăiesc, m-am zbătut... mă zbat, m-am bucurat... mă bucur şi am luptat toată viaţa. Să nu pară paradox ce voi afirma acum: cea mai clară dovadă a Libertăţii omului e să poată să facă voit efortul de a se supune Legii, destinului său. De aici – urmare logică – excluderea fatalităţii, căci ac. supunere e voită, gândită, acceptată. Îi e dată omului libertatea luptei, a efortului. E responsabil de perfecţionarea lui, de nestagnarea lui... se poate grăbi în a se desăvârşi.

Afirmând puterea inexorabilă a Legii, a Existentului, afirm însăşi sacralitatea Legii, a Puterii vii, care e una cu noi, închisă în conştiinţa noastră lăuntrică, suferind de greşelile noastre când înjosim Viaţa... şi răbdând în Eternitatea ei să devenim conştienţi de existenţa Puterii sacre, de existenţa Lui sacră, a Vieţii care ne-a fost hărăzită.

Îndatorirea fiecăruia dintre noi e să ia cunoştinţă de responsabilitatea ce o poartă în inimă faţă de Viaţă în totalitatea ei. Acestei Puteri care susţine Viaţa dar care nu se ştie şi nu se poate şti nicicum de unde vine şi de ce există. Înainte vreme i se spunea Dumnezeu: acum ac. cuvânt nu mai e la modă, dar oamenii rămân supuşi aceloraşi Legi, oricum le-ar numi. Durerea rămâne durere, bucuria rămâne bucurie, Viaţa tot Viaţă... şi efortul omului de a se orienta fecund în viaţă tot sfânt rămâne. Nivelul moral al omului – în ultimă instanţă – e sg. lucru valabil.

Îndatorirea fiecăruia dintre noi e să ia cunoştinţă de responsabilitatea ce o poartă în inimă faţă de Viaţă. Dacă fiecare cetăţean al pământului ar fi conştient de ac. responsabilitate, calitatea Pământului s-ar înnobila, iar soarta lui ar fi uşurată. Din puterea atomică se poate face armă de distrugere sau de ajutor: la liberă alegere!

Cine nu poate recunoaşte că Viaţa e un miracol şi nu o poate respecta... e un invalid al vieţii, moralmente un invalid.

Un sg. lucru nu se va destăinui niciodată nimănui şi nu va putea fi niciodată divulgat: ce e Eternitatea Existentului. Puterea care se manifestă în infinitele ei modalităţi, Puterea care susţine lumea o vom putea folosi, participând cu ea, noi înşine fiind susţinuţi de acea Putere, creaţi din acea Putere... dar la acea ultimă întrebare: „ce e acea putere?” nu se va putea în vecii vecilor răspunde.

Existentul – el e şi va rămâne singurul mister, mister absolut, sacru: iar nouă nu ne e dat decât rolul sublim să nu batjocorim ac. Existent, ac. Putere, ci să o folosim spre Viaţă, respectându-i Legile.

...NU DORESC DECÂT SĂ AM PUTEREA SĂ MĂ CONFORMEZ SPUSELOR MELE!...

Fantezia sau fanatismul e de prisos, la fel ca şi arbitrarul: de aceea îndrăznesc să spun că cel mai mare semn al cunoaşterii sacralităţii Existentului, semn că eşti pe calea sfinţeniei e tocmai supunerea la Lege, luptând în Lege, ar ca să te supui cu adevărat, ca să lucrezi cu folos, tb. să cunoşti Legea... aceasta absolut în toate domeniile: artă, social, ştiinţă, fizică, etică; aceasta e datoria întâi, cea dintâi şi cea din urmă: **cunoaşterea Legii şi supunerea**. Între cunoaştere şi supunere, interdependenţa e reciprocă şi totală. O colaborare naturală, care exclude mecanizarea şi fatalismul. Dacă nu ar exista Libertate, nu ar exista nici greşeală, deci nici responsabilitate, nici durere.

În potenţial Existentul e perfect, dar în desfăşurarea lui, în permanenta lui devenire e cuprinsă şi posibilitatea omenească de a greşi: implicată. Într-un fel, un sentimentalism ştiinţific poate fi afirmat: fără paradox.

Vlad îşi dăduse deodată seama – în mod uluitor, sfâşietor de clar – cât de mult trecuse din viaţa lui şi că până acum nu făcuse nimic... Ptr. un om care a ajuns la cz. că „totul e permis” şi care observă că încă nu a făcut nimic, clipa nu e uşoară!

(Emanuel): **LA DOMNUL E IERTARE, DAR NU SCUZĂ...**

...Singur în noapte, rupt de tot ce fusese el până acum, îşi era lui însuşi un străin pe care încă nu-l cunoştea şi de care se temea... Omul vechi plânsese, omul vechi din el – plecând – plânsese...

- Ştiu că gesturile exterioare nu au nici o valoare dacă nu le corespund o putere interioară, altfel oricine ar putea „lucra” magic!

- Se pot acumula în om diferite puteri care cu timpul devin valabile... şi asta nu e magie, ci o ştiinţă: e o muncă interioară care devine forţă transmisibilă, cu care poţi lucra...

Ana... ce doreşti cel mai mult pe lume?

- E atâta durere pe pământ! Pe cine pot învinui?

- Oamenii creează durerea.

- Aş dori să fiu fericită: asta ar implica şi că am înţeles rostul vieţii... şi că personal am depăşit întunericul. O fericire lucidă!

- (Emanuel): Ana... crede-mă! Aşa se pregăteşte durerea: din slăbiciunile noastre... Nu Domnul e de vină, ci omul: Domnul suferă odată cu noi... noi îl facem să sufere în perfecţiunea Lui, în libertatea ce ni s-a dat, noi greşim...

Tragedia omului e că poate cuprinde şi atâta putere şi atâta slăbiciune deodată. Iadul şi raiul sunt în noi: fraza poate părea banală, dar – de fapt – a devenit banală ptr. că e esenţială... trăim sub semnul ei, efortul între bine şi rău.

Ana tresări... aţipise? În tot cazul, căzuse într-un gol care o zdruncină... o cădere într-un spaţiu necunoscut şi totodată într-o valorificare neaşteptată a tot ce a fost. Încă o depăşire interioară a unor fapte petrecute şi totodată o putere proaspătă ptr. întâmplările viitoare...

Puterea de a iubi e tot atât de rară ca un mare talent: ptr. a iubi perfect tb. geniu, dar limita ajunsă la limita extremă a unei iubiri umane, spontan o depăşeşte şi capătă puterea iubirii abstracte, perfecte, totale, anonime!

O! De ar putea Filip să o iubească până la sfârşitul zilelor ei! Ea – mai în vârstă – va muri înaintea lui... Ana se cutremură. Se auzi şoptind: „Ptr. nimic în lume nu voi cere aşa ceva... ar fi magie. El (Filip) tb. să fie liber – în gândurile mele de pe acum liber! – oricât aş suferi la despărţire. De pe acum îi dau libertatea destinului lui. Nu sunt proprietăreasa nimănui. Oare doresc o eternitate mediocră în care – până la urmă m-aş putea sinucide din pricina ac. eternităţi – gândită de mintea mea umană, deci imperfectă? O eternitate probabil străină de realitatea ei adevărată". Oare ea va putea striga către Filip, când viaţa îl va duce departe: „Filip, să nu mă laşi!"? Nu, nu va putea. Îi va da voie să plece, îl va ajuta să plece: îşi va ascunde durerea. Să te simţi proprietarul unui om... un om în stăpânirea unui alt om... ce oroare!

Oare singurătatea celui care a depăşit nivelul obişnuit al umanului cuprinde spaimă? Oare – prin ac. auto-depăşire voită spre mai înalt, mai nobil – nu începe să se ivească în om o nouă putere, un nou echilibru dătător de viaţă, de bucurie? O bucurie ivită fără motiv, de la sine, din adâncul fiinţei?

Ţelul Anei ar fi fost puterea de a sta singură, fără spaimă, cu bucurie, prietenă cu lumea întreagă, fără să depindă de un sg. om... însă ac. nivel nu-l poţi atinge decât tu prin tine însuţi, printr-o maturizare interioară: o depăşire de nivel a omenescului obişnuit.

Ana se despărţise de Ion după 14 ani de convieţuire: acum ajunsese la vârsta de 40 de ani... ce mai putea face ea din viaţa ei ca să nu moară de uscăciune sufletească, în disperarea singurătăţii, a inutilităţii? Să nu moară cu talanţii „îngropaţi"?

Amintirea extazului odată trăit rămăsese chezăşia realităţii lui: cu fiec. zi ce trecea, nostalgia acelui extaz era şi mai vie... şi – mai ales – mai bineînţeleasă. Avea certitudinea prin proprie experienţă că omului îi e dată o posibilitate conştientă de a exista într-o superioară modalitate în afara celei viscerale, mentale, sentimentale, nervoase.

Vidul vieţii ei de acum nu fusese oare necesar ca să facă loc ac. mai înalte înţelegeri, participări la viaţă? În Eternitate totul e dat: rămâne necesară însă puterea eroică de a aduce la suprafaţă latenţa cea mai înaltă a fiinţei tale... Ştiu că e realitatea unui ţel posibil. Oh! de aş putea căpăta mai multă răbdare în a-mi îndura slăbiciunile, întârzierile!

(Emanuel): Ce îngrozitor lucru să iubeşti atât de tare o fiinţă omenească... când l-ai cunoscut şi ales pe Dumnezeu!...

Gândurile i se înecară în propria inutilitate: o imensă disperare întoarsă asupra ei însăşi o copleşi... o ruşine. Deodată Ana căzu în genunchi în mijlocul odăilor pustii, fruntea lipindu-i-se de podea. Strigă fără glas, inima strigând în adâncul ei: „Până când inutilitatea gestului zadarnic repetat, până când întârzierea mea?"

Şi Ana ştiu că e încă departe de ţel: dar lupta ptr. descătuşare era în ea aprigă. Nu cunoştea ceasul, sfârşitul luptei cu ea însăşi... dar ce cunoştea – mai presus de toate – era lucida, nestrămutata ei dorinţă de a desăvârşi vreodată ac. descătuşare de frică, de incertitudine, de instincte primare. Oare va muri înainte de a avea puterea să împlinească ce hotărâse?

EXISTĂ ÎN ORICE DRAGOSTE UN MOMENT CÂND AI PUTEA SĂ TAI DIN RĂDĂCINĂ ÎNDRĂGOSTIREA...

- Te-ai învăţat Ana să fii mai tare ca ceilalţi oameni, să lupţi cu tine însăţi... şi când ai dat pest un om egal ţie, nu îl recunoşti: voit nu-l recunoşti, nu-l accepţi. Nu e asta laşitate?

- Dacă-l recunosc tb. să mă căsătoresc cu el? **Faptul că-ţi vorbesc ţie aşa cum îmi vorbesc mie, nu e dovada că te-am recunoscut?**

- Nu ne putem despărţi, e inutil.

- Sunt oameni de aceeaşi vârstă şi se despart. Şi de Ion te-ai despărţit: eraţi potriviţi ca vârstă.

- Ne-am despărţit după 14 ani: a fost multă durere, multă minciună...

- Dar el nu voia să se despartă: te iubea.

- Felul în care mă iubea nu-mi convenea.

- Graţie ţie a scris cele mai frumoase versuri ale lui.

- După despărţire: „Ca o stea singură / Inima sângeră"

- Cum ai avut puterea să te desparţi de el?

- Mă ţinea locului.

- Deci şi eu... dacă...

- Da, şi tu... dacă...

- Şi totuşi, nici un îndrăgostit nu crede – aşa cum te căzneşti tu să faci – în despărţirea chiar de la începutul dragostei...

- **Dar ei nu sunt dintru început pecetluiţi de diferenţa asta de vârstă. Ei nu ştiu că despărţirea e inevitabilă... pot crede că dragostea lor va dura toată viaţa...**

- **Ştim toţi că inevitabil vom muri şi totuşi acceptăm să trăim: uităm realitatea absolut inevitabilă a morţii…**

- Tu vrei să uităm inevitabila noastră despărţire?

- **E prea stupid să stricăm ceva ce ne e dat din pesimiste anticipări. Vorbim de despărţire, când – de fapt – ar tb. mai întâi înţeles că nu e important dacă o dragoste durează sau nu o viaţă întreagă...**

- Dar ce?

- **...dacă lângă omul care stai poţi realiza din tine un progres, o deschidere mai vastă a conştiinţei tale, iar nu să devină o adormire într-o efemeră fericire sau ameţirea unei drame pasionale.** Eu nu vreau (după fericirea efemeră ori dramă) să-mi dau seama că pur şi simplu a mai trecut în mod agreabil sau dramatic o parte din viaţă: ac. stagnare în care nu realizezi decât o narcoză, mă îngrozeşte. Joci poker, bridge, întâlniri, discuţii, intrigi amoroase sau politice, invidii, ambiţii... apoi cu încetul oamenii se transformă în propriile lor fantome, încep să adune câini şi pisici, să caute bojoc şi veterinari, se împrietenesc prin parcuri cu alţi oameni care au şi ei câini şi pisici... au ce discuta... iar mai spre bătrâneţe merg chiar şi la biserică tot ca să umple zilele până la moarte, ca să nu gândească la moartea de care le e din ce în ce mai frică...

- ...oribil tablou! Ce perspectivă!

Te poţi odihni, distra, îţi poţi chiar tolera slăbiciuni, întârzieri, cu condiţia să nu te auto-anesteziezi complet pe drum, să rămână viu efortul, tinereţea spirituală. Nu vreau să accept narcoza dragostei lângă tine... Eşti prea periculos prin calităţi... risc să mă supun ţie!

- Tu... în singurătatea ta... nu greşeşti?

- Eu acum mă lupt: nu sunt anesteziată.

- Dacă prin absurd... am pp. că aş accepta acum să mă despart de tine, cum vei realiza ce ţe-ai propus?

Ana îşi aminti de amanţii ei: un control asupra ei însăşi... îşi dădu seama cât de grav greşea, că încă nu avea puterea de-a realiza ce aştepta, dar ca scuză îşi dădu seama că nu „adormise" într-o inconştientă auto-acceptare.

- Aş vrea să pot dovedi că ceea ce doresc să realizez din fiinţa mea nu e frică, orgoliu, obscurantism... ci un lucru omenesc posibil, care te îmbogăţeşte din toate punctele de vedere şi care tb.

realizat în timp util, înaintea bătrâneţii... şi că bătrâneţea nu e o stingere a spiritului ci o concentrare a lui, o împuternicire...

- Atunci... moartea...

- Rămâne un mister inevitabil şi total cu care ne vom confrunta iremediabil. Dar ptr. ce să murim sclerozaţi şi să nu murim acceptând ac. mister în plină conştiinţă. **Există în noi o putere ce tb. respectată. Fie ce-o fi... risc totul ptr. tot: accept pariul vieţii şi al morţii, nu mă dau bătută şi nu mă las învinsă înainte de a fi dezlegat ac. mister: în tot cazul, nu prin anestezice, sclerozare, acceptarea decrepitudinii.**

- Bătrâneţea...

- E inevitabilă, dar tb. înnobilată şi nu înjosită: tb. să ai forţa să cauţi în tine ac. putere de a participa cu viaţa, de a căuta în tine izvorul tainic al spiritului...

- ***Propun ca lg. tine să mă antrenez şi eu în ac. căutare.***

- **Ac. căutare la începutul ei cere totală linişte şi dăruire a fiinţei tale, fără să fii îndrăgostit. Ambiţiile tale, orgoliul tău nu te va lăsa să stai liniştit, interiorizat.**

- Dar nu îţi dai seama că nici tu nu poţi încă face efortul necesar? Nu vezi, nu recunoşti că nu poţi, că eşti numai veleitară? Nu îţi dai seama că discuţi toate acestea stând la mine în braţe? Nu vezi că eşti îndrăgostită de mine? Eşti capabilă să mă uiţi pe mine – şi rămânând singură, crezând că-l cauţi pe Dumnezeu – să cazi în braţele altui bărbat, oricărui bărbat!

Ana îşi aminti de ultimul amant care trecuse pe la ea... i se făcu ruşine de laşitatea ei, de ipocrizia ei: în clipa asta se smeri, îşi recunoscu slăbiciunea şi amână iar scopul propus... fără a-l anula însă. Dorinţa de-a nu ceda se aprinse mai aprigă. Filip simţi cedarea ei şi o strânse mai tare lângă el: Ana răspunse îmbrăţişării... îi auzi suspinul: i se păru că e învăluită de bucuria lui... se lăsă dusă.

Mai târziu, îi spuse:

- Tb. să mă ierţi când vorbesc aşa... cum ţi-am vorbit, dar nu din cochetărie, oh! nu! dar tb. să ştii că odată – mult mai demult – am avut experienţa extazului... e ceva atât de extraordinar că nu se poate uita... E o posibilitate omenească atât de extraordinară încât... face să rişti totul ptr. a o realiza.

- Ca Socrate, Ana?

- Da, ca Socrate.

- Şi?

- Nu s-a mai repetat.

- **Se va repeta la timpul potrivit: până atunci, dacă mă goneşti... mă sărăceşti... pe mine... şi pe tine.**

- Da.

- Vezi, eu nu sunt numai îndrăgostit de tine, eu te iubesc: e o mare diferenţă.

- Da, este...

- Dacă ptr. tine e periculos că sunt tânăr, ptr. mine e periculos că nu voi mai găsi în viaţa mea o femeie atât de potrivită mie ca tine... poate mă voi mai îndrăgosti vreodată, dar întotd. voi şti că ptr. mine ai fost unică.

- Când te vei îndrăgosti, vei uita ce simţi acum şi vei vorbi altfel...

- Nu cred: simt că te voi iubi toată viaţa.

- Îndrăgostit de altă femeie?

- Da, chiar îndrăgostit de o altă femeie. Aş putea spune că ptr. mine ai un sg. defect, dar de care mă tem: că niciodată nu-mi va mai putea place atât de perfect o altă femeie.

O caldă recunoştinţă umplu inima Anei, că i-a fost dat să audă astfel de cuvinte de dragoste. Îşi zise: „Orice va fi mai târziu, când mă va părăsi... clipa asta nu o voi uita, chiar de o va uita el!”.

A fost o clipă reper a vieţii ei, de extremă împlinire omenească. După o asemenea clipă nu mai e permisă nici o căutare de noi izbânzi, nici o acumulare de noi fapte: devine inutil să umpli Eternitatea cu trăiri minore. Poate realmente acum îi va fi mai uşor Anei să caute liniştea aceea vastă după care tânjea (care ptr. frivoli poate părea vid), cuprinsă în inimă ca un ecou al Eternităţii. Poate căutarea Eternităţii (conştientă căutare!) e mai naturală, mai accesibilă, după ce omenescul cotidian a fost dus la extrema lui împlinire.

Filip a mai spus:

- Sufăr şi eu de diferenţa de vârstă care e între noi. Sunt conştient de ac. ciudat destin al nostru pe care-l iau asupra mea: îl accept. Să nu cerem imposibilul şi – mai ales – să nu stricăm ce ni s-a dat. În clipa asta am certitudinea că nu ne vom despărţi niciodată.

- (Vlad): Noroace am mai avut eu, dar nimic nu a mers la bun sfârşit: iar eu cred că din pricina ei. Tocmai ptr. că acum începe iar norocul să lucreze, îmi e teamă să nu...

- O idee ca aceasta e mai primejdioasă ca însăşi realitatea ideii.

- Nu o cunoşti...

- E o femeie nobilă...

- O femeie nobilă cu amanţi...

- Amanţi? Eşti sigur că are amanţi?

- Cine poate fi sigur de astfel de lucruri? Dar acum spun eu ca d-ta: o bănuială ca aceasta e mai otrăvitoare ca însăşi realitatea!

- Nu te iubeşte? Eu ştiu că te iubeşte!

- Cine pe lume poate şti ce e în sufletul ei? Niciodată nu spune nimic, ironizează, dar – de fapt – nu spune nimic. E femeia cea mai misterioasă posibil de imaginat.

- O iubeşti?

- E mama copilului meu... m-am învăţat cu ea. E o femeie frumoasă, deşteaptă... Tocmai asta aş vrea: să am puterea să mă despart de ea, să terminăm, să fiu liber...

- D-ta nu o înşeli?

- Eu?... Ce întrebare! Ce importanţă are? Casa e casă!

- Atunci... D-ta eşti cel care nenoroceşti ac. femeie...

- Asta-i bună. Văd că ţii cu ea...

- Nu... ţin cu slăbiciunea pe care o ai d-ta ptr. ea. Dacă n-ai iubi-o, dac-ai putea fără ea, nu ai sta să mă întrebi pe mine ce e de făcut... nici nu ţi-ai aminti că ea există, fie că ai fi aproape sau departe de ea: eşti obsedat!

- Poate... în tot cazul, aş vrea să scap de obsesia ei. Şi din pricina asta aş vrea să fiu bogat: să-i dau tot ce-i tb. ca să pot divorţa de ea.

- Cînd vei fi bogat, ai să azvârli bani ca s-o cucereşti, s-o epatezi...

- Doctore (Emanuel), dar eu te asigur că e o suferinţă reală să fii obsedat, să depinzi de o femeie despre care nu ştii nimic. N-am nimic de la ea...

- Ai prezenţa ei în casa dumitale: e enorm.

- Tocmai asta mă exasperează... când o văd liniştită şi nu ştiu nimic despre ea. E din ce în ce mai misterioasă, mai ales de câtva timp: parcă face dinadins să fie misterioasă... Şi orice o întreb, nu răspunde... sau zice că merge „nu ştiu unde”...

- Să te ferească Domnul să iubeşti o femeie... şi acea femeie să nu stea cu tine, ci cu un alt bărbat pe care-l iubeşte.

- Şi asta o fi un chin... în fine... dar eu, eu ce să fac? Ce să fac ca să mă liniştesc? Un divorţ... Sigur că ea îmi aduce nenoroc, sigur că mă înşală, sigur ştie tot oraşul afară de mine, sigur că ştii şi d-ta... Spune-mi – te rog – mă înşală sau nu? Ţi-a spus? Mi-ar fi mai uşor să ştiu ceva precis...

- Aş putea să-ţi spun de la mine (din observaţiile mele) că te iubeşte – din păcate – chiar prea mult.

- Cum, din păcate?

- Da: nu o meriţi, o chinuieşti... nu te chinuieşte numai ea pe d-ta. E o femeie fără apărare... aş dori din tot sufletul s-o văd fericită şi nu este.

- Te-a sedus şi pe d-ta...

- Desigur... e o femeie deosebită. O respect. M-am ataşat f. mult.

Şi în ceea ce fac ptr. d-ta ea are partea majoră (şi e bine s-o ştii dintru început): fără ea nu m-aş fi ocupat atât de d-ta. ...Nu eşti fericit şi te complaci în suferinţă!

- Şi ce să fac? Cum să mă schimb?

- Uite, **de aceea te-am ales: fiindcă – cu tot cinismul aparent afişat – e o în d-ta o reală candoare, o umanitate caldă pe care aş fi încântat s-o cultiv...**

Ce lesne te laşi rătăcit în gânduri contradictorii... deştept fiind în meserie, gândeşti haotic realităţile vieţii. Aş vrea să te vindec de ac. slăbiciune de-a fi gata să crezi orice. Contradicţii totale, d-ta... cu pretenţie de luciditate...

Ar tb. să-ţi fie teamă de felul în care îţi întrebuinţezi inteligenţa: nu te războieşti cu mine, ci cu tine însuţi... fiecare cu numărul lui în vastul circ al lumii!

Libertatea nu depinde de nimeni şi de nimic altcineva sau altceva decât de d-ta: ea se află numai în interiorul d-tale... Eu sper că orice aş face, cu orice aş greşi... să nu uit că Dumnezeu există, iar El să mă ierte.

- Sunt şi cam nebun!

- **Fără nebunie nu se poate trăi: tot ce se cere e ca omul să fie mai tare ca nebunia lui, iar nu nebunia mai tare ca omul... depinde de cine conduce: nebunia pe om sau omul nebunia.**

- **Nu există miracole, nu există decât un sg. miracol: să mânuieşti mai bine ca ceilalţi oameni Legile Vieţii...**

- Unde e Dumnezeul dumitale?

- Pretutindeni... şi mai ales în inima mea: dar nu uita că Dumnezeul meu e implacabil, căci e însăşi Legea sacră a Vieţii.

- Atunci, când zici că te rogi... că vei lucra...

- Cred în puterea rugăciunii ca armă a voinţei omului: e mai puternică chiar decât voinţa... ac. încredere lucrează mai adânc...

Rugăciunea e instrumentul sfânt şi cel mai perfect ca să simţi prezenţa sacră a Vieţii în inima ta: rugându-ne, noi suntem una cu Dumnezeu.

- Eşti Dumnezeu, deci...

- Vrei să mă ispiteşti? Nu, nu sunt Dumnezeu... dar **îi e dat oricărui om – dacă nu refuză el ac. drept – să simtă şi să ştie că Viaţa e sacră.** E un lucru pe care-l posezi şi care – în acelaşi timp – te depăşeşte: ac. îţi conferă o mare responsabilitate... şi cu cât ştii mai bine aceasta, cu atât responsabilitatea creşte. Să nu calci Legile Domnului... smerenia.

- (Emanuel): **Alegându-l pe Filip, ai făcut o alegere care te onorează, Ana! Dar îţi va tb. multă putere: iar te-ai avântat în ceva neobişnuit şi deci iată – ptr. un timp – problema singurătăţii trecută pe planul doi.**

- De fapt, **nu ştim exact care sunt întâmplările care ne apropie de ţel**.

- Obsesie?

- Tb. ca să fie obsesie în ceea ce vrem ca să reuşim în orice condiţii ne-am afla...

- **Ac. om iubeşte f. greu, dar cine are norocul să fie iubit de el şi să nu-l dezamăgească, se poate mândri cu iubirea lui: calitatea iubirii lui e unică. E uşor de văzut că el va şti să-şi cucerească un loc de frunte în viaţă, pe care cu prisosinţă îl merită: ptr. el sg. pericol va fi să nu întreacă măsurile în apetiturile lui, de... orgoliu... apetiturile terestre...**

Ce-o să ne facem cu orgoliul, tinere?

- Sper să-l pot duce.

- Vezi numai să nu rătăceşti măsurile.

- Mă veţi ajuta... Prima lecţie am primit-o acum de la dvs.

- **Voit am făcut-o, spre binele dumitale: e preferabil să fii pedepsit de mine, decât de viaţă...**

Dar eu nu te voi ajuta... poate Ana, de o vrea să se amestece...

- Mă voi lupta singur.

- Te onorează curajul... Ce aventură: lupta cu orgoliul!

Ana îşi aminti cuvintele de dragoste ale lui Filip şi o exaltare eroică îi umplu inima. Poate a fost clipa când cu adevărat deveni conştientă de curajul pe care-l avusese acceptând dragostea unui om atât de aprig hotărât în ambiţiile lui.

Pecetluirea destinului acceptat... acceptase ea? I se impusese destinul? Dacă Ana se luptase între libertatea alegerii şi scuza destinului ce se impusese, nu putea lămuri de câtă libertate beneficiase în

alegere şi cu câtă smerită supunere acceptase. Acum, Anei i se păru că ac. destin o pecetluise cu o dăruire confirmată de Emanuel.

Îşi aminti iar de Ion, de incapacitatea lui morbidă de a se decide, de a hotărâ, în plutirea lui între o sexualitate obsedantă, nimicitoare... şi un romantism dureros, patetic: totala lui lipsă de sinteză. Toate poeziile ce le scrisese ac. om (Ion) fuseseră numai o infimă parte din marile daruri de creaţie poetică cu care fusese cu prisosinţă înzestrat şi pe care le neglijase. Aventura lui literară a putut constitui ptr. toată lumea o uluitoare lipsă de eficienţă practică: a refuzat până în pragul morţii să dea spre publicare materialul acumulat, probabil conştient fiind că ar fi putut face mai mult. Orgoliu... modestie... în tot cazul – dramă.

Acum, cu Filip, Ana a crezut că dragostea lui ptr. el va putea fi dusă până la perfecţiune… şi că într-adevăr vor merge către o exaltare fertilă a fiinţei lui şi că niciodată nici o degradare nu va atinge splendoarea întâlnirii. Din primele clipe Ana hotărâse că nu va fi proprietara ac. om şi că atunci când va simţi că va tb. să se despartă de el o va face fără amânare, fără lacrimi, binecuvântând cu recunoştinţă timpul întâlnirii lor. Dintru început acceptase despărţirea inevitabilă, vrând să concentreze prin calitate, în timpul sortit să fie împreună cu el, esenţialul.

Dar când va sosi momentul despărţirii? Clipa rămâne taina viitorului... Ana o prevedea, o accepta: iar durerea va rămâne numai a ei.

- (Emanuel): Tu, Verona, care nu iubeşti – căci n-ai iubit niciodată cu adevărat pe nimeni (nici copilul nu ţi-l iubeşti aşa cum iubesc unele mame) – nu mă poţi înţelege. Aş vrea totuşi să ştii că iubirea mea ptr. tine e nemărginită şi că eu nu tb. să mai iubesc aşa o făptură omenească, că iubindu-te calc o lege (eu m-am dăruit Domnului) şi că totuşi – chiar de voi plăti cu viaţa – tot te voi iubi... ptr. că nu pot altfel. Nu-i rămâne Domnului decât să-i fie milă de mine...

„Nu l-aş uita pe Dumnezeu ptr. ea... dar aş muri fără ea...”: o privi aproape cu curiozitate... da, şi frumoasă şi tânără şi caldă... Totuşi, simţământul lui ptr. ea întrecea tot ce se poate simţi ptr. o femeie... chiar mai frumoasă, mai tânără, mai aprinsă. Crezuse că era stăpân al simţurilor lui (într-un fel ascet, nemaidând importanţă acestor lucruri), dar iată că ac. femeie devenise însăşi viaţa lui.

Verona se zvârcoli: îi era groază şi de viaţa ei şi de puritatea lui Simon (cu care nu putea vorbi). Părea fără pată, alb, imaculat: şi îi era groază să nu-l murdărească şi pe el cu viaţa ei pe care nu o cunoştea nimeni... şi pe care nu o mai putea îndura. O clipă – cuprinsă de remuşcări – regretă că-l amestecase şi pe Simon în viaţa ei tulbure, dar – fără vrere – îşi aminti că e fericită... ptr. prima dată în viaţa ei fericită... că ptr. prima dată iubea. Îşi spuse: „Vom rămâne aşa în puritatea ac. iubiri care – într-un fel – mă va purifica de toată murdăria în care trăiesc. Nu voi trăi cu Simon, deci nu voi mai adăuga o minciună şi nu voi avea remuşcări.”

Nu tb. vorbit cu uşurinţă, azvârlite cuvintele: cuvintele au putere. Chiar şi minciunile spuse au putere: nu dezlănţui forţe care – chiar de se îndeplinesc târziu şi pe căi neaşteptate – îşi au puterea lor. Te sfătuiesc să nu spui că vrei să rămâi singură şi că vrei să te călugăreşti: pedeapsa adusă de cuvinte nesăbuite ar fi prea mare!

Verona se gândi fulgerător: „Nu voi trăi nici cu Simon… şi ac. sacrificiu va fi o călugărie”. Deodată Verona se înspăimântă: simţise neaşteptat o dorinţă fizică, o cutremurare a cărnii la gândul că ar putea trăi cu Simon; şi ptr. prima dată îşi dete seama cu adevărat de drama în care intrase ea şi în care-l târa şi pe Simon. Făptura lui îi păru fără apărare. Realiză în aceeaşi clipă că – cu toate că îl cunoştea pe Simon numai de un an de zile, totuşi… Vlad – în ac. răstimp – el, care era mereu la pânda prietenilor ca să afle ceva urât din vieţile lor intime (judecându-i aspru la cea mai mică abatere), niciodată nu-i spusese nimic despre Simon: oare Simon nu avusese până acum nici o dragoste? Ac. gând o exaltă pe Verona şi mai aprins în a-l dori al ei.

…După un ceas şi mai bine, Verona îşi dete seama că pe Simon nu e nevoie să-l roage sau să se lupte ca să-l împiedice de a trăi cu ea: cu toată dăruirea îmbrăţişărilor lui, Simon nu părea că va încerca ac. natural gest al dragostei lui fără voia ei. Părea că exaltarea dragostei lui îi e suficientă, sau că se

înfrânge cu bucurie până la definitiva limpezire a situaţiei: părea neîntinat, transparent; era al perfecţiunii, nu al luptei cu cotidianul omenesc…

Vlad o cuprinse: Verona se lipi cald de el. În braţele lui Vlad, îşi aminti de Simon: dar cu el nu va trăi niciodată. Şi fără dragoste… era ca moartă fără dragoste: ca fără mâncare…

- (Emanuel): Vlad, ai bani, eşti tânăr, frumos, dar în acelaşi timp frământat de o gelozie înjositoare… O nenoroceşti pe Verona, îţi nenoroceşti soţia…

- Eu cred că ea nenoroceşte oamenii în jurul ei… din inconştienţă: de fapt, inconştienţa nu scuză nimic.

- Nici inconştienţa dumitale nu scuză nimic.

- Doctore, dar nici chiar d-ta nu ştii de ce e ea capabilă să ascundă, să tacă, să maşineze, să refuze, să explice, să surâdă în loc de a da o explicaţie… Te duce la nebunie, la exasperare, dulceaţa ei răbdătoare şi ironică, tăcerea ei încăpăţânată de animal… La drept vorbind, eu spuneam de divorţ aşa, ca să văd dacă reacţionează, că declară – în fine – că nu e de acord. Aş fi preferat să mă mintă, decât să tacă în batjocură… ascunzând cine ştie ce! Doctore… d-ta ştii că femeia asta cu care trăiesc de 15 ani nu mi-a spus niciodată că mă iubeşte… nici la început, m-a ironizat tot timpul.

- Ai exasperat-o!

- Şi ea m-a exasperat! Nu minte făţiş… tace şi ascunde.

- Ar fi într-adevăr mai bine să vă despărţiţi.

- De la început, de când ne-am cunoscut d-ta cu mine, ai trecut de partea ei. M-am bucurat la început, dar acum îţi spun: fii atent, te-a prins şi pe d-ta în mrejele ei.

- Minciuna ta de ieri a întrecut măsura: am avut o muncă grea până am putut-o linişti pe Verona… Suferinţa ei… revolta ei… în fine: tb. să ştii că ceea ce doreai de mult… să divorţezi, se va împlini. Verona mi-a cerut insistent s-o ajut să divorţeze.

- Cum!? Ea ţi-a cerut?

- Da. Nu mai poate suporta viaţa pe care i-o inventezi. A înţeles că ptr. amândoi va fi mai bina aşa. Deci azi, Verona va veni, va veni şi Simon… l-am rugat eu să o însoţească, e nevoie de el ca martor, el şi cu mine martor… şi vom perfecta cererea de divorţ: de aceea te-am chemat să vii neapărat.

- Doctore… ptr. ce să nu amânăm până după reîntoarcerea mea?

- Nu te sfătuiesc să pleci acolo, unde vei avea grave responsabilităţi… legat de ac. femeie, de care – din prima zi când ne-am cunoscut – mi-ai spus că vrei să te desparţi, despre care mi-ai spus că-ţi aduce nenoroc, ghinion… şi pe care – ajuns acolo – o vei înşela pe capete… asta ţi-o spun eu.

Vlad râse stingherit, dar şi cu îngâmfare: îl surescita gândul aventurilor posibile la Paris, dar neavând de gând să divorţeze ci numai să se joace cu gândul unui eventual divorţ, căuta însă să argumenteze ptr. o amânare a divorţului: o făcu vizibil speriat, fără însă să fie în stare să se opună… Emanuel privindu-l, îşi zise: „Iată un caz clasic de intelectual, capabil să gândească cu o logică uimitoare în lumea ideilor şi absolut incapabil să se descurce în ale vieţii: un neajutorat. Te poate chiar înduioşa prin naivitatea lui, dacă – în acelaşi timp – nu te-ar revolta dându-ţi seama de cât rău poate face în jurul lui şi lui însuşi. Verona mereu plânsă, iar pe copilul lor, fetiţa lui… o detracă ţinând-o într-un climat de răsfăţ pe care viaţa mai târziu, nu i-l va putea oferi: fata asta va visa toată viaţa la imposibil, va căuta cu disperare un bărbat care să semene cu tatăl ei şi care să-i realizeze concret ce i-a făgăduit tatăl ei. Caz clasic ptr. o analiză freudiană: făgăduinţele lui el nu le va putea susţine şi va invinui din nou toată lumea… şi – mai ales – pe Verona. Totuşi, bietul om nu are suflet rău: nu ştie că face rău, dar cum să-l critic tocmai eu? Îl voi ajuta cât voi putea…”.

Cînd Verona sosi mai târziu împreună cu Simon, Vlad spuse:

- Aşa, deci… eu am vorbit numai într-o doară şi acum mă văd constrâns: aţi complotat împotriva mea! Îi privi fix şi fu încredinţat că e înconjurat de duşmani, trădat de proprii lui prieteni şi de soţie. Lui însuşi nu-şi găsea nici o vină: era uimit de întorsătura pe care o lua viaţa lui, fără a bănui cât de cât adevărata realitate… şi – mai ales – vinovăţia lui.

- Doctore… nu cumva ai putea să…

- Să şmecheresc ceva…

- Exact… să combini aşa… un divorţ ocult fără consecinţe… până la întoarcerea mea?

- Există divorţ ocult, dar nici aşa (fără consecinţe) nu se poate: nu mi-aş lua astfel de răspundere cu un om ca d-ta: să-ţi iei singur responsabilităţile.

- (Ana): Verona e sg. femeie pe care am întâlnit-o, care ştie să tacă: tace, nu minte; tace, ascunde… un instinct animalic al tăcerii: e arma ei. În tot cazul, dacă-l înşală sau îl va înşela, Vlad are partea cea mai mare de vină. El are partea cea mai mare de vină… **Verona nu-l înţelege: cu toată vârsta lor, sunt amândoi nişte copii. Lui Vlad i-ar tb. o femeie care să-l conducă, să-i impună (Verona-l exasperează). Iar Veronei i-ar tb. şi ei un bărbat care s-o epateze prin puritate… De fapt, amândoi caută acelaşi lucru:** ***sunt în căutare de puritate, cinste perfectă… ei neavând puterea s-o realizeze necondușI. Ei cer de la viaţă lucruri mari, ptr. că – într-un fel – le merită: dar din ce au, strică cu mâinile lor. Sunt deştepţi, dar inconştienţi.***

- (Filip): Nu le atragi atenţia?

- **E inutil să vorbeşti unui om împătimit. Apoi, eu nu sunt tipul de om care să le fie exemplu… Ptr. ei, povestea mea cu tine – de ex. – e un prost exemplu.** Dacă e sau va fi ceva între Verona şi Simon, nu m-aş mira să fiu eu de vină. Şi Simon e mai tânăr ca Verona…

- Dar ea nu are puterea ta!

- Totuşi, Vlad e un om excepţional! Nu ar tb. să-l lase… De la Vlad te poţi aştepta la cele mai valoroase lucruri: prospeţimea, anvergura viziunii lui intelectuale l-ar putea atrage în orbita unor mişcări de gândire modernă de mare eficienţă. Acum pleacă în străinătate, va contacta acolo oameni, se va putea impune făcând cinste ţării… Perspectivele epocii noastre se impun în prim-plan: Vlad le cunoaşte, le poate susţine… **Au mers mai departe tăcuţi: simţeau – fiecare în felul lui – că şi ceilalţi (ca oricare om) şi ca ei înşişi deci, aleargă cursa destinului din ei!**

- (Verona): Eu, geloasă? Ce, ai înnebunit?

- (Vlad): Nici nu ai avea de ce să fii geloasă: ştii bine că eşti ptr. mine – orice aş face – unica femeie pe pământ. Îţi închipui că voi accepta divorţul? Ce, am înnebunit!

…Ce te uiţi aşa la mine? Ce-ai văzut?

- **Mi s-a părut… că nu te mai cunosc. Ceva f. ciudat, zău că m-am speriat.**

- Adică… „du deja vécu”?

- **Dimpotrivă! Mi s-a părut că nu te cunosc… n-am ştiut cine eşti… ca un vid… nici o amintire… nu ştiam ce cauţi aici…**

- Asta te-a învăţat cabalistul: să divorţezi de mine, ca să te aibă total în stăpânirea lui!

- Dimpotrivă. El a luptat să rămân cu tine, să fii bogat: eu, eu vreau să divorţez.

- Aşa, asta e prietenia lui ptr. mine!

Vlad era vădit dezagreabil impresionat: şi el se simţea străin lui. Prea vertiginos se schimbase totul: averea, casa, meseria, prietenii, acum divorţul… nu mai avea sentimentul natural al continuităţii fiinţei lui...

Dacă un nebun ar putea fi lucid, ar simţi aprox. acelaşi lucru când – într-o oarbă azvârlire într-o personalitat nouă – i se pare că e Napoleon. De obicei, tranziţiile care transf. pe copil în bătrân sunt imperceptibile, nu miră pe nimeni, pe când la Vlad schimbarea fusese atât de violentă, încât îi era greu să se recunoască în omul nou care luase fiinţă în el; şi totuşi, ac. om nou era tot el. **Vanitatea din el, latentă, crescuse şi-i umpluse fiinţa prin victorie…**

Vlad dragă, sunt destul de înspăimântat la gândul că vei fi singur acolo, cu marile tentaţii ale banului, ale puterii: grea responsabilitate, periculoasă responsabilitate mi-am luat asupra mea din pricina ta. Ţi se pare că te comand, când – de fapt – soarta mea e în mâinile tale. Îl rog pe Dumnezeu să nu-mi arate vreodată că am greşit în alegere. De tine depinde acum întreaga mea viaţă: mă poţi dărâma, te poţi dărâma. Am mai multă experienţă ca tine, ascultă sfaturile mele. Fii prudent, mai ales în mânuirea banilor ce îţi vor fi încredinţaţi: nu însmn. că dacă îi ai în mână sunt ai tăi!

Înţelegi… şi totuşi gândeşti lucruri necunoscute cu gânduri vechi…

Ana fu dezamăgită să-l audă pe Emanuel vorbind aşa: nici o viaţă nu tb. să depindă de o altă viaţă, nimeni de altcineva.

Privindu-l pe Vlad, ai fi putut jura că ştie precis ce e bine şi ce e rău, ce sens are viaţa… şi că va avea şi puterea să se conformeze ei.

Toţi aceşti oameni – şi bărbaţi şi femei – o priveau fără vrere pe Verona: în clipa asta, dusă pe gânduri, Verona era f. frumoasă. Poate a fost clipa de cea mai mare frumuseţe a ei, pe care niciodată nu o atinsese şi nu o va mai atinge (era patetic de frumoasă, nespus de dulce şi fără apărare). Ea nu simţea privirile lor: sta pierdută în gândurile ei, părea că nu se va mira de nimic, că nu va şti să refuze nimic. O priveau toţi nestingheriţi, beneficiind de frumuseţea ei oferită lor, aşa cum beneficiau de căldura odăii, de cântecele lăutarilor, de lumina lămpilor, de mâncărurile de pe masă… într-o destindere absolută. Nimeni nu vorbea, nimeni nu era stingherit de tăcerea asta, fiecare simţind că nimeni nu doreşte să vorbească sau să-l audă pe celălalt vorbind: fiecare era mulţumit de clipa asta de odihnă.

În liniştea suspendată în golul care plana asupra lor, Anei îi păru că aceşti oameni adunaţi aşteptau un verdict, să afle soarta lor care de pe acum era pecetluită, dar pe care încă nu o aflaseră. Vor avea oare puterea să facă faţă destinului lor? Viaţa căpăta valori noi, instabile încă. Vor avea oare puterea să se orienteze în ac. viaţă care îşi căuta un echilibru, care avea de luptat cu vechiul ptr. a instaura noul?

Ana băuse mult şi prea repede şi totuşi… ameţită de băutură fiind, o nestăvilită dorinţă o împinse să bea din nou: ameţi mai tare şi se complăcu în ameţirea acestui ceas. Lipsa autocontrolului crea asupra ei un vid al fiinţei. Gândi: „Oh! Ce mare diferenţă între vidul creat voit (vid al purităţii) ptr. a face loc unei forţe superioare şi vidul murdar al beţiei, al alcoolului (vidul slăbiciunii de caracter, al sclaviei, al deteriorării!)"

Şi când dormim şi visăm, ne amestecăm în întâmplări care nu există decât în imaginaţia noastră, dar dacă sufăr sau mă bucur în vis e dovada realităţii visului. Totul e realitate, devine implacabilă realitate în conştiinţa omului: posibilele deşteptări, succesive nu sunt decât dovada realităţii eterne… realitatea iluziei. Odaia încă se învârtea în jurul ei: Ana aşa, în picioare, **mai bău un pahar; încă stăpână pe ea, voia să experimenteze marginea conştiinţei ei: o abdicare voită a lucidităţii… „Sunt beată, complet beată… şi beţia asta nu îmi foloseşte la absolut nimic".**

Sub pleoape şi-a simţit ochii plini de lacrimi… şi-a zis: „Pe cine plâng? Cine a murit?"… Şi tot gândurile lui i-au răspuns: „Pe tine te plângi! Tu ai murit!" Şi-a simţit inima bătând şi i-a fost milă de propria lui inimă… s-a înfricoşat. A căutat să-şi adune puterea prin încurajări: „Nu tb. să mă sperii, toţi murim în fiecare clipă; din clipa în care ne naştem începem să murim şi ne umplem zilele cu tot felul de lucruri ca să uităm ac. moarte inevitabilă: tot ce facem e ca să uităm moartea… iar eu sunt pe pământ printre puţinii oameni care ştiu că fiec. dintre noi poate învia în el însuşi, şi astfel să ia legătură cu Eternitatea din el: dar iată că ştiind, nu am puterea să înfăptuiesc în mine ac. naştere din nou… iată că şi eu – prins în ameţeala vieţii – trăiesc irosind fiec. clipă spre moarte; trăim, ne distrăm, răbdăm suferinţa ca să omorâm viaţa. În adânc, inima mea e a bucuriei, a purităţii… dar la suprafaţă înfiorător de dureroasă, e a acelei femei pe care o iubesc: durerea asta înăbuşă adâncul inimii mele: ea – Verona – femeia mă desparte de adevăratul meu suflet, de Dumnezeul meu pe care-l port prizonier în mine… şi nu o pot învinui pe ea, ci numai pe mine, numai pe mine. Oh! Doamne… răbdarea ta e infinită şi păcatul meu fără margini. La ce foloseşte să ştiu aceste lucruri dacă nu am puterea să întrec puterea mea? Sunt încă al lumii şi al pieirii, visând să fiu al veşniciei. Vreodată se va împlini oare iubirea mea către Tine? Şi când Doamne, când? E oare răbdarea Ta nemărginită? Cât mă vei mai aştepta? În Eternitate?" Emanuel îşi simţea fiinţa sfâşiată de tendinţe contradictorii: el călăul, el victima. S-a simţit conştient, înspăimântat de imensa putere ce o avea dragostea lui: dragostea lui făcută patimă, pusese stăpânire asupra lui şi-l mâna ca pe un sclav orb… efectiv nu putea trăi fără Verona: îşi simţea inima până în gât dureroasă, rană mortală. Îşi reamintea totul cu stridentă putere, fiecare clipă de când o cunoscuse pe Verona. Căută să facă planuri de viitor, dar totul era inutil: Verona nu-l iubea şi nu-l va iubi niciodată… atunci la ce-i mai folosea viaţa? Măcar să o vadă şi să-i spună el că o iubeşte…

Emanuel gândi: „Marea magie e să fii conştient de propria ta putere, pe care o întrebuinţezi aşa cum se cuvine, după un plan stabilit, iar nu să bâjbâi orb de la naştere până la moarte în întunericul

inutilului efort…” Să poţi formula un plan şi să ai puterea să-l împlineşti clipă de clipă: libertatea autocârmuirii tale!

Noi oamenii trăim ca turmele care merg la păşune: mergem – mânaţi de bucurii şi dureri – dar centrul conştient al planului lipseşte. Dar mie la ce-mi foloseşte să am un „plan” şi nu am puterea să-l desăvârşesc! Ce grea mi-e ac. sfâşiere, ac. război dus de mine în inima mea? Oh! Slăbiciunea care mă abate de la drumul ales de mine: iartă Doamne şi nu mă pedepsi prea aspru… pe cât aş merita! Tolerează-mă Doamne, nu mă părăsi… Ştiu că trăiesc o ispită, dar iartă-mi slăbiciunea recunoscută de mine, duşmănită de mine, care mă face să lucrez împotriva voinţei mele şi mă omoară. Doamne, mai pot să cer să se împlinească planul ales de mine, al destinului meu, ales de mine, să fiu al Tău… când eu – de fapt – acum nu o vreau decât pe ea: sunt propriul meu duşman! Emanuel îşi dădu seama că sfârşitul acesta – nu gândit, ci implorat – nu mai făcea parte dintr-un plan, ci din slăbiciunea lui: se simţea şi el „mânat ca turma la păşune”. Şi tristeţea, masiva, măreaţa tristeţe a omului care-şi da seama că… din vina lui nu poate participa la „planul” divin al vieţii îi copleşi fiinţa. Tristeţea era asupra lui, înaltă, legându-l parcă inutil cu nemărginitul: Emanuel îşi simţi grandoarea şi nimicnicia: fiec. bătaie a inimii lui păreau lacrimi prelingându-i-se pe inimă, calde ca picături de sânge. „Durerea mea o plâng, că l-am trădat pe Domnul…”: inima lui superbă cunoscu o clipă de totală smerenie; se supuse propriului său destin neînvinuindu-l pe Dumnezeu, învinuindu-se numai pe sine. Îşi acceptă totodată şi slăbiciunea, dar şi durerea de a greşi ştiind că greşeşti: era umilit de propria lui conştiinţă a greşelii şi a imposibilităţii de a se desface din păcat. Revolta şi sila erau întoarse asupra lui însuşi… nu voia să-şi găsească nici o scuză: cerea numai iertare, ptr. că ştia că greşeşte. Avu o clipă de toleranţă ptr. toată lumea şi ptr. el însuşi, o clipă de răbdare ptr. păcatele trecătoare împlinite în Eternitatea răbdătoare. Se simţea etern, el însuşi în veşnică devenire: era o sfâşietoare dramă, remediabilă numai în Eternitate.

Simon avusese puterea care-i lipsise lui: el nu trăise cu Verona, era pur… fusese pălmuit: oare lovitura asta va fi suficientă ca deşteptarea să fie totală, exemplul lui suficient ca să-l hotărască să se dezlege de păcat?

…Vorbiţi de iubire şi nici măcar nu ştiţi ce însmn. asta! **Dac-ai iubi-o cu adevărat, te-ai fi gândit mai întâi la fericirea ei, la viaţa ei… nu la fericirea dumitale.**

- Spune că e fericită, că abia acum… de când eu…

- Ah! Zice că e fericită prin d-ta, care eşti în stare s-o laşi nemâncată şi să nu observi că-i e foame… D-ta, care n-ai văzut că e o biată femeie inconştientă, o făptură fără apărare: ai sedus-o cu inconştienţa purităţii d-tale, ai zăpăcit-o cu visuri…

- Până acum a fost într-adevăr nenorocită: asta nu e tot „foame”? Să vrei să fii fericită şi să nu ai cum…

ÎNTR-ADEVĂR, ÎN CLIPA ACEEA, EL, ÎN INIMA LUI OMENEASCĂ, OMUL DE PÂNĂ ATUNCI MUREA...

Un instinct de animal care, făcând pe mortul, crede că scapă de pericol: nu mai voia să audă şi să ştie nimic!

…Verona părea că trăieşte într-un vis: va fi oare capabilă să ia hotărâri… nu numai să accepte zi de zi întâmplările vieţii?

Uluită, revoltată, Verona gândi că puritatea, cinstea lui Simon (care-i păruse atât de fascinantă la început), acum – când viaţa ei depindea de Simon – îi păru periculoasă, deplasată. Îşi frânse mâinile; nu mai avea puterea să lupte cu patimile lor: voia să fie răsfăţată, iar nu aşa mereu lovită de egoismele lor…

Văzând privirea Veronei, Simon se îngrozi şi el profund şi şopti:

- În clipa asta, Verona, am impresia că te-am pierdut… şi nu înţeleg de ce?

Verona gândi: „O! Doamne, prea multe lucruri nu înţelege… oare puritatea tb. să fie naivitate?”

…De când se îndrăgostise de Simon, neglijase absolut totul…

De când devenise conştient că se îndrăgostise de Verona şi că o doreşte din întrega lui fiinţă… şi hotărâse totuşi că nu va împlini gestul până când Verona nu va fi numai a lui (departe de casă şi poftele lui Vlad), îşi înfrânse dorinţa. Avusese mai ales de luptat împotriva Veronei, care părea a nu înţelege refuzul lui de a trăi cu ea. Avusese chiar momente de milă faţă de ea, care părea să nu înţeleagă reticenţa lui: cum să fi trăit cu ea, când ea sta în casă la Vlad, mânca cu el la masă şi aveau acelaşi dormitor, acelaşi pat? La gândul că ar fi putut-o împăţi cu Vlad, se cutremură. De n-ar fi fost decât intimitatea în care ea trăia cu Vlad… şi îi era suficient! Oare gelozia lui era mai absolută ca a lui Vlad, care bănuia mereu şi totuşi accepta s-o împartă?

Simţind-o în spatele lui, în odaie, aproape de el… pe Verona care se dezbrăca, dorinţa lui Simon deveni mai puternică decât orice gând, întrecând orice altă simţire: gândul că ar putea-o pierde, îl înnebuni; dorinţa fizică îl otrăvi: îl duru trupul ca sub o tortură.

Câteva clipe se abţinu cu violenţă să ne se întoarcă cu faţa la Verona, să nu încuie uşa şi apoi să împlinească dureroasa exaltare: ptr. ce amâna? Ce prejudecăţi, ce oprelişti obscure îl reţineau? Îi păru că dacă nu acum împlineşte dragostea lui, niciodată nu va mai întâlni o asemenea intensă clipă a dragostei… şi că va fi pecetluit pe viaţă de înfrângerea dorinţei, o înfrângere hotărâtoare, grea până la o istovire esenţială a trupului, a vieţii. Hotărâ să nu mai aştepte şi cu orice risc să împlinească chemarea, să ia asupra-şi toate riscurile vieţii, să depăşească orice oprelişti; un argument i-a fost şi că – odată gestul împlinit – va fi mai de la sine acceptarea dragostei lor de către toată lumea: lucru împlinit, lucru ireversibil. În clipa când voi să se întoarcă fără să mai aştepte, auzi vocea Veronei: Verona îl chema.

Simon se întoarse hotărât cu faţa la ea, întâlnindu-i privirea: o privire rece, total străină exaltării lui. El primi răceala ei ca pe un duş de gheaţă: se uită cu disperare la ea; o apucă de umeri şi se uită aşa la ea, ochi în ochi, dar Verona nu simţi nimic. În clipa asta Verona nu-l dorea: era preocupată, îngrozită de tulburarea spaimei ei… nu ştia cum se va descurca cu Emanuel. Un cutremur se prelinse prin trupul lui… îşi aminti freamătul pomilor de afară… cu un efort omorâtor se stăpâni: „nu ea, ci eu am să mă călugăresc, chiar de nu va afla niciodată că ea a fost de vină”.

Se simţea într-o izolare ciudată care i se pecetluia în timp cu o înstrăinare de tot ce fusese el până în acea clipă, ca şi cum s-ar fi descoperit neaşteptat el cel autentic din adâncul lui… ca şi cum din adâncul lui răsărise fiinţa lui esenţială aparţinând unei alte lumi, decât a frământărilor de până acum: mirat dar lucid, acceptă schimbarea, lăsând ptr. mai târziu explicaţiile posibile şi consecinţele.

Au plecat în grabă nemaiscoţând nici un cuvânt, fiecare adâncit în gândurile lui… Simon însă o privea lung, fix; uimirea lui se făcuse gravă: acum ştia că nu va accepta haosul, distrugerea… oricât ar fi iubit-o, oricât ar fi dorit-o. Puternica puritate din el refuza compromisul: puterea îi era tocmai a purităţii, o exaltată puritate. Rămas singur, Simon ştiu din nou – de data asta cu o claritate fără iertare – că ceva esenţial omenesc murise în el, dar în mod ciudat… nu se simţea sărăcit, frustrat: ci – dimpotrivă – o linişte caldă, benefică îi cuprinse inima. Era îmbogăţit cu o treaptă mai înaltă a valorilor omeneşti din el: nu se mai simţea un înger cu aripi tăiate (ca acum câteva ceasuri), ci om stăpân pe puterea dată lui de natură… era liber, viu şi integru… neimplicat în fapte obscure, pe care fiinţa lui le refuza în mod natural cu îndârjire.

- (Emanuel): Ptr. ce nu mi-ai spus tu? Ptr. ce a tb. să aflu de la el? Ptr. ce m-ai înjosit şi trădat? Ptr. ce te-ai ascuns?... Dacă aveai ceva pe suflet, de ce nu ai venit să-mi spui?

- (Verona): Mi-a fost frică.

- De mine Verona? De mine???

Ascultă, Verona: zici că nu ai trăit cu el… te cred: de ce să nu te cred? Dar îţi dai seama că aş vrea să fiu eu în locul lui: îţi dai seama că aş vrea să nu fi trăit cu tine şi să fiu în locul lui? Să mă iubeşti… Îţi dai seama că abia acum am înţeles cât de inutil, cât de nimic e ce mi-ai dat, cât de inutil cu ce m-am ameţit, amăgit… cât de inutile clipele în care m-am simţit fericit?

- Ţi-am dat tot.

- ***Nu mi-ai dat nimic: am luat. Am fost laş în faţa iubirii mele şi am luat ce nu mi se cuvenea.*** **Uite, Verona: aş fi preferat să trăieşti din întâmplare cu el şi să mă fi iubit pe mine… şi vii să-mi spui că „n-ai trăit cu el”!** ***Doamne, cum încurci valorile şi ce mică îţi e măsura cu care măsori iubirea***

***mea!* Ştii bine că am făcut tot ce am putut ca să nu te desparţi de Vlad, ca să ai un bărbat al tău, copilul tău să aibă un tată, un cămin. M-am luptat să-ţi dau prin el bogăţie, strălucire socială… dar eşti – din inconştienţă – total dezinteresată… nici măcar ptr. copilul tău, şi nu îţi pasă de ziua de mâine. Nu te-ai gândit – ca altă femeie – să ceri bijuterii, bani… ştiu… dar dezinteresul tău e inconştienţă… iar acum te zăpăceşti în plimbări romantice cu ţângăul…**

- Eu zic… că tocmai ptr. că sufeream că trăiam aşa (în adulter), eu şi d-ta am vrut ceva pur.

- Vrei să spui că ce era între noi era impur… şi că prin ţingău te-ai purificat?

- Da… Veronei i se făcu spaimă: i se păru că abia acum, când începea să devină conştientă de riscurile ce le lua, se angaja faţă de Simon…

- ***Nu, Verona… nu iubeşti pe nimeni: nici pe Vlad, nici pe Marina, nici pe tinerel şi nici măcar pe d-ta nu te iubeşti. Eşti numai însetată de romantism, rămăşite de exaltare adolescentină pe care nici Vlad, nici eu nu le putem înfăţişa: eşti stăpânită de o senzualitate inconştientă…***

Vrei să laşi tot: bărbat, copil, situaţie socială, prietenia mea şi să pleci cu el în mizerie (mizerie de lungă durată) şi să înţelegi prea târziu că i-ai nenorocit pe toţi în jurul dumitale: rol de „femeie fatală"… şi să vezi că l-ai nenorocit şi pe el. Asta vrei?

- Şi pe el???

- În primul rând pe el: ai crea o situaţie inestricabilă dacă nu te vei reculege.

- Am să las tot şi am să mă omor… sau am să mă călugăresc.

- Alt romantism demodat! Nu e ptr. prima dată când ameninţi că te vei călugări: te asigur că nu ai puterea să o faci. Nu ajunge să mergi la mănăstire şi să îmbraci un costum ca să te călugăreşti: se cer alte puteri! Eşti în stare – vorba lui Vlad – să ai o intrigă amoroasă cu grădinarul mânăstirii. **Dar bagă de seamă că – vorbind aşa – atragi consecinţele: cuvintele rostite au consecinţele lor. Sunt vii şi – odată spuse – îşi fac drumul lor şi câteodată f. ciudat drum. Cuvintele reprez. voinţa omului exteriorizată: e poruncă şi pecetluieşte…**

…Îţi închipui că Vlad nu te iubeşte?

- A consimţit la divorţ…

- Să fim serioşi! Ştii prea bine că nu vrea să divorţeze.

- Trăieşte acolo cu tot felul de femei.

- Ai prefera să se plimbe cu una singură, să se sărute şi să dorească una singură? Se culcă cu ele şi nici nu le mai ţine minte.

- Şi totuşi a consimţit la divorţ…

- El mi-a povestit că niciodată nu i-ai spus că-l iubeşti… niciodată nu i-ai spus că suferi datorită faptului că te înşală… l-ai exasperat, l-ai înnebunit. **Dealtfel, tb. să ştii că tu pe Vlad îl iubeşti… din orgoliu nu recunoşti. Când se va întoarce, imediat te vei culca cu el: ştii bine că aşa vei face, sub diferite pretexte. E uşor de ghicit: te cunosc suficient ca să pot afirma aceasta şi… aş mai afirma că dacă nu ai trăit cu Simon e desigur numai hotărârea lui, nu a ta. Să nu crezi că sunt clarvăzător: te cunosc. Dealtfel, mi-a spus-o chiar el: că nu vrea până nu se căsătoreşte cu tine, că el – auzi – nu poate face o astfel de mârşăvie! Adolescentul acesta dovedeşte că e mai puternic ca mine, dar – în acelaşi timp – că nu te cunoaşte: fără să fii rea (eu chiar aş putea spune că eşti bună şi caldă)… dar cât rău poţi face în jurul tău!**

Veronei i se păru că e angrenată în întâmplări fatale, în care nu are nici o vină… Zise:

- Sunt conştientă, ştiu că nu te am decât pe d-ta… dacă te superi pe mine… ***De fapt, ce dorea Verona era să fie lăsată în pace, să nu fie trasă la răspundere şi toată lumea să fie mulţumită. Era din naştere obosită: vitalitatea îi era numai de suprafaţă şi în plăceri.***

- Nu te obosi, Verona… dar ce vrei acum de la mine nu se poate: nu te pot ajuta să nenoroceşti pe toată lumea. Ţi-am mai spus că **inconştienţa nu scuză nimic: eşti prima ta victimă… urmează ceilalţi.**

Înspăimântată, Verona îşi dete seama că nu mai poate urmări ce gândeşte Emanuel şi că – în acelaşi timp – el îi ghiceşte gândurile: îl simţi zdrobit de durere, dar mai puternic ca ea…

Verona îl privi atât de fix şi cu atâta spaimă superstiţioasă, încât el îi înţelese logica gândurilor: se înspăimântă şi el! Zise: Dumnezeule, ce mi-a fost dat să trăiesc!

Câteodată, Anei îi părea că e atât de descătuşată de orice sentiment apăsător, că nu ar mai fi nevoie să moară ca să se reînnoiască: bineînţeles că astea erau gânduri trecătoare şi îşi da imediat seama că realitatea viitorului ei era probabil cu ţeluri de reînnoire, altele decât putea concepe mintea ei omenească. Nu ajungea să fii fără duşmănie sau fără gânduri preconcepute sau sentimente obsesive ca să afli ţelurile Eternităţii în care eşti cuprins…

Nimeni, când face prostii, nu le face din neştiinţă, ci din incapacitatea de a se stăpâni… E inutil să „explici": tb. ca omul să simtă pe propria lui piele… Durerea te aşteaptă!

- (Emanuel): Nimeni de la ea nu va şti niciodată nimic… ce făcea sau ce nu făcea înainte, sau ce face acum: nimic!
- Ştie să tacă. La un moment dat intră într-o tăcre încăpăţânată, un fel de hibernare morală!
- Da, ştie să tacă, dar acum s-a dezlănţuit periculos: nu se ascunde, ci se făleşte ostentativ cu nebunia ei, sub pretextul infantil că nu trăieşte cu el!
- Nu trăieşte cu el?
- Crezi că asta e important?
- Totuşi e important.
- **Dar *starea ei de suflet e mai importantă*… Dacă l-a înşelat pe Vlad înainte, nu vom afla niciodată; nici dacă-l înşală acum pe Simon: în tot cazul, pe Simon îl va înşela cu Vlad, căci cu Simon ce o exaltă e lirismul, puritatea băiatului: o cucerire rară… dar ea are nevoie şi de pământ, nu numai de cer şi îngeri: legătura ei cu pământul, cu trupul ei e gravă, o covârşeşte. Nu ai văzut ce mâncăcioasă e? Şi e şi fără voinţă morală sau ambiţii sociale. Se susţine cu un orgoliu infantil… Dar trupul ei, firea ei are un apetit neobişnuit, inconştient cu care se mândreşte, nedându-şi seama că sofisticaţiile ei sunt mai prejos de posibilităţile ei adevărate…**
- Verona e într-o criză de romantism adolescentin…
- Deplasat… Poate plăti cu o viaţă întreagă de greutăţi.
- Nu eşti prea sever?
- Vei trăi şi vei vedea… **nu sunt eu sever, viaţa e severă.**
- Şi totuşi… Verona e bună, caldă, umană: va avea întotdeauna prieteni.
- Văd că o iubeşti.
- Da… Repet: e caldă, umană, înţelegătoare, chiar dacă între timp – din când în când – te uită complet… şi îşi face de cap, se întoarce apoi tot atât de „fidelă".
- **Nu are puterea să discearnă valorile valabile ale cotidianului: ptr. ce patimile sunt fierbinţi, cotidianul călduţ.**
- În felul ei, fără a avea putere de concentrare ca să dea ceva la iveală, e o poetă a vieţii.
- Ana, îţi dai seama cât e de dezinteresată? E în stare să cadă în mizerie fără să-şi dea seama şi fără să-i pese.

EXPLICAŢIILE NU SERVESC LA NIMIC CÂND E ÎN JOC PATIMA !

- (Emanuel): Te rog să te rogi ptr. mine… ptr. dezpătimirea mea!
- (Ana): Ce pot înţelege din vorbele dumitale?
- Nu e nevoie să înţelegi: e nevoie să-mi stai alături…

Ştii că ai putere: nu eşti inconştientă. De la început mi-ai spus că ai cunoscut stări de înălţare supraomenească: ele conferă putere, nu le poţi trăi fără consecinţe… conferă putere. Te rog să-mi stai alături, ai puterea să-mi stai alături.
- Chiar dacă nu ştiu ce vrei?
- Te poţi ruga şi ptr. un necunoscut, chiar şi ptr. un păcătos.
- Dar pe d-ta te cunosc, fără însă a şti exact ce vrei: dacă ce vrei nu e bine?
- Ştii suficient ca să-ţi fie milă de mine… Sunt în pericol să mă prăbuşesc… ar fi bine să fiu descătuşat, eliberat de grijile ce mă apasă. De la început am spus că am nevoie de linişte… şi iată că liniştea mi-a fost periclitată, linişte nu am. Nu doresc decât despătimirea mea: asta în tot cazul e bine.

Nu mă lăsa, Ana: sunt la limită. Am nevoie de tine!

Ne leagă ce e mai sfânt pe lume: sacra responsabilitate de a fi om pe pământ! Ar fi bine să poată muri omul şi din dragostea aproapelui, ca Christos, nu numai din păcatele lui, ca mine…

Chiar de am greşit, Ana tu nu mă judeci: mă voi judeca singur. Rog Domnul să nu mă pedepsească pe cât m-am judecat eu însumi de sever. Nu pledez ca să acopăr, să atenuez, să şterg greşeala… ci numai şi numai ca să rog să fiu acceptat de tine, prin tine de Dumnezeu, ca om al Domnului… Tu eşti martorul meu, unicul martor al durerii mele…

- N-am cerut niciodată nimic, dar acum cer: să-mi spui dacă iei asupra dumitale toată răspunderea a ceea ce doreşti să se împlinească prin rugăciunea mea!

- Bine, Ana, accept.

- Atunci voi dori din adâncul inimii ce e bine să se împlinească… Refuz violentarea destinului: nu pot dori să se întărească greşelile nimănui! Dumnezeu să te lumineze, să te despătimească!

- Ţine minte ce îţi spun acum: mă părăseşti şi tu… voi rămâne absolut singur. Îmi e desigur dată ac. singurătate. Te-aş ruga însă de vei putea, mai târziu să nu mă judeci greşit… măcar tu nu fi aspră cu mine, orice s-ar întâmpla. Tu să ştii că eu am suferit cel mai tare, eu am luptat şi ţi-am fost frate: **trăim în Eternitate, nimic nu e pierdut… chiar de greşim!**

<u>Nu ştia ce va fi mâine, dar ştia că tb. să rabde şi – în mod misterios, tainic – i se mai părea că astfel, răbdând, cuprinsă într-o lege a naturii care o depăşea, îşi împlinea perfect datoria vieţii: atât!</u>

- Ştii că putem pedepsi, dar nu părăsim.

- Nu am îndrăznit.

- Orgoliu?

- Poate.

- Nu va rămâne oare nimic de pe urma ta?

- Nu pledez: dimpotrivă… aştept acuzarea: astfel voi afla că nu m-ai părăsit, că mai există om printre voi care vrea să ştie ce fac. Chiar de aş fi învinuit că am greşit, m-ar uşura.

- Spovedanie?

Să se fi năruit oare totul în jurul tău?

- Da, tot: voia Domnului însă…

- Să nu amestecăm voia Domnului cu păcatele omului: ştii bine că şi Domnului îi e greu să ajute când omul nu-i dă prilej. Există chiar libertatea de a păcătui: e respectată.

- Ştiu, ştiu… Şi Emanuel <u>îşi aminti de toate cuvintele lui spuse altora în deplină luciditate, cuvinte care nu-l împiedicaseră să greşească.</u> Şopti: Voiam să explic…

- Explicaţii? Poţi oare explica ptr. ce ai făcut tot ce ai făcut? Şi ce ai făcut din tot ce ţi-a dăruit Domnul?

- Într-adevăr… decât să explic, aş prefera să dau socoteală imediat: să nu mai îndur uscăciunea în care mă aflu. Sunt singur, pustiit.

- Ţi-e milă de tine… Dar ţie nu ţi-a fost milă de Domnul strivit în inima ta?

Emanuel rămase gânditor îndelung: încă se îndoia dacă va accepta să fie judecat de un om.

- Ba da, neîncetat… acum îmi dau seama că nu mi-a mai rămas decât rugăciunea.

- Şi nu îţi ajunge?

- Mi-e uscată rugăciunea: aici e chinul.

- Ptr. ce ai preferat – când erai puternic – să ceri, în loc să te rogi? Să hotărăşti, în loc să te smereşti? Ai vrut să reuşeşti nu ca să ajuţi, ci să-ţi satisfaci ambiţiile, patima…

- Şi totuşi acum nu mai cer…

- Eşti sigur? Cred că te amăgeşti încă asupra ta însuţi: te lupţi cu tine însuţi ca să nu ia viaţă, să nu învie în tine din nou o dorinţă pe care ştii că nu o poţi împlini, nici stăpâni.

- Poate…

- Răspunde: <u>ai refuza dacă ţi s-ar da acum ce ai dorit acum un an, ce doreşti încă? După suferinţa zadarnică în care te zbaţi ai avea acum puterea să refuzi ce ai dorit să capeţi… ai avea puterea să refuzi, de ţi s-ar oferi?</u>

- Nu aş vrea să mă mint nici măcar pe mine însumi… da. Asta a fost, asta am făcut!

- Doamne, iartă-l pe omul acesta care e al nostru, al Tău (al preoţiei) şi crede în tine… A păcătuit, dar îşi recunoaşte păcatul: iartă-l. Nu-l pedepsi pe cât îi sunt remuşcările de mari. Iartă-l că a păcătuit mai mult decât e voie. Dacă aş putea cu dureroasa mea neputinţă să-ţi uşurez păcatul…

- Primesc pedeapsa: îmi va fi pedeapsa mai uşoară de sus, decât pustiul încercat până acum. Nu mai pot duce întunericul din mine…

Nu te obosi cu mine, frate! Puterea ta e mică faţă de păcatul meu: nu tb. să te istoveşti!

- Cum a putut o fiinţă ca tine – dăruită, un om al Domnului – să se lase dus de pofte şi gânduri lumeşti? Tu, speranţa noastră. Cum de nu ai putut păstra puritatea cerută în care ai fost crescut: bucuria sfintei renunţări la păcat? Ptr. ce nu ai stat la înălţimea darurilor tale? Te-ai mulţumit cu satisfacţii mărunte… cine va curăţa păcatul tău?

- Eu.

- Iei asupra ta? Tu? Poţi?

- Îţi mulţumesc că ai venit: e prima clipă când am simţit că nu sunt singur… Şi – cu toată spaima – sunt pregătit ptr. judecata mea: voi plăti cu bucurie…

PE TINE NU TE VOI TRĂDA, DOAMNE… DAR SIMT CĂ VOI MURI: OMUL DIN MINE SUFERĂ PREA TARE CA SĂ TRĂIASCĂ, DAR PE TINE NU TE VOI TRĂDA. SUNT ÎNCĂ PREA LEGAT DE TRUP: CU TRUPUL VOI PLĂTI. CE E SFÂNT ÎN INIMA MEA E NEATINS, CURAT, ETERN CURAT ŞI AL TĂU. MINTEA MEA E CONŞTIENTĂ DE LUPTA URIAŞĂ PE CARE AM DUS-O ÎN TIMPUL AC. VIEŢI A MELE. SUNT ISTOVIT. EU NU MĂ POT ACCEPTA. PRIMEŞTE-MĂ, TU, DOAMNE.

PĂCATUL MEU CEL MARE E CĂ NU TE SERVESC PE CÂT TE IUBESC, DAR VEZI, DOAMNE, ŞI DACĂ VOI MURI DIN DUREREA PE CARE O SIMT ÎN INIMA MEA PĂMÂNTEANĂ CĂ TE-AM ÎNTRISTAT, ÎN CLIPA MORŢII MELE TOT LA TINE MĂ VOI GÂNDI, TOT ŢIE AM SĂ-ŢI CER SĂ STAI CU MINE ŞI AM SĂ-ŢI SPUN CĂ TE IUBESC.

- Ana… am păcătuit!

- Dacă ai păcătuit şi recunoşti… există iertare, Emanuel: nu tb. să te învinuieşti. Domnul e bun!

- E prea târziu…

- În Eternitate nimic nu e prea târziu.

- Voi fi iertat poate în Eternitatea de dincolo…

Uitându-se la el, Ana înţelese într-adevăr că – ptr. aici, pe pământ – era prea târziu…

Eu… Emanuel… îţi mulţumesc că m-ai primit… îţi mulţumesc că mi-a fost dat să te mai văd. Te-am iubit, te voi iubi mereu: eşti în inima mea… în inima mea eşti fără păcat; rămâi în inima mea aşa, fără păcat. Sunt cu tine, eşti cu mine.

(…) Îl văzuse în agonie: plătise cu viaţa rătăcirea lui!

O recunoştinţă dureroasă ptr. că-i fusese dat să-l vadă înaintea morţii lui umplu inima Anei… şi să-i spună că-l iubeşte, că nu-l va uita, că în faţa ei el e fără păcat. Ar fi dorit acum – cunoscând păcatul, ca şi atunci când a stat în faţa lui necunoscând păcatul – să-i spună că există iertare. Plata morţii e totală: plătise cu viaţa. Acum însă nu-i putea spune aceasta, decât numai în taina adâncă a inimii ei. O dezlegare misterioasă a unui păcat iertat în taină de inima ei. Indiferent că absolvirea era gândită fără glas, Ana ştia că iertarea era valabil acceptată: era absolvirea omului din mormânt care nu mai poate face nimic ptr. el…

- <u>Deci, asta a fost. Verona… nu l-ai iubit nici o clipă!</u>

- <u>Nu, nu l-am iubit… aşa cum a vrut el: nu s-a putut. Mi-a fost groază de la început: nu de el, ci de mine groază. Am fost cuprinsă de o spaimă sacră, spaima păcatului, a sacrilegiului: cu oricine s-ar fi putut, dar nu cu el. Era preot, era… în fine, nu ştiu să explic, dar ştiu ce am simţit… la atingerea lui… dar a fost prea târziu: păcatul se consumase. Iar când am văzut patima în care căzuse, groaza mea a crescut… a crescut cu fiecare zi care trecea.</u>

- <u>Dar de ce ai acceptat… cum de nu ţi-ai dat seama la timp?</u>

- <u>Doamne, de ce am acceptat?!</u> <u>**Într-un moment de disperare, de singurătate… de slăbiciune.**</u> <u>Vlad mă înnebunea: nu vreau să pun vina pe Vlad, dar nici departe de vinovăţie nu e el de tot ce am făcut şi fac. El nu poate crede decât ce vede cu ochii, deci nu îl poţi convinge decât că păcătuieşti: el nu poate crede că n-ai păcătuit, deci chinul îndoielii rămâne…</u> <u>**Apoi, ptr. Emanuel aveam o imensă recunoştinţă…**</u> <u>**n-am vrut să fac ce face Vlad şi să nu fi crezut că îmi ajutase la vindecarea copilului**</u>

meu: găsisem un sprijin în el, nu aveam în acea clipă pe nimeni altcineva… numai pe el… şi dragostea lui imensă.

- Titan.

- Da. Şi apoi sunt atâtea motive ptr. care o femeie se culcă cu un bărbat! Poate eram şi fascinantă la gândul că e un magician… poate fascinaţia.

- Şi?...

- **La ac. nivel, nivelul sexualităţii… diferenţele, calităţile rămân omeneşti: sunt ale senzualităţilor, ale potrivirilor. *Numai depăşirea sexualităţii e diferită şi importantă.***

- Poate că ai dreptate.

- Întotdeauna m-a cutremurat faptul că **ac. act – care e şi tb. să fie sacru** – e totuşi atât de uşor o ruşine, un act făcut în taină, un sacrilegiu…

- Şi… Vlad?

- Pe Vlad l-aş fi putut iubi toată viaţa: el ar fi tb. să fie omul vieţii mele şi poate că socotelile din urmă… dar împreună – el cu mine – rezultatul e dezastruos ptr. amândoi… Ironia, batjocura îmi e apărarea… l-am înşelat din batjocură, din furie, revoltă reţinută… o supapă la constrângerile lui violente, cotidiene… Pe Vlad l-am batjocorit, îl batjocoresc cu fiec. frază, cu toate că sunt conştientă de reala lui valoare, de autentica lui dorinţă de elevaţie. Mă exasperează scăderile lui morale, incapacitatea lui de a corespunde cu aspiraţiile lui… şi – de aici – implicit, nevoia lui de a nu avea încredere în nimeni, de a minimaliza totul şi pe toată lumea… căutând în oameni o perfecţiune inumană. Se răzbună pe toată lumea de incapacitatea lui de a se menţine la un nivel înalt, ironizând fără preget tocmai fiindcă el e incapabil să realizeze ceea ce aşteaptă zadarnic de la propria lui făptură…

Nu am puterea să-l suport, ne vom sfida în continuare!

- Ce e cu Simon?

- (…) **Şi ce e cel mai greu de dus – cu toate că e şi cel mai dulce, sfâşietor de dulce – e să ştiu că dacă l-aş chema pe Simon, ar reveni. Dar nu îl voi chema, îl iubesc prea tare ca să-i batjocoresc viaţa. Căsătoria cu mine nu i se potriveşte: călugăria i se potriveşte, îl va consola în mod autentic… Dar ştiu că mă iubeşte, asta e consolarea mea: sacrificiul meu şi al lui e poate ptr. a păstra curat, integru ceva care nu poate exista curat decât prin renunţare…**

- Nu îl mai vezi pe Simon?

- Nu aş vrea să fac cu Simon ce am făcut cu Emanuel… să am puterea să nu-l mai caut. Ajunge o dată: Simon are putere ptr. cu totul altceva decât ptr. o „intrigă amoroasă" complicată, oricât de tare m-ar fi iubit. Să-l fi încărcat – sub pretext că-l iubesc – cu povara vieţii mele, cu violenţa lui Vlad, cu soarta copilului meu, toate astea în timp de Revoluţie? Era să-l distrug şi pe el şi pe toţi din jurul meu: întâi pe Simon iubindu-l, pe Vlad – tatăl copilului meu, apoi pe Marina – copilul meu… Într-un fel, am vrut poate – renunţând la Simon, la dragostea mea ptr. el, fericirea noastră împreună – să-mi plătesc păcatul comis cu Emanuel. Eu i-am spus lui Simon că nu se poate nimic, nu el: nu el a renunţat (aşa cum l-a învinuit Emanuel că nu m-a iubit), Simon – pur şi simplu – **a avut puterea să se supună. Mi-a spus că oricând îl chem… vine! Atât, dar nu mă caută: e liniştit în acceptare… ceea ce dovedeşte că a înţeles cu adevărat valoarea sacrificiului.**

Ana o privi cu uimire pe Verona: tocmai ea să fi avut puterea de a hotărâ, de a înfăptui un atât de grav şi complet sacrificiu?!

- M-a îngrozit atât de tare ce am făcut cu Emanuel, că nu am putut accepta dragostea lui Simon trăită aşa… pe plan de adulter. Poate astfel am redat vieţii un om ca Simon, după ce am omorât un om de valoarea lui Emanuel, un om al libertăţii, subjugându-l… Ptr. Emanuel nu mai pot face nimic decât – în faţa conştiinţei mele – să renunţ la Simon. Poate că exagerez… nu tb. să cred că sunt sublimă, poate f. curând am să mă culc cu orice bărbat care mi-o place, dar cu Simon nu! **Nu ştiu dacă mă înţelegi, căci de fapt nici eu nu mă înţeleg. Caut să-ţi explic ţie, dar probabil că în fond argumentez ptr. mine. Am nevoie să fiu convinsă că e bine ce fac… asta îmi pare mie realitatea…**

- Şi acum ce-ai de gând să faci?

- Nimic. Stau. Se întoarce Vlad. O să-mi facă scene retrospective sau imaginare, fără să poată afla ce e cu mine. Îl aştept: efortul pe care l-am făcut în urmă mi-a conferit o putere… puterea răbdării. A tăcerii. E şi copilul, Marina: îl adoră pe Vlad.

Amintirea extazului trăit pe vremuri îi da certitudinea că într-adevăr - odată cu acel extaz - o schimbare esenţială şi de netăgăduit se înfăptuise. Un suflu vast şi liniştit care cuprindea gustul Eternităţii se aşezase în ea şi o stăpânea.

Primea tranzitoriul neîntrupt al faptelor cotidiene fără acerbarea nerăbdătoare a celor ce se confundă permanent cu clipa. Şi totuşi era mai aproape de oameni ca niciodată. Participare fără confundare… periculos lucru naivitatea inconştienţilor, neparticiparea cu omenescul!

(…) În orgoliul lui neînfrânat, la Filip tendinţa neparticipării (a unei participări pur intelectuale, livrescă… sau simplu senzuală) era un pericol de uscare sufletească, de eventuală sterilitate, de înstrăinare… el, titan în posibilităţi.

Obişnuinţa aşteptării (a anilor cât îl aşteptase pe Ion) se făcu simţită ca o realitate ciudată… aştepta cu o încordare densă, de o penibilă teamă…

Încet, o revoltă o cuprinse… fără a o trezi complet din halucinaţia clipei: ptr. nimeni în lume nu tb. să-i fie aşteptarea ţel în viaţă şi să o tulbure. Voia să fie liberă şi descătuşată, iar aşteptarea numai speranţa unei nobile deşteptări a adâncurilor inimii. **Zadarnica aşteptare a oamenilor care şi aşa într-o zi vor pleca definitiv: nimeni nu scapă de plecarea definitivă fără întoarcere… inevitabilele despărţiri: de ea însăşi, de inima ei… nu se va despărţi niciodată: de inima ei tb. să aibă grijă…**

- Ana, nu înţeleg de ce nu eşti supărată, de ce nu eşti geloasă… nu mă iubeşti?

- Cred că te iubesc mai mult decât îţi poţi tu imagina: nu te pot împiedica de la nimic… eşti liber… te iubesc dincolo de mine! Acum mi-am dat seama: iar acum mi-e teamă ca nu cumva, luat de cine ştie ce apetit, să nu te legi de vreo femeie care să te degradeze.

- Pe mine?

- Eşti vulnerabil: te poţi împotmoli în lucruri secundare…

- Ana, vreau să-ţi spun că sunt fericit, că îţi mulţumesc ptr. toate… şi ptr. ac. miraculoasă înţelegere a ta, ptr. libertatea ce mi-e hărăzită lg. tine, ptr. iertarea ta… Lg. tine totul e perfect: sg. lucru care-mi lipseşte e că eu f. mult aş dori să am copii.

Ana avu o cutremurare: i se păru că a primit o lovitură decisivă, un ordin absolut al despărţirii ei de Filip. O durere atroce i se aşeză în trup… nu în inimă, ci în tot trupul. Închise ochii şi îşi spuse ei însăşi în şoaptă: **„Am înţeles… şi acum rabdă, cum te-ai lăudat”.** Da, verdictul fusese dat definitiv.

Ac. a fost adevărata clipă a despărţirii ei de Filip: o clipă de o calitate fără remisiune, neştiută de nimeni… şi nici de Filip. Despărţirea, verdictul despărţirii îl primi tainic în adâncul inimii. Ea nu putea avea copii! Filip se culcase în noaptea aceea cu o altă femeia, dar asta nu o putea despărţi de el: dar faptul că el dorea copii şi-i spusese ei asta (el neştiind că ea nu putea avea copii) o dezlega pe Ana de iluzia Eternităţii dragostei lor.

Oprită locului, neputându-se mişca, Ana acceptă verdictul. Îşi mai zise: „Bineînţeles că despărţirea nu va fi imediat: el nu ştia… dar e suficient că ştiu eu. Momentul efectiv al despărţirii se va alege de la sine, clipa venind de la sine la momentul potrivit. Dar eu ştiu, am înţeles”.

Inima Anei îşi mai zise: „Aş fi dorit ca Filip să nu intre în banal, să-şi fi născut în inima lui o suficientă putere, tenace… ca să dea la iveală nu o sumă de copii (posibil mediocri), ci o sumă de cărţi valabile ptr. toţi oamenii pământului. Dar nu poţi cere nimănui ce nu e capabil să dea”.

E LUCRUL CEL MAI GREU SĂ-ŞI SCHIMBE CINEVA FIREA! DE CE SĂ-L JUDEC? POATE CĂ ŞI EU SUNT ACEEAŞI!

Ai putea să te schimbi… schimbându-se, omul devenind un alt om, îşi schimbă implicit şi soarta: e cel mai mare efort pe care-l poate înfăptui un om. Tu ştii prea bine că sinuciderea e ultima laşitate, ultimul păcat. Dacă e vorba de pedeapsă acceptată… şi dacă e inevitabilă, va tb. să rabzi ce va veni. Prin sinucidere ţi-ai face singur cea mai mare nedreptate: nici nu se compară cu „nedreptăţile” pe care ţi le fac ceilalţi. E prea mare misterul naşterii noastre ca să ne hotărâm moartea. Rabdă viaţa, nimeni nu-şi cunoaşte sfârşitul.

NU PREA ŢI-AI PREGĂTIT COPILUL PTR. VIAŢĂ: IATĂ UN PĂCAT REAL!

- Niciodată nu am vrut să aflu adevărul, e îngrozitor: iar tu nu vrei să mă consolezi.

- **Adevărul pe care vrei să-l afli tu e tare mărunt, tare înjositor, tare mediocru, tare de ruşine… şi nu e de tine: ai merita să vrei să afli un adevăr mai nobil, mai fertil, un adevăr esenţial.**

- Ştii bine că în realitate asta doresc, dar obsesiile mă tot întorc din drum şi uit ce vreau cu adevărat: apoi – implicit – vine nostalgia Paradisului pierdut…

Defectul cel mare al meu, cred că e că am nevoie de un om integru lg. mine, iar Verona – cu toate calităţile ei – mă îndeamnă la rău, la batjocură, mă exasperează.

- Cam des uiţi ce doreşti cu adevărat, uiţi esenţialul: paradisul tău a devenit un adevărat labirint.

- Spun drept, îl invidiez pe Simon: întotdeauna l-am apreciat… **dar dacă a avut puterea ce-mi lipseşte, să se desprindă de patimă ptr. a trăi ce-i pare lui esenţial…**

- Da, Simon a avut puterea să renunţe la patimă, să trăiască ce-i pare lui esenţial!...

- Spune, Ana… Filip nu te înşală? Nu se culcă cu toate femeile ce-i ies în cale?

- Câteodată da, câteodată nu.

- Ai aflat?

- Da.

- Şi atunci, tu ce faci? Nu e ptr. tine o suferinţă insuportabilă?

- Suferinţă da, dar nu esenţială. Mă doare mai tare când îmi pare că el nu va avea putere să reziste mai târziu, când va cunoaşte gloria, bogăţia unor tentaţii mărunte… decât de a se culca cu câte o femeie; când va ceda unor iluzorii succese lumeşti, decoraţii date lui de oameni mai mediocri ca el, sau va cădea sub influenţa vreunei femei de nimic, care-l va ameţi mediocrizându-l, secătuindu-l de talent.

- După ce a fost cu tine?

- Da. De pildă… una mai tânără, mai vânjoasă.

- Spune-i, atrage-i atenţia: nu-l lăsa să cadă, păcat de el: o fiinţă excepţională! Orgoliul lui e imens: va lupta cu puterea care a fost aşezată asupra lui…

- Ştiu de la Emanuel că **E INUTIL SĂ ÎNCERCI SĂ CONVINGI UN OM CARE E ÎMPĂTIMIT, DACĂ NU CAUTĂ EL ÎNSUŞI SĂ ÎNŢELEAGĂ… CARE NU ÎNCEARCĂ SĂ FACĂ SINGUR EFORTUL UNEI AUTODEPĂŞIRI.**

Vlad… tu ai putea să faci saltul calitativ: eşti la o răspântie grea şi te pierzi în lucruri mai minore decât ceea ce-ai putea realmente face. LA CE FOLOSEŞTE CE ŢI-AM SPUS?

- Tu, despre tine ce crezi?

- **Eu cred despre mine că am făcut un anume salt, conştient, voit: asta la un moment dat al vieţii mele, cu multă suferinţă inutilă… dar că până acum nu am avut puterea să merg şi mai departe, să desăvârşesc „saltul": şi nu din vreo patimă lumească, ci cred că dintr-o slăbiciune care se complace în climatul câştigat până în prezent; sunt mulţumită de mine: momentan mă autodeştept, dar fără să fie nevoie ca altcineva să-mi atragă atenţia. Sunt conştientă, nu am aţipit: într-un fel sper să nu mor înainte de a reuşi încă un salt calitativ: sper, cred că nu am să adorm pe drum.**

- Dar ştii în ce constă saltul calitativ despre care vorbeşti?

- Asta nu ştie nimeni precis până nu realizează acel salt.

- Eşti mistică…

- Nu, realistă.

Ac. posibilitate de autodepăşire nu aş putea-o numi evoluţie sau maturizare, sau să cred că se mai adaugă ceva… ci – mai curând – o curăţire, o degajare din obsesii interioare care ne întunecă, ne robesc, ne ţin în sclavia unor sentimente, apetituri care în ultimă analiză nu au importanţă. O simplitate conştientă, nobilă, curată, o smerenie activă. Atunci, în om se poate întâmpla să se ivească în acea linişte puteri mai adânci, fertile, norme neobişnuite, dar normale totodată. În tot cazul, sublimul în om e şi rămâne un mister, ca dealtfel şi naşterea şi moartea: un necunoscut ce ne-a fost dat şi în care suntem constrânşi să existăm.

- E f. important un ex. pe care nu-l poate da un om… să vezi cu ochii tăi o reuşită, acolo unde tu încă te căzneşti. De pildă, tb. să recunosc că – în cazul lui Simon – dacă el realmente a avut puterea sacrificiului purităţii (să iasă dintr-o patimă fără să se degradeze), ci dimpotrivă, înnobilându-se… recunosc că îmi va ajuta mie să rabd mai uşor învinuirile ce mi se aduc pr nedrept. Într-un fel, ac. ar fi motivul ptr. care aş vrea să ştiu dacă a trăit sau nu cu Verona. Mi-ar plăcea ca acest prieten al meu pe care l-am iubit mult, să fi avut puterea să dea ex. moralităţii pe pământ.

- De obicei, îndrăgostiţii găsesc mii de scuze, de argumente ce să amâne o despărţire: la Simon însă, hotărârea părea atât de definitivă, încât numai ptr. Verona mai tb. imagini care întipărite în inima ei, subliniau hotărârea despărţirii. Verona avea încă nevoie să ştie că sacrificiul ei fusese făcut ptr. un ţel înalt care depăşeşt obişnuitul: nevoia de romantism la Verona era aprigă, de neînvins… se hrănea din romantism.

- De ce te mai duci să-l vezi în biserică, Verona? Umbli la răni nevindecate: doare.

- Durerea asta îmi face bine, Ana: mi-e înălţătoare. Am atâtea motive ptr. a plânge! Când îl văd acolo, ştiu ptr. ce a făcut gestul despărţirii… de l-aş vedea – de pildă – cu altă femeie, cred că m-aş omorâ: el e sg. om care nu m-a dezamăgit!

(…) Fiecare suferă în felul lui: uite, mie îmi pare că Simon suferă numai ptr. că mă vede pe mine suferind şi că altfel e fericit acolo… şi că mă lasă să-l văd tot din milă. Pe el prezenţa mea nu-l tulbură: e complet dăruit călugăriei, e parcă alt om. Da, îi e milă de mine: oare numai atât? Oare – odată sacrificiul făcut – i-a trecut şi iubirea? Ce grozav! Să-i fie numai milă de mine, că mă vede suferind? E atât de fericit acolo: totuşi cred că dac-aş plânge, dacă l-aş ruga… poate că s-ar întoarce la mine, dar numai şi numai din milă, ştiu: ce putere!

- Doamne, Verona… să nu-l chemi înapoi ca să-i încerci iubirea! Ce dezastru ar fi, ce înjosire… Tu nu ţi-ai ierta-o niciodată şi nici el nu ţi-ar ierta-o. Să cârpeşti ceva ce-a fost întreg!

- Nu, n-am să-l chem… dar poate… aş fi vrut să ştiu că-i e încă greu fără mine.

- (Filip): Crezi că vor rămâne la hotărârea lor de a se despărţi?

- (Ana): Eu cred că da: Simon e de nezdruncinat! Verona însă ar vrea să ştie totuşi precis că ea a fost marele, sg. amor al vieţii lui Simon… ar vrea să ştie că Simon suferă de despărţire… nu pricepe liniştea lui Simon… e lovită în orgoliu…

Simon se simţi cuprins în vastitatea atotcuprinzătoare, implorabilă, cuprins în tăcerea imensă. În piept inima îi bătea puternic, de sine-stătătoare, liberă… şi îi părură mai aproape de inima lui totul din jur şi imensitatea cerului… decât orice altă poveste al lui, a Veronei sau a altcuiva pe lume. De oameni parcă nu-l mai lega absolut nimic, nici un fel de poveste, de intrigă sau întâmplare decât numai mila, o imensă milă ptr. toate dramele, slăbiciunile, patimile… descătuşat de contingenţa cotidianului, macazul vieţii fusese schimbat spre o Eternitate ce i se făcu simţită în toată fiinţa lui; mila însă rămăsese aceeaşi şi ptr. Verona şi ptr. Vlad, aceeaşi milă ptr. amândoi, ptr. oricine şi milă ptr. el însuşi… el cel al trecutului, cel care suferise de toate slăbiciunile şi faptele omeneşti, mila îi deveni aproape abstractă, dar gata să ajute: îi era milă de omenirea întreagă! Îşi zise: „Până acum mila mi-a fost numai slăbiciune: din milă am făcut numai rău. Vlad are dreptate: suntem nişte mincinoşi, ne minţim pe noi înşine; pe mine mă mint. Dacă am ales mănăstirea, alegerea tb. să-mi fie deplină… sau îmi e deplină”.

Spaţiul imens cu cerul deasupra lui i se aşezase în inimă ca o putere ce-i aparţinea: se simţi pregătit ptr. a răspunde ac. puteri. Fără cuvânt, fără alt gând, hotărârea întregii lui fiinţe i se făcu simţită. Smerit, dar hotărât, părăsi grădina şi se întoarse în chilia lui: fusese ultima lui întâlnire cu Verona.

Luat de impetuosul avânt temperamental al firii lui, Vlad crezu cu desăvârşită sinceritate că ce gândeşte e cinstit salvator, posibil eficient: ca întotdeauna, era realmente sincer chiar în contradicţiile lui…

„Libertatea” nu există decât numai în interiorul omului, celelalte libertăţi sunt numai simulacre ale libertăţii. Poţi fi într-adevăr sclavul propriilor tale slăbiciuni oriunde – oricând… şi liber în puşcărie!

Fiecare pas îl făcea conştient: i se părea că înaintează spre ceva esenţial, că realmente înaintează într-o descătuşare necunoscută lui până acum, o descătuşare total nouă. Nici un fel de piedică, nici un fel de constrângere, nici un fel de gând supărător… decât acea miraculoasă înaripare a inimii. Oare ac. e „extazul” de care vorbea Ana? Ac. să fie oare libertatea? Poate că da, poate că nu… Dumnezeu ştie, dar ce lucru miraculos! Să te simţi deodată liber… în conştiinţa ta… în planurile tale de viitor…

Uimit de puterea din el, Vlad se opri o clipă, deschise ochii mari, privi în ochii lui: aceeaşi solemnă vastitate… şi era cuprins în acea solemnă vastitate: „Am să ţin minte clipa asta toată viaţa, nu o voi uita niciodată… oh! De nu aş pierde-o! Merită să-ţi dai viaţa ptr. o asemenea clipă… o clipă perfectă”.

MARTORUL ETERNITĂŢII

„Numai în mine însămi şi doar prin mine, pot avea dovada incontestabilă a unui adevăr”

Aveam 18 ani: e frumos să ai 18 ani… da, însă eu voiam să mă sinucid; eram frumoasă, admirată, părinţii mei erau bogaţi şi mă răsfăţau. Începusem să scriu şi chiar debutul a fost un succes: Marele Premiu naţional ptr. roman. Fotografia mea apărea în toate ziarele… m-au decretat un fenomen… dar eu voiam să mor.

Ac. adolescenţă care ar fi putut fi perfect fericită, o victorie… nu era ptr. mine decât o tortură morală.

Îmi era ruşine să fiu fericită, nu voiam să accept viaţa aşa cum o vedeam atunci. Mă simţeam trăind, fără a putea înţelege ac. existenţă care-mi fusese dată. Trăiam în afara voinţei mele, mă născusem fără fiinţa mea, sufeream ca toată lumea – fără a şti de ce… şi voi muri inevitabil fără să cunosc raţiunile ac. sfârşit. Îmi puneam toate problemele şi nu numai teoretic, ci şi practic… zi după zi. Era un supliciu să accept că nu pot înţelege: intrasem într-o stare de răzvrătire absolută.

De altfel, ac. refuz de a accepta viaţa aşa cum mi se părea că este, începuse de timpuriu. Aveam probabil 5 sau 6 ani când ceilalţi puşti care descoperiseră „trucul”, mă ameninţau:

- Dacă nu ne dai jucăriile tale, o să-ţi povestim cum bandiţii au chinuit un copil. L-au furat de-acasă, i-au tăiat urechile, nasul, i-au ars mâinile, i-au torturat şi pe părinţii lui… Lumea se întuneca, mă sufocam de oroare, simţeam că mor: dacă ar fi continuat, aş fi putut să leşin. Mi s-a întâmplat asta de mai multe ori.

s-ar putea deduce că eram un copil bolnav de nervi, dar eu cred că eram mai mult decât normală şi că, f. firavă în aparenţă, mă susţinea o mare vitalitate, chiar un temperament excesiv; ac. sensibilitate nu putea suporta cruzimea, absurdul – era starea normală, idealul oricărei fiinţe, a oricărui copil. A putea să suporţi toate acestea ar fi fost, cu adevărat, anormal!

Eu voiam întotdeauna să pricep lucrurile ptr. a le accepta…

PONTIFUL

FRATELE MEU, OMUL